

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Första kammaren.

Nr 17.

Fredagen den 4 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 10.30 f. m.

Justerades protokollen för den 26, 27 och 29 nästlidne februari.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 171, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga.

*Ang. muntligt
meddelande
till riksdagen
i viss fråga.*

Efter föredragning av denna skrivelse yttrade

Herr **talmannen**: I anslutning till den nu upplästa skrivelsen får jag meddela, att det plenum, som skall hållas för mottagande av angivna meddelande, kommer att utsättas till i dag klockan 4.30 e. m.

Herr **förste vice talmannen** erhöll nu ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att i avseende å det sammanträde, som kommer att hållas för mottagande av det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 171 avsedda meddelande, icke skola tillämpas bestämmelserna i § 14 mom. 2 av kammarens ordningsstadga och att följaktligen de vid detta sammanträde förekommande yttranden icke skola inflyta i kammarens protokoll.

Herr **Lindhagen**: Här dyker upp igen den gamla frågan om den diplomatiska sekretessen. På vänsterpartiernas program stod förr i världen den diplomatiska sekretessens avskaffande. Men numera hör man ej mycket om den saken, sedan vänsterpartierna ryckt fram såsom medtävlande på regeringsfronten.

Det behöver väl i alla fall inte vila en sådan kolossal hemlighetsfullhet över denna sak att det inte ens på kamrarnas anslagstavlor kan finnas meddelande om att sådana här sammanträden skola äga rum och att det inte får lämnas något officiellt meddelande på förhand om, när de skola äga rum, och detta fastän de äro bestämda i förväg. Här äro inte alla kammarens ledamöter närvarande. Många av de frånvarande kunna mycket väl gå miste om detta meddelande, om de inte läst tidningarna, och dessa ha i varje fall inte haft något meddelande om klockslaget för det nu utlysta sammanträdet. Jag menar då, att det verkligen går för långt.

När vi sedan få höra regeringens meddelanden i eftermiddag klockan $\frac{1}{2}$ 5 — ja, det skall ju bli i andra kammaren klockan 7, efter vad det påstås, ehuru även därom äro versionerna bland de sakkunniga olika — så få vi se, om överhuvud taget dessa meddelanden äro av den oerhört hemliga beskaffenhet, att de inte kunnat givas inför öppna dörrar, så att även allmänheten kunnat få någon inblick i dessa viktiga frågor.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad herr förste vice talmannen därunder hemställt.

På sedermera gjord proposition beslöts att ifrågavarande kungl. skrivelse skulle läggas till handlingarna.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Ekmans* motion, nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 300, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl.,
nr 301, av herr *Jönsson* m. fl.,
nr 302, av herr *Gustafson, Fritiof*, m. fl., och
nr 303, av herr *Nilsson, Petrus*, m. fl.,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.

Föredrogs den av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Johansson, August*, väckta motionen, nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.

Herr **Karlsson, Gottfrid**: Herr talman! Jag anhåller att få återtaga den av mig och herr August Johansson väckta motionen nr 304 i första kammaren.

Sedan herr *Johansson, August*, instämt i denna anhållan, bifölls densamma, varefter motionen återtog av herr Gottfrid Karlsson.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:
nr 305, av herr *Reuterskiöld* m. fl., och
nr 306, av herr *Anderson, Erik*, och herr *Wijkström*,

båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 5.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 13, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om fyllnadspension åt vaktmästaren hos första kammaren W. E. Willberg, godkändes den i detta memorial föreslagna vote-ringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första lagutskottets utlåtande nr 18.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner angående ett samarbete mellan den organiserade arbetarrörelsen och Nationernas förbund för fredens bevarande; och

nr 9, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 27 § 2 mom. i lagen om församlingsstyrelse;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckt motion om importtull å hö;

nr 17, i anledning av väckta motioner om tullfrihet för fiskredskap m. m.; och

nr 18, i anledning av väckt motion om tullfrihet för pomeranser eller förhöjd tull å vissa inlagda eller syltade frukter; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 27, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid för avlöningsreglementet vid domänverket m. m.;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog i vissa delar av landet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 29, i anledning av väckt motion om anslag till Svenska fiskareförbundets verksamhet.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 10.47 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 4 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.; och dess förhandlingar försiggingo inom lyckta dörrar.

Företogs det i Kungl. Maj:ts skrivelse nr 171, angående muntligt meddelande till riksdagen i viss fråga, avsedda ärendet.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre R a m e l:

Herr L i n d h a g e n:

Herr M ö l l e r:

Herr R e u t e r s k i ö l d:

Herr L i n d h a g e n:

Herr T r y g g e r:

Herr M ö l l e r:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre R a m e l:

Herr f ö r s t e v i c e t a l m a n n e n:

Herr R e u t e r s k i ö l d:

Herr T r y g g e r:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre R a m e l:

Herr L i n d h a g e n:

Herr R e u t e r s k i ö l d:

Hans excellens herr statsministern E k m a n:

Herr R e u t e r s k i ö l d:

Kammarens sammanträde avslutades kl. 6.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 5 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden; samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norrköping—Söderköping—Vikbolandets järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till delar av riksdagsbeslutet:

nr 1, ingressen;

nr 2, slutmeningen;

nr 3, rörande utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om gillande av den riksbanken meddelade befrielsen från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld;

nr 5, rörande lag angående ändrad lydelse av § 16 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt;

nr 6, rörande förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

nr 7, rörande förordning med tillägg till gällande tulltaxa;

nr 8, rörande förordning om accis å silke;

nr 9, rörande förordning om skatt å kaffe;

nr 10, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;

nr 11, rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattat beslut;

nr 12, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Rumänien slutet bösättnings-, handels- och sjöfartsavtal;

nr 13, rörande lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål;

nr 14, rörande lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;

nr 15, rörande ny lagstiftning angående hittegoods;

nr 16, rörande viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån;

nr 17, rörande förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

nr 18, rörande förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av malt-drycker;

nr 19, rörande Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande; samt

nr 20, rörande restitution av eller befrielse från tilläggstull å silke.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8 och 9, bevillningsutskottets betänkanden nr 16—18 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 27—29.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
socialstyrelsen.*

Punkten 4.

I Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för budgetåret 1932/1933 hade det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen upptagits med oförändrat belopp, 331 600 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta motioner, den ena, nr 133, av herrar *S. Hansson* och *E. Löfgren*, i vilken motion hemställes, att riksdagen måtte besluta, att sekreterartjänsten å socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå skulle omändras till en byrådirektörsbefattning i lönegraden B 28, samt den andra, nr 134, av fröken *Kerstin Hesselgren*, däri hemställes, att riksdagen måtte besluta, att registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen skulle hänföras till lönegrad B 14 i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Enligt utskottets mening böra de frågor, som avses i motionerna, prövas först i samband med behandlingen av det förslag till socialstyrelsens omorganisation, som är att förvänta. Omorganisationen synes nämligen icke böra föregripas genom beslut i nu förevarande ämnen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med avslag å herrar *S. Hanssons* och *Löfgrens* samt fröken *Hesselgrens* ovanberörda motioner, I: 133 och 134, i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till socialstyrelsen med oförändrat belopp, 331 600 kronor.»

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson, P. A. Bergström* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till fröken Hesselgrens motion (I: 134) om uppförande av registrators- och kassörstjänsten i socialstyrelsen i lönegraden B 14.

*Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)*

Herr Bergström, Albert: När jag i statsutskottet yttrade mig till förmån för fröken Hesselgrens motion, som nu skall behandlas, fick jag till svar, att mitt ställningstagande berodde på alltför varma känslor, det vill säga underställt, att jag, som man brukar säga, lät känslorna springa bort med förståndet. Jag kan inte medge, att så var förhållandet. Jag anser tvärtom, att min ståndpunkt är förnuftig och logisk, även om ett beslut enligt mitt yrkande skulle kosta statsverket några hundra kronor om året. Det är här fråga om en befattningshavare, som motionären och även jag och andra anse orättvist behandlad. Denna befattningshavare förrättar registrators- och kassörstjänst hos socialstyrelsen och har gjort det i många år, men är placerad tre lönegrader lägre än motsvarande tjänstemän i andra verk. Man skulle då kunna tro, att denna befattningshavare i socialstyrelsen skulle ha ett mycket enklare arbete än vad motsvarande tjänstemän i andra verk ha. Men så är icke förhållandet. I andra med socialstyrelsen jämförbara verk förrättar registratorn och kassören i allmänhet de vanliga registratorsarbetena och utbetalar lönerna till verkens personal. Den kansliskrivare i socialstyrelsen, som tjänstgör som registrator och kassör, har utom sitt registratorsarbete att utbetala lönerna till personalen inom verket, men dessutom till yrkesinspektionen, förlikningsmännen och till socialstyrelsens många ombud runt om i landet. Men utöver detta arbete tillkommer för denna befattningshavare, som är placerad i lönegraden B 11, utbetalningen av statsbidrag till sjukkassorna, till den offentliga arbetsförmedlingen och till nykterhetsnämnderna. De löner som utbetalas gå till en miljon, och de utbetalda statsbidragen röra sig omkring 5 miljoner kronor. Alltså har denna befattningshavares kassarörelse en omslutning av ungefär 6 miljoner kronor om året.

När jag påstår, att denna befattningshavare är orättvist behandlad, kan jag åberopa socialstyrelsen, som i sin framställning till Kungl. Maj:t säger, att det vore med rättvisa och billighet överensstämmande, att även denna tjänsteman bleve likställd med övriga och inte stode tre lönegrader lägre än andra befattningshavare, som förrätta liknande tjänst och i många fall ha mindre arbetsbörda. Departementschefen har i statsverkspropositionen påvisat, att det finns goda skäl för den föreslagna uppflyttningen till lönegrad B 14, och påminner om, att denna funktionär genom sjukkassereformen, som beslöts i fjol, har fått sig pålagd ett avsevärt ökat arbete genom att sjukkassorna främdeles ha rätt att fordra utbetalning av statsbidrag varje kvartal. Fastän departementschefen hänvisar till det statsfinansiella läget och säger sig icke kunna tillstyrka socialstyrelsens hemställan, så tycker jag mig ändå kunna läsa ut mellan raderna, att han inte skulle bli alltför ledsen, om riksdagen utjämnade denna orättvisa, som otvivelaktigt förefinns. Dessutom har allmänna civilförvaltningens lönenämnd — och man kan inte tänka sig, att denna lönenämnd skulle låta känslan springa bort med förståndet — yttrat, att det finns vägande skäl för uppflyttning i en högre lönegrad av den befattningshavare det här är fråga om, varför lönenämnden inte velat motsätta sig en sådan uppflyttning.

Statsutskottet har avstyrkt motionen med den motivering, att denna och liknande frågor skulle prövas i samband med det förslag till socialstyrelsens omorganisation, som är att förvänta. Omorganisationsfrågan behandlades av riksdagen 1929 men föranledde ej något beslut. Nu ha tre år gått, och intet nytt förslag har framkommit om någon omorganisation. När ett sådant förslag

Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)

kommer, därom vet man inte någonting, men under tiden skall denna befattningshavare fortfarande vara kvar i sin låga lönegrad B 11. Fastän det inte är utsagt i utlåtandet, sades det i statsutskottet, att statsutskottet är rädd för konsekvenserna — som de brukar vara — av ett bifall till framställningen om denna obetydliga, men rättvisa lönereglering. Men utskottet har inte haft samma räddhåga i ett par liknande frågor. Längre fram i huvudtiteln, under punkt 17, skola vi se, att utskottet på departementschefens förslag av billighetsskäl uppflyttat 30 befattningshavare i riks försäkringsanstalten på ordinarie stat, en åtgärd som per år kostar flera tusental kronor än det i detta fall är fråga om hundratal. På en annan huvudtitel har utskottet bifallit ett förslag till uppflyttning av befattningshavare från lönegraden B 26 till B 28 och, såvitt jag kan se, på precis samma motiv, som motionärerna framlagt för sitt yrkande om uppflyttning av denna befattningshavare i socialstyrelsen. Jag har för min del ingen anledning att i dessa båda ärenden vara av annan mening än statsutskottet, men jag tycker det är märkligt, att inte samma skäl skola få väga lika i alla frågor.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till fröken Hesselgrens motion om uppflyttning av en kansliskrivare i socialstyrelsen från lönegraden B 11 till B 14.

Häri instämde herr *Hagman*.

Herr Strömberg: Jag ber först, herr talman, att få instämma i de synpunkter, som den siste ärade talaren framfört i den ena av de här upptagna frågorna. Jag skall emellertid be att få yttra några ord i den del av denna punkt, som berör herrar Sigfrid Hanssons och Eliel Löfgrens motion. Denna motion innebär ett förslag om uppflyttande av sekreteraretjänsten på socialstyrelsens arbetarskyddsbyrå till byrådirektörstjänst.

Jag förstår mycket väl, att statsutskottet kan ha betänkligheter mot att på enskild motion vara med om en sådan åtgärd, och jag får ju säga som ett erkännande till utskottet, att dess välvilliga motivering torde innebära, att frågan fallit framåt. Jag är övertygad om, att vill man sakligt undersöka det yrkande, som motionärerna framställt, så skall man finna, att det finns många och starka skäl för detsamma. När fjolårets riksdag antog förslaget till reviderad lag om arbetarskydd, så överflyttades ärenden, som gällde lagens tvångsvisa genomförande, från länsstyrelserna till socialstyrelsen. Det blev på grund av denna åtgärd också ett helt annat och starkare behov av juridisk sakkunskap inom denna byrå. Nu är det ju känt, att denna byrå äger en sekreterare, som utom sin mångåriga sekreteraretjänst under en lång följd av år varit chef för byrån och därmed också för hela yrkesinspektionen. Denna post sköttes — det torde alla vara med om att erkänna — av honom på ett så förtjänstfullt sätt, att det inte torde råda något tvivel därom, att han blivit kallad till ordinarie innehavare av befattningen, om det inte ansetts, att yrkesinspektionen såsom en teknisk institution också borde ha en chef med teknisk utbildning. Under den tid, sekreteraren uppehöll byråchefsbefattningen, gjorde statsverket stora besparingar. Jag tror man kan räkna dem i flera tiotusentals kronor. Den obetydliga kostnad för statsverket, som ett bifall till motionen skulle innebära, omkring tusen kronor om året, vore därför mycket väl berättigad. Jag tycker sålunda, att både billighetsskäl och rent praktiska skäl tala för att man bör gå den väg, som motionären föreslagit. Jag vädjar därför till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att när frågan om yrkesinspektionens effektivisering och därmed också frågan om socialstyrelsens omorganisation kommer upp, han måtte söka tillgodose även detta önskemål. Jag vädjar också till herr statsrådet att så fort som möjligt är söka få fram detta socialstyrelsens förslag till en förbättrad yrkesinspektion.

Jag tycker nämligen, att i dessa tider, när man lyckats få lugn på arbetsmarknaden, när man fått maskinerna att på nytt rulla, så borde samhället, staten, göra vad på den ankommer för att förebygga de arbetets risker som föreligga. Socialstyrelsen har räknat ut, att olycksfallen i vårt land kräva en kostnad på i runt tal 90 miljoner kronor om året. Socialstyrelsen gör i sitt betänkande den slutsatsen, att om en enda procent förbättring skulle kunna nås genom en förbättrad yrkesinspektion, så skulle därav följa en besparing på omkring 900 000 kronor årligen. Detta belopp skulle täcka hela den nuvarande kostnaden för yrkesinspektionen. Vad man än vill säga om dessa siffror, så är det alldeles uppenbart, att det inte endast är humanitära skäl, som tala för en förbättring i detta avseende, utan det föreligger också sådana av rent ekonomisk art. Jag får därför till sist uttala den förhoppningen, att frågan så fort som möjligt måtte kunna föreläggas riksdagen, och att även det önskemål som framlagts i de här föreliggande motionerna måtte tillgodoses.

*Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)*

För närvarande har jag, herr talman, intet yrkande.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Det gäller här motionsvis framförda yrkanden om förflyttning av befattningshavare till högre lönegrad än Kungl. Maj:t föreslagit. Vederbörande ämbetsverk, socialstyrelsen, har framfört sina yrkanden, men regeringen har inte funnit tillräckliga skäl att tillstyrka desamma. Den förste ärade talaren uppehöll sig vid uppflyttningen av en befattningshavare, en registrator, från lönegraden B 11 till B 14. Om detta säger departementschefen: »Emellertid har jag i nuvarande statsfinansiella läge, vilket nödvändiggör största återhållsamhet beträffande sådana organisationsändringar, som medföra ökade statsutgifter, icke kunnat tillstyrka, att förslag framläggas om förändring av ifrågavarande befattningar.» För egen del vågar jag inte tilltro mig att ha en uppfattning om det berättigade i dessa lönekrav, som stå i opposition mot vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag tror man får vara rätt försiktig, när man går fram med löneregleringar emot vad som är föreslaget från regeringshåll.

Den andre ärade talaren uppehöll sig vid en annan lönereglering, som också motionsvis har framförts. Det gällde sekreteraretjänsten på arbetsarskyddsbyrån. Civilförvaltningens lönenämnd har emellertid ansett, att om en förflyttning skall ske, befattningshavaren bör placeras i 26:e lönegraden och inte, som här föreslagits, i 28:e. Det gjordes emellertid inte något yrkande om bifall till denna motion. Vad nu angår reservationen, så ber jag att få meddela, att en befattningshavare i B 11 å G-ort åtnjuter en lön av 3 486 kronor i lägsta lönegraden och 4 350 i den högsta. Det synes således inte vara sådana förhållanden för handen, att man behöver just nu fatta beslut om en dylik förflyttning till högre lönegrad.

Jag skall be att få yrka bifall till statsutskottsmajoritetens hemställan.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag skall först be att till alla delar få instämma i vad som sagts av herr Strömberg angående förslaget att förvandla sekreteraretjänsten i socialstyrelsen till en byrådirektörsbefattning. Jag tror, att det är synnerligen beklagligt, att inte denna reform omedelbart kan få genomföras, och jag är övertygad om, att socialministern instämmer i detta beklagande. Såvitt man kan läsa ut av statsverkspropositionen, är han fullt övertygad om det nödvändiga och lämpliga i en sådan åtgärd. Att han fogat sig i det finansiella läget får man naturligtvis förstå, ehuru jag måste säga, att det verkar en liten smula silning av mygg att behöva ta till sådana skäl. Det är naturligtvis det andra skälet, som borde vara det mest vägande, nämligen att man måste vänta på den allmänna omorganisationen, men här ligger

Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)

saken så till, att denna del av omorganisationen bör börja så snart som möjligt, för att man skall kunna se, hur omorganisationen i övrigt skall läggas. Men det är som sagt, ingen idé att försöka göra något yrkande, och jag skall således bara instämma i den vädjan, som herr Strömberg gjorde till herr socialministern.

När det däremot gäller den andra motionen, måste jag säga, att frågan ligger annorlunda till. Om det finns något skäl att säga, att förändringen av sekreteraretjänsten till en byrådirektörstjänst sammanhänger med den effektivisering som skall göras och den omorganisationsplan, som man håller på att utarbeta i socialstyrelsen, så är frågan om registratorsbefattningen något, som inte alls har med denna sak att göra. Hur man än organiserar socialstyrelsen, måste man ha en kombinerad kassörs- och registratorsbefattning. Det finns inget skäl till att på något sätt förändra den. Blir det en förändring, så skulle den väl snarare gå ut på att öka det arbete, som denna kassör och registrator har att utföra.

Jag vill vidare i likhet med den förste ärade talaren framhålla, att denna befattning står två lönegrader lägre än motsvarande befattningar i andra, närstående verk. Statskontorets registratorsbefattning uppflyttades 1928, statistiska centralbyråns 1929, kommerskollegiums 1931 och generaltullstyrelsens 1927, till 14:e lönegraden. Det var föremål för undersökning i lönenämnden var dessa befattningshavare skulle placeras, då tjänsterna omlades, och man stannade för 14:e lönegraden, men befattningshavaren i socialstyrelsen har inte flyttats upp utan fått stanna i 11:e lönegraden. Om man undersöker de nyssnämnda befattningarna, som samtliga äro i 14:e lönegraden, så visar det sig, att de alla ha mindre att göra, mindre ansvarsfullt arbete än den person, som tjänstgör i socialstyrelsen. Det har redan framhållits, att hon har mycket omfattande utbetalningar. Det sades, att det var 5 miljoner; jag har av henne personligen hört, att det skulle vara ända upp till 6 miljoner, när man räknar med de olika anslagsutbetalningar, som hon har. Antalet utbetalningar under ett år belöper sig till ungefär 6 000. Och hon har att göra, som förut är nämnt, med först och främst socialstyrelsen och dess sex byråer, som omfatta 120 personer, vidare yrkesinspektionen, ett 60-tal personer, och dessutom alla de ombud, som socialstyrelsen har ute i landet och som skola betalas en gång i kvartalet. Slutligen har hon alkoholistvården och nykterhetsnämnderna.

Man kan därför säga, att denna registrator, som samtidigt är kassör, har ett arbete, som vida överstiger det som utföres av andra i liknande ställning. Men hon står fortfarande kvar i 11:e lönegraden. Det berättigade häri har också erkänts av lönenämnden, som ansett, att hon borde flyttas upp, och det samma har Kungl. Maj:t ansett. Men man har samtidigt sagt, att man inte nu skall göra något, utan vänta till bättre tider. Det är alltid mycket lätt att anföra det argumentet, och det är mycket bra att komma till riksdagen och säga: Ni behöver ingenting göra, ni kan gott vänta, ty det sker i alla fall rättvisa så småningom. Men den som får sitta år efter år och veta, att hon står under kamraterna i andra liknande tjänster, hon känner det annorlunda. Det är inte bara, att det är en honnörssak för henne, utan det viktigaste är, att det också betyder en ekonomisk förlust. För varje år som går, innan hon blir uppflyttad i en högre lönegrad, bli hennes retroaktiva pensionsavgifter större. Skillnaden mellan hennes nuvarande lön och den hon skulle få uppgår till c:a 600 kronor, och denna utgift skulle staten alltså nödgas skjuta upp några år för de dåliga tiderna skull! För henne betyda dessa 600 kronor ett rätt väsentligt belopp. På en lön av 4 000 kronor är naturligtvis en ökning av 600 kronor något att räkna med, och som hon själv säger, det skulle göra det möjligt för henne att slippa en del extraarbeten, som hon nu måste åta sig för att fylla ut lönen. I själva verket blir det inte mer än 492 kronor under de första åren, där-

för att hon för närvarande står i 14:e löneklassen och då skulle komma upp i 16:e löneklassen och först med de resterande ålderstilläggen skulle nå upp till de 600 kronor. Men när hon kommer fram till pensionsåldern betyder det naturligtvis, att hon får en högre pension.

Jag tycker verkligen, att denna lilla utgift för staten inte behöver ställas in under de allmänna sparsamhetssträvandena, när denna uppflyttning verkligen både av socialstyrelsen och av lönenämnden har erkänts vara rättvis. Och lönenämnden brukar minsann granska sakerna till det yttersta, jag sitter själv som suppleant där och vet, hur sträng den är och hur noga den undersöker en sak, innan den tillstyrker den. Jag tror inte heller, att Kungl. Maj:t skulle känna det som någon desavouering, om man på denna punkt beslöt detta lilla tillägg och låte denna befattningshavare vederfaras rättvisa efter så många år — hon har varit anställd som registrator med denna låga lön, ända sedan 1920. Jag tycker det skulle vara värdigt riksdagen att fatta ett sådant beslut.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till herr Bergströms reservation.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Det är ju alltid vanskligt att avgöra huruvida den ena eller den andra löneställningen skall vara den mest rättvisa för en viss befattningshavare i ett verk. I den fråga, som här föreligger, har utskottet emellertid verkställt en ingående prövning, men har icke funnit de skäl tillräckliga, som från motionärens och reservanternas sida blivit anförda, för en förändring. Här har talats om, att det är ett högst betydande belopp, som utbetalas av denna befattningshavare, men detta är ju icke i och för sig något mått på arbetsbördan. Om man betalar ut sex miljoner kronor i en post kräver det mycket litet arbete, om det skall ske i många poster kräver det mer arbete, men man kan absolut icke mäta kassörskans arbete efter de utbetalade beloppens storlek.

Det gäller här en vanskelig sak, ty om man går in för enskilda motioner i löne-regleringsfrågor vet man aldrig vilka konsekvenser man ett annat år måste taga. Det är alldeles riktigt, som motionären anfört, att det finns andra registratorer som placerats i B 13 eller B 14, det vet jag mycket väl. Men vi måste besinna, att det inte är mer än tre år sedan socialstyrelsens personalstat var föremål för översyn. Det förelåg då för riksdagen en fullständig utredning i ämnet, utan att, såvitt jag kan draga mig till minnes, denna befattning ifrågasattes placerad i annan lönegrad än B 11.

Jag vill också erinra om att i medicinalstyrelsen, som är ett mycket stort verk med betydande kassarörelse — hur många miljoner den omsluter vet jag inte och det är inte heller avgörande — flyttade man ned motsvarande tjänst från B 21 till B 11 ungefär samtidigt med att socialstyrelsen nyreglerades.

När man erinrar sig detta och vet hur besvärligt det är att rubba på hithörande förhållanden, tror jag det är en mycket välbetäckt ståndpunkt, som utskottet intagit, då utskottet icke velat föregripa den omorganisation, som måste komma, och säkerligen måste komma inom en ganska närliggande framtid.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Endast en kort replik! Det sades av den siste ärade talaren, att den här frågan icke alls kunde bedömas efter antalet utbetalade miljoner. Man kan betala ut sex miljoner i ett svep, och då blir ju besväret inte så synnerligen stort, och det blir det inte heller, om det betalas ut i några få större poster. Jag vill med anledning av detta ytterligare understryka vad jag alldeles nyss sade, att vad som gör denna kassör-

*Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)*

*Anslag till
socialstyrelsen.
(Forts.)*

skas arbete så omfattande är just, att utbetalningen skall ske i så många poster — jag nämnde, att hon har icke mindre än 6,000 utbetalningar under året. Jag vill också understryka, att motsvarande befattningshavare i de andra ämbetsverk, med vilka jag här gjort jämförelser, icke ha att uträtta samma arbete som hon. Hon har nämligen att ombesörja även uträknandet av lönerna och upprättandet av avlöningslistorna och allting sådant, under det att flera av de registratorer, jag här omnämnt, icke ha någonting annat än själva utbetalningarna om hand. Omfattningen av hennes arbete är betydligt mycket större än de andras. Jag törs här inte yttra mig om medicinalstyrelsen, men jag skulle tro, att mitt påstående gäller även denna. Jag vet att i två verk, riksräkenskapsverket och riksförsäkringsanstalten, registratorerna stå i samma lönegrad som denna befattningshavare, men där har man andra personer, som göra det förarbete, som hon måste utföra.

Jag tror sålunda, att det är alldeles riktigt att säga, att denna befattning representerar ett mera omfattande arbete än de här omnämnda fallen. Och jag vidhåller än en gång, att jag icke kan förstå, att en omläggning av socialstyrelsens arbete skulle kunna gå i riktning mot en minskning av hennes arbete, utan snarare en ökning. Allteftersom sjukkassereformen kommer att genomföras, blir nämligen hennes arbete ytterligare ökat.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det är klart, att man gärna skulle vilja gå fröken Hesselgren till mötes när hon motionerat till förmån för en löneförhöjning i detta fall. Men det är ju en smula vanskligt att på en enskild motionärs framställning bryta ut den punkt, som nu är i fråga. Jag instämmer fullkomligt med vad herr Björck i Djursholm i detta avseende yttrade, att den saken får lov att provas i ett större sammanhang.

Så som frågan nu ligger tror jag kammaren gör klokast i att följa utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle, med bifall till fröken Hesselgrens i ämnet väckta motion, i övrigt bifalla utskottets hemställan; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att av det förslagsanslag, som för budgetåret 1932/1933 kunde komma att beviljas till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, finge för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen under samma budgetår disponeras ett belopp av högst 100 000 kronor.

*Ang.
åtgärder till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.*

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag tror inte, att det råder mer än en mening om den stora samhälleliga betydelsen av den omfattande verksamhet till förebyggande av invaliditet, som pensionsstyrelsen bedriver. Däremot kan man ha delade meningar om huruvida organisationen av denna verksamhet är den lämpligaste. För min del anser jag, att det är lämpligt och riktigt att den finansieras delvis eller uteslutande med medel, som stå till pensionsstyrelsens förfogande, men däremot kan jag inte anse det vara lämpligt, att sjukvårdsanstalter uppföras och drivas av pensionsstyrelsen. Jag anser, att det vore vida lämpligare och mer praktiskt, att denna del av verksamheten uppdroges åt det organ, som staten normalt har för detta ändamål, således medicinalstyrelsen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 28—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 92 000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för användningen av anslag till angivna ändamål.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 92 000 kronor; samt

b) godkänna av utskottet förordad ändring i grunderna för användningen av anslag till angivna ändamål.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Oscar Olsson*, *Bengtsson* i Norup och *Olofsson* i Digernäs ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

*Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.*

a) —————,

b) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1932 förordad ändring i grunderna för användning av anslag till angivna ändamål.

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Här ha vi en punkt i årets statsverksproposition med ett positivt förslag till nykterhetsarbetets främjande. Det är ledsamt att statsutskottet i detta fall vill desavuera Kungl. Maj:t.

När nykterhetsnämnderna en gång kommo till, rådde det nog på sina håll bland nykterhetsfolket självt ett visst misstroende mot den nya institutionen. Detta har emellertid nu alldeles försvunnit, och alla i nykterhetsarbetet aktivt deltagande äro nu ense om att nykterhetsnämnderna, kommunernas organ för motarbetandet av dryckenskapen, äro av den allra största betydelse i nykterhetsarbetet. Sedan kommunerna fått statsanslag för nykterhetsnämnderna, ha de också på sina håll organiserat nämndernas verksamhet betydligt effektivare än förut, och med synnerligen värdefulla resultat av arbetet. Men en mängd kommuner, där nykterhetsrörelsen icke varit så stark, har icke kunnat stimuleras till organiserandet av denna verksamhet med de ringa maximianslag från statens sida, som ställts till förfogande, d. v. s. 500 kronor. Nu ha både socialstyrelsen och Kungl. Maj:t vid föregående tillfällen, med beaktande av detta förhållande, kommit fram med förslag om betydligt högre maximibelopp för de kommuner, som verkligen vilja göra någonting. Socialstyrelsen har föreslagit 5 000 kronor. Kungl. Maj:t föreslog i fjol en höjning av maximibeloppet till 3 000 kronor. I år har socialstyrelsen icke inkommit med något förslag, beroende på den statsfinansiella situationen, men har i huvudsak vidhållit sin uppfattning. Kungl. Maj:t har också hållit på att beloppet 3 000 kronor vore lämpligt, men på grund av de statsfinansiella förhållandena har Kungl. Maj:t nu i år föreslagit ett maximibelopp av 2 000 kronor, dock med rätt, såsom hittills, att i vissa fall få överskrida detta belopp för vissa kommuner.

Kungl. Maj:t har bland annat anfört som motiv att många kommuner — jag skulle vilja påstå att det mest gäller de medelstora städerna och en del större städer också — under nuvarande förhållanden ha det synnerligen svårt när de behöva anställa en särskild arbetskraft för nykterhetsnämndens uppgifter.

Vad är nu anledningen till att statsutskottet har velat sänka det av Kungl. Maj:t föreslagna maximibeloppet till hälften, eller till 1 000 kronor? Ja, det har varit ganska svårt att få någon klarhet i den frågan. Det är två saker som anförts. Det ena är att de 92 000 kronor, som begärts i statsverkspropositionen, skulle räcka längre. Nu tror jag verkligen, att det under nuvarande förhållanden inte är så lätt att stimulera kommunerna till att höja sina anslag för verksamheten, varför det är en något för högt uppträdd ängslan från statsutskottets sida på denna punkt. Under alla förhållanden, även om statsutskottet skulle ha rätt, skulle resultatet bli, att vi nästa år finge höja denna summa till över 92 000 kronor. Och är inte detta någonting förfärligt i en tid, då den största sparsamhet skall iakttagas? Nej, det är i själva verket just från sparsamhetssynpunkten, som Kungl. Maj:t kan motivera sitt förslag. Om vi äro överens om, att en effektivt arbetande nykterhetsnämnd kommer fram till goda resultat, då måtte det väl från sparsamhetens synpunkt vara av den allra största betydelse, att nykterhetsnämnderna kunna utföra ett sådant arbete. Från ren sparsamhetssynpunkt skulle jag således tro att Kungl. Maj:ts förslag är synnerligen väl motiverat.

Så har det kommit fram en annan synpunkt under debatten i utskottet, som är av något besynnerligare beskaffenhet, nämligen att det endast är de stora kommunerna, främst städerna, som skulle kunna få nytta av detta höga maximibelopp. Ja, tänk det! Tänk att landsbygdens fattiga kommuner skulle bli utan detta maximibelopp! Kunna de då inte trösta sig med att de inte ha så mycket folk som super? Beloppen skola väl användas på de platser, där man har användning för dem. Jag skulle tro att alla landets kommuner,

även landsbygdens kommuner, ha glädje av att alkoholister bli omhändertagna och att nykterhetstillståndet i landet överhuvud taget förbättras.

De synpunkter jag hört framföras i denna fråga ha således varit av den arten, att de icke stärka utskottets ställning.

Utskottet har dessutom riktat ett ganska försåtligt hugg mot Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har begärt att få utdela 2 000 kronor med rätt att överskrida detta belopp i sådana kommuner, där talande skäl därför finnas. Utskottet har, för all säkerhets skull, på samma gång som det sänkt maximibeloppet till 1 000 kronor, också velat sätta en spärr för Kungl. Maj:t, för den händelse Kungl. Maj:t skulle anse det vara av behovet påkallat att ge en större summa på ett eller annat håll. Utskottet har hemställt till riksdagen, att Kungl. Maj:t icke med mer än 500 kronor i varje särskilt fall skall få överskrida de 1 000 kronorna. Det är alltså en försämring även på denna punkt.

Då såvitt jag kan se nykterhetsnämnden är den institution, varigenom det allmänna starkast och effektivast kan komma åt de värsta skadegörelserna av alkoholismen i kommunerna, och då Kungl. Maj:ts förslag i detta fall snarare går för lågt, såsom Kungl. Maj:t och socialstyrelsen ju själva påvisat, än för högt i fråga om maximeringen, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i punkten a), där utskottets förslag överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition, men yrka avslag på punkten b) i utskottets förslag, i vilken punkt jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Petré: Herr talman! I de synpunkter av allmän art, som den talare vi nyss hörde här anfört, instämmer jag till fullo. Jag kan från min mångaåriga verksamhet inom nykterhetsnämnden i landets största kommun, Stockholm, vitsorda, vilket stort gagn, icke minst från sparsamhetssynpunkt, det är med nykterhetsnämndens verksamhet. Var och en som arbetat i en nykterhetsnämnd i en storstad har funnit, huru oerhört stora utgifter en sådan kommun får vidkännas för fattigvård och alkoholistvård på grund av det alkoholmissbruk, som är rådande — givetvis är i mer eller mindre hög grad förhållandet detsamma i alla samhällen, där alkoholmissbruk i någon utsträckning är rådande.

Jag kan därför till fullo instämma i vad departementschefen anfört då han betonat hur viktigt det är med statsbidrag åt nykterhetsnämnderna, så att dessa bli stimulerade i sin verksamhet, och det är alldeles riktigt som han framhållit, att man redan därigenom nått många för alkoholistvården och nykterheten värdefulla resultat. Det är, enligt mitt förmenande, också riktigt, som han framhållit, att statsbidragen hitintills varit alltför ringa, och att på grund av de små bidragen många nykterhetsnämnder ännu icke kommit i mera aktiv verksamhet.

Tar man del av de redogörelser, som äro återgivna i Tidskrift för nykterhetsnämnderna angående socialstyrelsens fördelning av statsunderstödet till nykterhetsnämnderna, får man en mycket klar föreställning om att dessa anslag till nykterhetsnämnderna hitintills varit alldeles för små. Vid förra årets riksdag höjdes anslagssumman till 30 000 kronor från ett förut endast ha varit 15 000. Vad säges nu i socialstyrelsens redogörelse om den fördelning, som under fjolåret ägde rum beträffande dessa anslag. Föredraganden skriver följande: »Under flera år har knappheten på tillgängliga medel i förening med de stadigt växande anspråken på sådana anslag gjort det nödvändigt för socialstyrelsen att starkt begränsa understöden, särskilt till de större städernas nykterhetsnämnder, vilka av naturliga skäl i allmänhet ansetts lättast kunna undvara bidrag av statsmedel för sin verksamhet.»

Före förra årets utdelning kunde städerna överhuvud taget icke få något bi-

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

drag alls. Detta gäller icke mindre än elva övervägande medelstora städer, som dock synnerligen väl behövt anslag i enlighet med sina framställningar. Eskilstuna, Linköping, Jönköping, Kalmar, Hälsingborg, Lund, Malmö, Halmstad, Örebro, Västerås och Falun kunde då icke få ett öre till denna sin välbehövliga verksamhet för att de mindre kommunerna skulle kunna få åtminstone någonting. Vid den sista fördelningen, då som jag nämnde ungefär dubbelt så stort belopp stod till socialstyrelsens förfogande, kunde dessa städer få ett anslag på högst 500 kronor. Därutöver fick emellertid ingen av dessa städer någonting. Hela det belopp, som begärts från landskommunerna, kunde icke heller fullt erhållas.

Det råder alltså intet tvivel om, att det föreligger behov av större anslag, och att det vore önskvärt att maximum avsevärt höjdes.

Nu är det den frågan, beträffande vilken olika meningar göra sig gällande, hur mycket maximibidragen skola höjas. Ursprungligen hade socialstyrelsen föreslagit, att maximibeloppet skulle sättas till 5 000 kronor. Med denna förhöjning av maximibeloppet beräknades emellertid detta anslag behöva ökas, enligt departementschefens upplysningar, till 180 000 kronor per år. Den höjning av maximum, som nu föreslås, får ju, när dessa anslag utdelas i efterskott, egentligen betydelse först ett följande år. Även om nu anslagets maximum höjes kan detta maximum nog icke, så länge anslaget icke är högre än 30 000, i någon nämnvärd utsträckning tillämpas. Det skulle nämligen betyda att de städer av den storlek, jag nyss uppräknade, skulle få mera än de hittills fått, medan andra mindre kommuner skulle bli lidande och inte få någonting alls.

Av maximibeloppens höjning följer med logisk nödvändighet, att vi nästa år måste höja bidragen till nykterhetsnämnderna, så att maximibeloppen kunna tillämpas.

Nu var det föreslaget av herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att maximum skulle få gå upp till 2 000 kronor, men med rättighet fortfarande, där särskilda omständigheter så påfordra, för socialstyrelsen att kunna överskrida detta maximum. Utskottet har, som den föregående ärade talaren nämnde, stannat vid ett maximibelopp av 1 000 kronor, i undantagsfall 1 500 kronor.

Det är ju alldeles givet, att jag, med min erfarenhet från nykterhetsarbetet och med mitt intresse för nykterhetsfrågan, gärna skulle ha varit med om att yrka bifall till de av socialministern föreslagna maximibeloppen. Men då jag fann att det på avdelningen var omöjligt att få majoritet härför, ansåg jag det vara klokast, för att man dock skulle få ett förslag om höjning av maximibeloppen igenom, att vara med om ett förslag som kunde bli enhälligt tillstyrkt och som dock innebar en högst betydande förbättring i det nuvarande tillståndet. Det finns i Tidskrift för nykterhetsnämnderna en redogörelse införd om vad varje kommun i landet vid senaste utdelningen erhöll i statsbidrag. Endast i två fall har någon kommun erhållit mer än maximibeloppet 500 kronor. Samtliga de här nämnda städerna erhöles 500 kronor — de två kommuner, som erhöles över maximibeloppet, voro dels Solna, som fick 800 kronor, och dels Mölndals kommun, som fick 550 kronor, alltså endast en obetydlighet över det vanliga maximum. Det är som vi finna förstäder, som utan att själva ha så stora resurser i hög grad lida av de rikliga källor till alkoholmissbruk, som de närbelägna storstäderna ha.

Enligt det förslag, som nu är tillstyrkt av utskottet, skulle alltså de här nämnda större städerna, som vid senaste utdelningen icke fingo mer än 500 kronor, kunna få ända upp till 1 500 kronor — det innebär en tredubbling av anslaget, och det är ju onekligen ett högst betydande framsteg.

Men naturligtvis medföra de maximibelopp, som nu enhälligt inom utskottsavdelningen blivit tillstyrkta, och för vilkas sänkning ingen inom utskottet har

uttalat sig, som en logisk konsekvens, för att de överhuvud taget skola kunna komma i tillämpning, en högst betydande ökning av statsbidraget till nykterhetsnämnderna nästa år. Även om det icke blir några 180 000 kronor, som följden blivit därest det ursprungliga maximiförslaget hade bifallits, bör dock anslaget bliva flerdubblat redan med det maximibelopp, som statsutskottet tillstyrkt.

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

Frågan låg alltså för mig till så, realpolitiker som jag är, att söka få igenom det högsta möjliga maximum för att därigenom få fram till nästa års riksdag högsta möjliga anslag till nykterhetsnämnderna. Jag tror att jag genom att intaga denna ståndpunkt, med hänsyn till hur saken låg till på avdelningen, verkligen främjat nykterhetssaken, och det är med synnerligen gott samvete, herr talman, som jag med den motivering, jag nu anfört, yrkar bifall till utskottets hemställan i båda punkterna.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Då jag nu ber att till statsutskottet få framföra mitt tack för den välvilliga behandling, som kommit femte huvudtiteln till del, så har jag så mycket större anledning att göra det, som utskottet inte på någon enda punkt har prutat på de belopp, som av Kungl. Maj:t äskats. En annan sak är ju, att utskottet på vissa punkter gått längre än Kungl. Maj:t föreslagit. Därom få vi måhända tillfälle att tala längre fram under dagens lopp.

I den nu föredragna punkten skall jag, herr talman, inskränka mig till att endast med några få ord förklara, vad som varit anledning till det förslag, som Kungl. Maj:t på denna punkt framlagt för riksdagen. Jag kan så mycket hellre inskränka mig till största möjliga korthet i det avseendet, som de båda föregående talarna, om jag fattade dem rätt, i princip anslöto sig till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t här intagit.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag fastställas här en högre maximigräns för statsbidragen till nykterhetsnämnderna, och Kungl. Maj:t medges möjlighet att, där särskilda omständigheter föreligga, utan något absolut maximum lämna än högre bidrag åt kommunerna. Det viktigaste med förslaget är, att det öppnar möjlighet att i varje särskilt fall använda detta anslag på det mest ändamålsenliga sättet. Det går inte ut på att plottra ut anslaget på så många kommuner som möjligt, även i sådana fall, där det kanske inte vore oundgängligt, att de hade bidrag av statsmedel för denna verksamhet, utan det går ut på att lägga i Kungl. Maj:ts hand att sätta in medlen, där största möjliga effekt kan ernås genom det belopp, som beviljas kommunen.

Det är, såsom redan framhållits, så, att inom många stora och i synnerhet medelstora kommuner kan en verkligt nyttig nykterhetsnämndsverksamhet inte utföras, för den händelse man inte har möjlighet att anställa någon person, som kan ägna sig mera odelat åt denna uppgift. Man måste i kommunerna få möjlighet att ha så pass mycket medel till förfogande, att särskilda krafter kunna anlitas även med avlöning av kommunen för att utföra arbetet.

Nu innebär Kungl. Maj:ts förslag just möjlighet att i sådana fall kunna till kommunerna lämna bidrag av sådan storleksordning, att ett verkligt effektivt arbete kan utföras inom kommunerna, och jag är för min del likasom de sakkunniga myndigheterna livligt övertygad om, att man uppnår betydligt större effekt och gör betydligt större nytta, om grunderna för anslagets fördelning fastställas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, än om de fastställas på sätt utskottet förordat.

Särskilt på en punkt synas mig utskottsförslaget vara ganska betänkligt, det är den, där utskottet föreslår ett absolut maximum av 1 500 kronor. För

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

närvarande uppgår maximibeloppet generellt till 500 kronor, men med möjlighet för Kungl. Maj:t att, där särskilda förhållanden det påkalla, kunna gå utöver det beloppet, utan att någon absolut maximigräns är satt uppåt. Utskottsförslaget innebär sålunda på den punkten t. o. m. en försämring gentemot de nuvarande förhållandena, vilket jag tycker det knappast kan finnas anledning till. Jag är för min del övertygad om, att kammaren skulle på ett klokt sätt se till, att dessa medel finge den bästa möjliga användning, om kammaren i överensstämmelse med reservanternas yrkande ville ansluta sig till det förslag till grunder, som Kungl. Maj:t framlagt för riksdagen.

Herr Petré: Herr talman! Då herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ville göra gällande, att det här är fråga om en högst väsentlig försämring, mot vad som nu gäller i fråga om statsbidragets maximibelopp, så vill jag erinra om vad jag i mitt förra anförande framhöll, nämligen att i realiteten har ett överskridande av det vanliga maximibeloppet skett i mycket liten utsträckning. Som jag nämnde var det vid sista utdelningen endast två kommuner, som erhöilo mer än 500 kronor, nuvarande normala maximum. Nu innebär dock utskottets förslag, att det kan bli ända till 1 500 kronor, och jag är livligt övertygad om, att de uppräknade städerna — och de äro just av den storlek, som det här närmast gäller — skola bli synnerligen nöjda, därest de nästa gång få ett anslag, som är tre gånger så stort som det de erhöilo vid den sista utdelningen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Den siste ärade talarens anförande kunde inte ta bort intrycket av vad herr socialministern här yttrade om den säkerhetsventil, som nu finnes, men som utskottet har stängt till genom att fastställa maximum till 1 500 kronor under alla förhållanden. Det är sant, att denna säkerhetsventil hittills inte kunnat eller behövt användas i den utsträckning, som nu kan bli nödvändig, men det är ingen anledning att nagla fast den där säkerhetsventilen.

Av det yttrande, som herr Petré hade, framgår otvivelaktigt, att hela hans stora erfarenhet på detta område stämmer överens med Kungl. Maj:ts förslag och att det endast var på grund av några så att säga taktiska skäl, som han gick med på prutning. Under sådana förhållanden, herr talman, torde den delen av kammaren, som hör på debatten, vara tämligen övertygad om, åt vilket håll den bör lägga sin röst i detta fall.

Herr Svensson, Martin: Ja, herr talman, om man ser efter, hur denna anslagsfråga har behandlats av riksdagen, så finner man nog, att riksdagen varit mycket välvillig vid tillgodoseendet av de anslagskrav, som framställdes.

Professor Petré nämnde, att anslaget höjdes från 15 000 till 30 000 kronor förra året, och i år kommer det att höjas från 30 000 till 45 000 kronor. De grunder, som här bestämmas, om utskottsmajoritetens förslag skulle vinna bifall, komma att medföra en väsentlig ökning i den budget, som kommer efter den, som vi nu ha att behandla. Chefen för socialdepartementet har ju inte kunnat påvisa, att det finns behov av högre belopp än de 1 500 kronor, som här fastställts som maximum, och först om erfarenheten visar, att högre belopp kan erfordras, komma vi väl att ställas inför den frågan, om vi skola höja beloppet.

Detta anslag intager ju en särställning, vilket gör, att de, som äga kommunal erfarenhet från landsbygden, känna sig något betänksamma. Här gäller det att lämna statsbidrag till en kommunal förvaltning. Såvitt jag vet finnes det inget annat område, där man slagit in på den vägen. För egen del har

jag frågat mig, om det inte kan ligga en fara i att man här lämnar statsbidrag till denna förvaltning, då kommunen kan känna sig frestad att kombinera detta uppdrag med något annat kommunalt uppdrag, exempelvis ordförandeskapet i fattigvårdsstyrelsen eller kommunalnämnden, och söka att få ned det arvode, som det eljest varit nödvändigt att bevilja en sådan funktionär.

Jag tror, att den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten intagit, är så pass stark, att jag vågar yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepade propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 35—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att

dels till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 95 000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål.

Beträffande Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade i två likalydande motioner, väckta den ena, nr 67, inom första kammaren av herr *S. Linders* m. fl. och den andra, nr 69, inom andra kammaren av herr *A. Gustafson* i Kasenberg m. fl., hemställts, utom annat, att riksdagen måtte med avslag å förslaget att sänka statsbidraget till arbetshemmen uppföra förslagsanslaget till driftkostnaderna vid arbetshem med 100 000 kronor.

Utskottet, som ansett sig böra i ett sammanhang till prövning upptaga frågan om ändringar i nu gällande grunder för statsbidrag till driftkostnader vid olika slag av vårdanstalter, hade i den nu föredragna punkten angivit sin ställning till berörda fråga, varefter utskottet hemställt,

Ang.
grunderna för
understöd åt
nykterhets-
nämnder.
(Forts.)

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)

I:o) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr Linders' m. fl. och herr Gustafsons i Kasenberg m. fl. motioner I: 67 och II: 69 i nu förevarande del, till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 100 000 kronor; samt

II:o) att Kungl. Maj:ts förslag om ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Linders' m. fl. och herr Gustafsons i Kasenberg m. fl. motioner I: 67 och II: 69 i nu förevarande del, till bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av 95 000 kronor; samt

II:o) godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för bidrag till ifrågavarande ändamål.

Herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Statsutskottet har på denna punkt uttalat, att utskottet »med beaktande av den av 1924 års riksdag intagna ståndpunkten i fråga om beviljande av statsbidrag till vissa vårdanstalter, varom fråga är, funnit sig alltjämt böra hävda den uppfattningen, att det ur alla synpunkter måste anses önskvärt, att bidragsbeloppen icke gång efter annan ändras utan att de bidrag, som beviljats, så långt möjligt är, lämnas orubbade. Starka skäl skola sålunda kunna andragas för att ändring av de bestämmelser härutinnan, som för närvarande gälla, skall vidtagas».

Herr talman! Jag kan för min del i allo instämma i detta utskottets yttrande. Jag anser mig ha förfarit i fullaste överensstämmelse med den grundsat, som utskottet förklarat böra vara gällande vid framläggandet av det förslag, till vilket riksdagen på denna punkt nu har att taga ställning. Det må nämligen påpekas, att intet av de bidrag, som det här gäller, har fått ändrade grunder sedan år 1924. I ett par fall, nämligen beträffande arbetshem enligt fattigvårdslagen samt epidemisjukhus, ha bidragen varit orubbade sedan år 1920. Vad angår bidraget till hem för kroniskt sjuka, tillkom detta bidrag först år 1927, varvid nu gällande bidragsbelopp fastställdes.

Med hänsyn härtill och om man beaktar den starka sänkning i levnadskostnaderna, som ägt rum under det senaste årtiondet, måste det ifrågasättas, huruvida en omprövning i nuvarande läge av de gällande bidragsgrunderna kan karakteriseras såsom ett alltför tätt tummande på fastställda bidragsbelopp. Medelindex för levnadskostnaderna utgjorde under kalenderåret 1920 269. För år 1923, då förslaget om de nu gällande bidragssatserna för flertalet anstaltsgrupper uppgjordes, var medelindex 177.75. För kalenderåret 1924 eller det år, då beslutet fattades om de nuvarande bidragsbeloppen för dessa anstaltsgrupper, utgjorde medelindex 173.5. Sedermera har index nedgått i sådan utsträckning, att medelsiffran för år 1931 var 159.25, och för innevarande kvartal är indexsiffran 157. Det har alltså, om man jämför med medelindexsiffran för kalenderåret 1931, skett en sänkning från år 1920 med 109.25 enheter, från år 1923 med 18.5 enheter och från år 1924 med 14.25 enheter. Med dessa siffror för ögonen torde det knappast kunna sägas innebära något underkännande av den principiellt riktiga uppfattningen, att bidragsbeloppen icke böra gång efter annan ändras, om man nu upptar frågan om en mindre sänkning av bidragsbeloppen. Man kan, herr talman, göra sig den frågan, huruvida, om i stället för en sänkning ägt rum en *höjning* av den allmänna levnadskostnadsnivån med 15—18 %, det skulle ansetts såsom rubbningar i oträngt mål

att ifrågasätta en av levnadskostnadernas förändring påkallad jämkning i bidragsbeloppen. Jag skulle på den punkten vilja fråga: Då statsutskottet sålunda gör gällande, att en ändring av bidragsgrunderna icke får äga rum, när en sänkning i levnadskostnaderna inträtt, är riksdagen då beredd att taga den konsekvensen, att en dylik ändring av grunderna heller icke får ske, när en stegring av levnadskostnaderna inträtt?

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Utskottet anser, att nu icke föreligger någon anledning till att upptaga denna fråga till prövning. Tillräckligt starka skäl för ändring i grunderna skulle icke förefinnas. Här möter en helt annan uppfattning hos utskottet än hos Kungl. Maj:t om det nuvarande ekonomiska lägets allvar. På hösten förra året, då svårigheterna framträdde, företogs inom alla departement, alltså även inom socialdepartementet, systematiska undersökningar, för att man skulle finna möjlighet till besparingar av sådan storleksordning, att de kunde i nämnvärd mån minska de anslagsbelopp, som i år skulle äskas av riksdagen. Jag tror inte, att jag överdriver, om jag säger, att svårigheterna att vidtaga sådana besparingsåtgärder voro särskilt stora beträffande femte huvudtiteln, eftersom man där hade ett så stort antal automatiskt stegrade utgiftsposter, vilka man inte kunde göra något åt, och då man just på denna huvudtitel har de stora anslag, som särskilt under svåra tider måste höjas med mycket betydande belopp; å ena sidan således väldiga stegringar av arbetslöshetsanslagen, som måste och skola bäras, å andra sidan små möjligheter att utan skada göra besparingar å sociala välfärdsanordningar.

Vid det samvetsgranna överbäggande, som ägde rum inom departementet, och efter prövning av alla möjligheter, som stodo till buds, kom jag till den bestämde uppfattningen, att det område, varom nu är fråga, kunde göras till föremål för en närmare undersökning i avsikt att genomföra en av prislägets förändringar motiverad sänkning av statsbidragen. Jag utgick ifrån, att man ej skulle kunna och heller icke behöva gå så långt, som sänkningen i levnadskostnaderna eljest kunde betinga, utan att man skulle kunna hålla sig något däröver. Jag tror också, att den verkställda undersökningen ådagalagt, att en sänkning på denna punkt kan ske på fullt sakliga skäl, vilka utskottet i sitt yttrande enligt min mening icke vederlagt.

Utskottet framhåller sedan såsom sitt första huvudskäl mot Kungl. Maj:ts förslag, att en nedgång i levnadskostnaderna kan motivera reduktion av statsbidragen endast i den mån densamma motsvaras av en nedgång i anstaltarnas totala driftkostnader, varigenom det statliga driftkostnadsbidraget kommer att utgöra en högre procentandel av dessa kostnader, än vad fallet var vid tiden för de nuvarande bidragsbeloppens fastställande.

Detta yttrande synes ganska förvånande, ty det innebär ju, att anstaltarnas ägare genom att underlåta att söka nedbringa sina utgifter vid vikande priser skulle kunna avvärja varje anpassning av statsbidragen efter sänkningar i kostnadsnivån. Yttrandet synes visa, att utskottet gått helt vid sidan av det väsentliga i saken, att det förbisett eller i varje fall ej tagit fasta på den bärande tanken i Kungl. Maj:ts förslag. För att belysa detta är det nödvändigt att något gå in på vissa i statsverkspropositionen omnämnda utredningar.

Inom socialdepartementet ha verkställts vissa undersökningar rörande förhållandet mellan driftkostnader och statsbidrag. Av naturliga skäl ha grundliga detaljundersökningar på varje punkt icke kunnat ifrågakomma vid uppgrändet av en stor budget, särskilt under de förhållanden, som det inträdda krisläget medfört; och det synes, i förbigående sagt, knappast vara rimligt att göra gällande, att mindre jämkningar i utgående statsbidrag icke skulle få vidtagas utan detaljerade specialundersökningar på varje punkt.

Men för en anstaltsgrupp, nämligen anstaltarna för obildbara sinnesslöa, har en ingående detaljundersökning ägt rum. Utskottet — som in extenso

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.*

(Forts.)

tryckt av samtliga motioner i ämnet — återger i sitt utlåtande icke till någon del den redogörelse för resultaten av undersökningen, som lämnats i huvudtiteln. I huvudmotionerna av herrar Linders och Gustafson i Kasenberg anfördes en bit av undersökningens första del, men den andra delen utelämnas. Såsom i huvudtiteln omnämnts, visade de inom departementet verkställda undersökningarna beträffande förhållandet mellan driftkostnader och statsbidrag under senare år, att driftkostnaderna, med frånräknande av kostnader för underhåll av byggnader, hyror, räntor, utskylder, avbetalning av skulder m. m., för år 1925 motsvarade i genomsnitt 40.7 % av utgifterna och att därefter en successiv stegring av statsbidragets relativa storlek ägt rum, så att motsvarande procenttal för år 1930 uppgick till 45.4. Nu konstateras i propositionen, att denna ökning i bidragets procentuella andel av driftkostnaderna är mindre, än man på grund av den allmänna nedgången i levnadskostnaderna kunnat vänta, särskilt med hänsyn till ifrågavarande anstalters karaktär. Här gjordes därför en särskild undersökning, omfattande samtliga utgiftsposter, vilken undersökning visade, att förklaringen till den tämligen ringa stegringen i statsbidragets relativa storlek är att söka i att den lättnad, som vunnits genom det avsevärda prisfallet på sådana poster som utspisning, bränsle, tvätt o. s. v., använts till ökade utgifter för inköp av inventarier, reparation och underhåll av byggnader, avbetalning av skulder o. d., med andra ord till utgifter av kapitalökningens natur. Det kan alltså konstateras, att den genom prisfallet inträdda stegringen i statsbidragets värde medfört en större rörelsefrihet, som använts till utgifter av senast antydd art i en omfattning, som tidigare icke ansetts möjlig eller behöfelig. Det torde också kunna antagas, att lättnaden i viss mån utnyttjats för en förbättring i den allmänna standarden. En sådan utveckling är naturligtvis i och för sig glädjande, men det kan ifrågasättas, om den i nuvarande läge kan alltjämt fortgå.

Som sagt har en genomgående undersökning av denna art icke kunnat verkställas över hela linjen. Detta innebär dock icke, att man ej verkställt vissa stickprov och företagit granskning av tillgängligt material i sådan omfattning, att stöd förelegat för det i propositionen gjorda antagandet, att de här omnämnda resultaten beträffande den särskilt undersökta anstaltsgruppen i viss mån torde kunna sägas äga giltighet även med avseende å andra anstaltsgrupper, där sänkning av bidragen föreslagits. Dessa stickprovundersökningar visa också, att i allmänhet en tydligt märkbar nedgång i de redovisade driftkostnaderna vid anstalterna ägt rum efter den tidpunkt, då nu gällande statsbidrag fastställdes. För tuberkulossjukhusens vidkommande visar t. ex. en på ett icke alldeles obetydligt material grundad undersökning, att statsbidraget, som år 1922 motsvarade 29.4 procent av driftkostnadsmedeltalet, stigit för år 1925 — trots mellanliggande nedsättning av bidragsbeloppet — till 34 procent, för år 1929 till 37.5 procent och för år 1930 — enligt preliminär kalkyl — till 38.2 procent.

Vid tuberkulossjukhusen utgjorde driftkostnaderna per vård dag år 1924 kronor 5.21, år 1929 kronor 4.75, alltså en minskning med 8.6 procent. Samtidigt har levnadskostnadsindex nedgått från 173.5 till 170, således med endast 2 procent. Från år 1929 till år 1931 har index nedgått till 159. Den senare minskningen är 6.3 procent, vilket bör medföra åtminstone 8 procents nedgång i vårdkostnaderna eller en nedgång till approximativt 4.37 kronor per dag.

Av dessa vårdkostnader utgjorde statsbidraget år 1924 33.6 procent. Det nedsatta statsbidraget skulle med 1929 års kostnader utgöra 33.7 procent och med 1931 års sannolika kostnader 36.6 procent.

Den föreslagna nedsättningen utgör i förhållande till 1929 års kostnader per vård dag endast 3 procent. När anstalterna med 2 procents nedgång av index minskat vårdkostnaderna med 8.6 procent, bör 3 procents nedsättning ej bereda några svårigheter.

Skulle statsbidraget ha utgjort samma procent av vårdkostnaden per dag år 1931 som då dess storlek bestämdes till 1.75, borde det hava nedgått till cirka 1.47. Nu föreslår Kungl. Maj:t en nedgång till allenast 1.60, vilket måste sägas vara mycket måttfullt.

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Beträffande hem för kroniskt sjuka visade stickprov, vilka likväl företagits på grundval av ett tämligen begränsat material, likaledes en icke obetydlig stegring av bidragets relativa storlek från år 1928 till år 1930. För arbetshemmens vidkommande framträda visserligen betydande växlingar, tydligen bland annat på grund av att denna vårdform först på de sista åren någorlunda stabiliserats, men det är likväl av föreliggande siffror uppenbart, att statsbidraget för närvarande motsvarar en avsevärt större del av genomsnittliga driftkostnaden än t. ex. år 1925 och åren närmast därförut, för att nu icke tala om bidragsbeloppets ofantligt ökade värde i förhållande till år 1920, då det bestämdes.

Som ett allmänt omdöme torde visserligen huvudmotionärernas påstående vara riktigt, då de säga, att statsbidragets andel i förevarande anstalters driftkostnader i stort sett icke under de senaste åren undergått någon större förändring, men motionärerna hava icke ens berört än mindre vederlagt det i propositionen gjorda antagandet, att detta delvis är att tillskriva utnyttjandet av den genom priset ökad rörelsefriheten i ekonomiskt avseende.

Här berörda synpunkter synas giva ett gott stöd för en jämkning nedåt av driftkostnadsbidragen från statens sida. Uppenbart är, att en sådan jämkning bör ske med försiktighet och under hänsynstagande till de särskilda förhållanden, som gälla för olika anstaltsgrupper. Detta har man i Kungl. Maj:ts förslag sökt i behörig mån beakta. Nedsättningarna ha också i flertalet fall tilltagits mycket måttligt; för anstalter, vilkas bidrag bestämts år 1924, växla de mellan lägst 3.5 och högst 11 procent. Endast beträffande anstalter för obildbara sinnesslöa har skett en något kraftigare sänkning, nämligen med cirka 14 procent. Detta har sin särskilda orsak i, att det alldeles övervägande flertalet anstalter inom denna grupp äro enskilda och att det visat sig, att det nuvarande statsbidragsbeloppet verkat utomordentligt kraftigt stimulerande på intresset att upprätta sådana anstalter. Det må blott erinras om, att anslaget till anstalter för obildbara sinnesslöa för budgetåret 1924—1925 uppgick till 427 000 kronor, medan det för nästkommande budgetår vid oförändrade bidragsgrunder måste fastställas till 880 000 kronor, alltså mer än en fördubbling på 8 år. För övrigt må framhållas, att — såsom i huvudmotionerna bekräftats — statsbidraget till sistnämnda anstalter för år 1930 skulle, om de föreslagna beloppen då varit gällande, hava motsvarat blott obetydligt lägre procentandel av de redovisade driftkostnaderna än år 1925; skillnaden torde uppvägas av den efter år 1930 skedda ytterligare sänkningen i levnads-kostnadsnivån.

Utskottets andra huvudskäl mot Kungl. Maj:ts förslag riktar sig mot de statsfinansiella motiven för förslaget och går ut på, att en reducering av bidragen icke i någon större mån minskar det allmännas utgifter för ifrågavarande vård utan allenast övervältar utgifterna från staten till landsting och kommuner. Detta är ett argument, som också starkt framhåvits i tidningspressen. Giltigheten av detta argument blir emellertid väsentligt reducerad, om man beaktar, att — såsom förut belysts — den lättnad för anstalterna, som vunnits genom lindring i vissa betydande utgiftsposter, i viss mån utnyttjas för ökade utgifter under andra poster, vilka kunna karaktäriseras såsom kapitalökningssposter eller beräknats med hänsyn till fortsatt förbättring av vårdstandarden. Kungl. Maj:ts förslag tar sikte på att genom en måttlig beskärning av statsbidragen giva landstingen och kommunerna en maning att iakttaga en av läget påkallad större försiktighet med utgifterna under sist berör-

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)

da poster, än vad de tack vare prisfallet under de senare åren behövt ålägga sig. Frågan gäller icke en övervältring av utgifter från staten till landstingen och kommunerna utan det gäller huruvida landsting och kommuner ensamma böra inhösta och behålla de ekonomiska fördelar, som levnadskostnadernas sjunkande under ett antal år medfört, eller om även staten bör få någon anpart av dessa fördelar. Man kan också uttrycka saken så, att det ligger i landstingens och kommunernas eget skön att vid fastställandet av utgiftsstaten för anstalterna — på sätt för de statliga vårdanstalterna genomgående förutsatts vid uppgörandet av budgetförslaget för nästkommande budget — tillse, att utgifter, hänförliga till kapitalökning eller till en fortgående förbättring av vården och den allmänna anstaltsstandarden, under rådande kristid begränsas. Att ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle vara ägnat att befördra en av det rådande läget motiverad ökad sparsamhet både med statsmedel och med landstingens och kommunernas medel synes tämligen uppenbart. Det torde också finnas fog för antagandet, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag vid en försiktig utgiftspolitik från landstingens och kommunernas sida icke skall behöva medföra någon som helst ökad börda för dem.

Såsom framgår av så gott som var enda punkt av denna huvudtitel och av andra huvudtitlar också har staten för sina egna anstalter måst under denna kristid sänka underhållsanslagen, och staten utför nu inga sådana arbeten, då det gäller förbättring och underhåll av fastigheter m. m., som kunna anstå utan endast sådana som äro oundgängligen nödvändiga. På samma sätt, som staten i detta fall förfarit, måste landsting, kommuner och enskilda, som driva anstalter, också förfara, och om det sker i en måttfull och av läget påkallad grad, behöfde ökade utgifter ej genom vad Kungl. Maj:t föreslagit åsamkas landstingen och andra. Men det är riktigt, förefaller det mig, att man gemensamt får göra ansträngningar. Det är icke riktigt, att den ene gör uppoffringar och den andre inhöstar vinsten. Innebörden av Kungl. Maj:ts förslag är, att man från såväl statens som landstings och kommuners sida, när det gäller utgifter för vårdanstalter, får anstränga sig till det yttersta för att hålla kostnaderna nere.

Till sist vill jag säga, att om riksdagen skulle ansluta sig till det förslag, som statsutskottet här avgivit, detta måste anses innebära, att riksdagen icke vidare kan ha rätt att klaga över de automatiska anslagsstegringarna under speciellt femte huvudtiteln. Här har gjorts ett allvarligt, såsom jag tror mig ha visat, på noggranna undersökningar stött försök att på en punkt, där det är fråga om anslag av mycket betydande belopp — det gäller ungefär 8 miljoner kronor om året — föreslå en nedsättning, som är motiverad av det allmänna ekonomiska läget, med för nästa budgetår 5 procent; för hela budgetåret räknar man med ungefär 10 procent. Detta har statsutskottet icke ansett sig kunna tillstyrka, ehuru, såsom jag tror mig ha visat, fullgoda skäl föreligga för att förslaget genomförande icke skulle komma att medföra ökade utgifter för landsting och kommuner, om de förfara på samma sätt, som staten gör i fråga om sina anstalter.

Detta har utskottet icke velat vara med om, och det innebär, att utskottet eller de, som ansvara för utskottets åtgärder, icke ha rätt att klaga över utgifternas automatiska stegring, när man icke vill vara med om det måttfulla försök till begränsning av de automatiska utgiftsstegringarna, som här föreligger.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Som herrarna måhända observerat, är till denna punkt fogad en reservation av mig och herr Järte. Vi blevo inte flera i statsutskottet, som togo något intryck av den argumentering, vilken herr statsrådet nu synnerligen bra och värtaligt framfört. Med den kännedom jag har om statsutskottets ledamöter förvånar det mig, att de här så fullstän-

digt förbisett fakta, som skett. Men det har ju delvis sin förklaring i det förhållandet, — det skall jag villigt medge — att riksdagen 1924 avslag det förslag, som då förelåg, och sedan har man vid varje tillfälle gått på i de gamla hjulspåren. Man kan därför säga, att landstingens lika väl som övriga, i enskild regi drivna anstalter genom riksdagens hållning 1924 blivit, om jag så får uttrycka mig, bortskämda.

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Under en annan punkt här, punkt 57 i statsutskottets utlåtande, finna vi, att en avsevärd höjning skett, från 820 000 till 880 000 kronor. En betydande del av de anstalter, som det här är fråga om, drivas i enskild regi. För obildbara sinnesslöa ha vissa landsting uppfört egna anstalter, men en hel del av dessa ha ej tillräckligt utrymme för det klientel, som här kommer i fråga, varför många måste söka vård hos enskilda, som taga hand om sådana sjuka. Det har nu statsutskottet i en liten passus i slutet av sitt utlåtande sagt några ord om. Det är mycket dunkelt sagt och sannolikt också mycket dunkelt tänkt från utskottets sida; jag vågar påstå det, trots att jag i övrigt sätter så stort värde på mina kamrater i utskottet. De säga nämligen: »Utskottet förutsätter, att härvid ock tages i betraktande det förslag om ändring i grunderna angående statsbidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa, som motionsvis framförts.» Ja, man skall vara synnerligen väl förtrogen med vad som förekommer i riksdagstrycket för att förstå, vad som menas med detta. När vi hade ärendet före i utskottet, var också herr Petré villig att medge, att det kunde ha skrivits tydligare, men han ändrade sig sedan och sade: Jag tycker det är bra som det är. Det är ingenting att ändra på.

Det är naturligtvis så, att landstingen här fått en bidragshöjning, inte på grund av livsmedelskostnadernas ökning, utan den har skett automatiskt i samma mån som underhållskostnaderna gått ned. Därigenom har, som också herr statsrådet enligt min uppfattning mycket utförligt och fullt övertygande uppvisade, en förskjutning i fråga om bidragsprocenten kommit att äga rum, så att den stigit med mer än 10 % utöver vad som ursprungligen var avsett, när den bestämdes.

Det är naturligt, att, när landstingen under en följd av år på detta sätt fått en överbetalning, om man får använda det uttrycket, Kungl. Maj:ts förslag, att de skola återgå till samma grunder, som gällde när bidraget bestämdes, kommer att kännas obehagligt för landstingen. Detta är jag den förste att medgiva. Men jag säger, såsom också herr statsrådet med styrka framhållit, att det i en sådan tid som den vi för närvarande befinna oss uti på det ekonomiska området är nödvändigt, att alla goda krafter inom landet, på vilket område de än må befinna sig, hjälpa till i den mån de kunna det. Även jag medgiver, att landstingen ha stora bördor att bära, och jag har motionsvis föreslagit igångsättandet av en utredning i syfte att avlyfta en betydande del av landstingens sjukvårdskostnader på staten. Men detta skall, som jag livligt hoppas, ske på rationellare grunder än som i detta avseende förordas av utskottet.

I punkten angående bidrag till obildbara sinnesslöanstalter säger herr statsrådet, och det är alldeles riktigt, att de fått ökade möjligheter att köpa inventarier, att de fått göra ökade avskrivningar på anläggningarna och att de i snabbare tempo kunna amortera sina skulder med mera. Om landstingen skola intaga en prioriterad ställning ur statens synpunkt, har jag svårt att förstå, varför enskilda personer skola göra sig ökade inkomster på den levnadskostnadsminskning, som ägt rum under dessa år.

Allt detta har jag framhållit inom utskottet, men »det var som att tala för döva öron», det var fullkomligt lönlöst. Jag har emellertid frälsat min själ genom att reservera mig till förmån för Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vad Kungl. Maj:t i denna punkt föreslagit.

I detta anförande instämde herr *Hallin*.

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.

(Forts.)

Herr **Svensson, Martin**: Herr talman! Utskottet har på denna liksom på några följande punkter med tillstyrkande av bifall till herrar Linders' och Gustafsons i Kasenberg motioner höjt de av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppen. Utgiftsökningen är vad denna punkt beträffar icke väsentlig — det gäller endast en ökning å 5 000 kronor, som skulle utgå ur rusdrycksmedelsfonden — men här har man dragit upp en principfråga, som herr socialministern redogjort för, i det att Kungl. Maj:t genomgående föreslagit en inskränkning i de driftkostnadsbidrag, som landsting, kommuner och vissa enskilda hittills haft att räkna med.

Vad som för utskottets majoritet varit det starkaste skälet till att icke för närvarande vara med om en sådan nedsättning av driftkostnadsbidragen är den övertygelsen, att dessa utgifter skulle komma att vältras över på landstingen och de kommuner, som det här gäller, och att det således i stort sett icke skulle innebära någon minskning av utgifterna för det allmänna. Jag vill särskilt uppehålla mig vid landstingens ställning i föreliggande fall.

Landstingsskatten har stigit och stiger oavbrutet, under det att även landstingen ha att räkna med ett minskat skatteunderlag och i motsats till staten icke ha de möjligheter att kunna öka sina inkomster skattevägen, som staten har.

Nu har staten själv drivit på med inrättande av en hel del anstalter och genom byggnadsstyrelsen och inspektionen ställt stora krav på dessa anstalter. Pengar ha måst upplånas för att finansiera dessa byggnadsföretag, och landstingen häfta i betydande skulder på grund av sina upplåningar. När det nu talas om, att kostnaderna ha gått ned, så kan det icke avse andra kostnader än för utspisning, för uppvärmning, belysning och dylikt; vad angår övriga kostnader, lär man ha svårt för att påvisa, att de ha gått ned. Om Kungl. Maj:ts här ifrågakarande förslag vinner riksdagens bifall, skulle landstingen stå inför nödvändigheten att genast gripa till reduceringar, och jag kan icke tänka mig, att det kan gå för sig på annat sätt, än genom att man minskar den levnadsstandard, som man kommit upp till. Det kan hända, att det kan vara nödvändigt att göra det, men vi behöva nog taga en funderare på saken, innan vi äro färdiga att gå in för detta. Äro vi verkligen beredda att t. ex. börja nedsätta avlöningskontot för våra landsting?

Förra årets riksdagsbeslut ifråga om begränsning av sinnessjukvårdens arbetstid kommer ovillkorligen att automatiskt draga med sig motsvarande begränsning av arbetstiden vid landstingens sjukvårdsinrättningar och därav följande ökade kostnader. Inom åtskilliga landsting är det landsbygdens befolkning, den jordbrukande befolkningen, som utgör det kraftigaste skatteunderlaget, och det torde också vara förhållandet i just de landsting, som äro svagast ställda. Ser man denna fråga i belysning av den ekonomiska depressionen inom jordbruket, torde man ha svårt för att vilja vara med om att vältra över dessa utgifter från staten på landstingen.

Nu har socialministern kommit med en uttömmande redogörelse med en mängd sifferuppgifter, som jag för min del förut icke har hört, och det har därför icke varit möjligt för mig att kunna följa med denna muntliga föredragning och av densamma draga några bestämda slutsatser i fråga om hela det siffermaterial, som av socialministern här framlagts, och resultatet av de undersökningar, som gjorts för att visa levnadskostnadernas nedgång. Kungl. Maj:t har låtit verkställa en undersökning beträffande bland annat vården av sinnesslöa, och där har man haft lättare att påvisa en nedgång, än vad som varit förhållandet beträffande andra sjukvårdsinrättningar.

Det anslag, som Kungl. Maj:t mest prutar på, är, såsom också herr socialministern framhöll, anslaget till tuberkulossjukvårdsanstalterna; där är skillnaden mellan utskottets och Kungl. Maj:ts förslag 225 000 kronor. Vården av de tuberkulösa har ju inriktats på att skaffa dem en god och hygienisk vård

och bereda dem en diet, som är stärkande och kan återföra dem till hälsa. Är det verkligen möjligt, att vi nu i en hast kunna gå tillbaka och sänka levnadsstandarden? Är det möjligt, att man för de norrländska landstingen, som ha så oerhört svårt att få fram sin tuberkulossjukvård och där staten särskilt fått gripa in för att kunna få till stånd lämpliga vårdanstalter — är det möjligt, att vi där kunna i ett eller annat avseende skära ned driftkostnaderna? Det finansiella läget är säkerligen allvarligt, och litet var av oss bör besinna och eftertänka vad från statsrådsbanken blivit sagt. Men jag föreställer mig att det ändå skulle vara klokt, om man lämnade landstingen och kommunerna något längre rådrum, än vad som här skulle bli förhållandet, och att man söker att få en mjukare övergång.

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Om man nu i år går med utskottets majoritet och låter bidragen vara såsom de hittills varit, så innebär detta icke, att frågan därmed är avgjord för framtiden, utan endast att det behövs en fortsatt utredning. När det gäller förändringar av ett eller annat slag, brukar Kungl. Maj:t tillsätta kommittéer för att göra utredningar, och medan dessa kommittéer arbeta, brukar man vänta, tills resultaten av utredningarna kunna framläggas. Det är så, när det gäller vägförfrågan och förändringar angående pensionsstyrelsen o. s. v. I detta fall finnes det två kommittéer, som arbeta just på detta problem, nämligen skatteutjämningsberedningen och statens sjukvårdskommitté. Jag har icke kunnat finna av propositionen, att dessa kommittéer ha yttrat sig i frågan. Hade från dem funnits ett tillstyrkande och en utredning, så hade man känt sig mera trygg och benägen att gå med på det, som Kungl. Maj:t här föreslagit.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag i förevarande punkt.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag ber till en början att få förklara, att initiativet till den sänkning av statsbidragen för här ifrågavarande ändamål, som av Kungl. Maj:t föreslagits, har tagits fullt och helt av chefen för socialdepartementet.

Det har varit ständigt återkommande krav, vid början av varje riksdag, att söka finna utvägar för att minska anslagen under femte huvudtiteln, och därvid har man särskilt talat om de s. k. automatiska anslagsstegringarna. Detta har med styrka framförts, just från det håll, som den siste ärade talaren representerar. Jag konstaterar, att vi nu kunna slippa den diskussionen under kommande tider. Trots att man gjort försök till sänkningar på detta liksom på andra områden, har resultatet blivit, att femte huvudtiteln uppvisar en ökning på över fem miljoner kronor. Även den saken har varit föremål för stark kritik från vissa håll.

Jag konstaterar vidare, herr talman, att riksdagen alltjämt hyser den uppfattningen, att vårt land intager en privilegierad ställning i världen och att utsikter förefinnas för, att det skall komma att göra så även i framtiden.

Nu är det enda motivet för en ökning av anslaget utöver vad som begäres enligt Kungl. Maj:ts förslag det, att detta förslag skulle innebära ett övervältrande av bördor från staten på landsting och kommuner. Ja, mina herrar, det finnes ingenting som för mig är så främmande som en sådan tankegång, och hade jag kunnat bibringas den uppfattningen, att det av socialministern framlagda förslaget i ringaste mån skulle innebära ett sådant övervältrande, så skulle jag icke ha varit med om detsamma. Jag ber att få hänvisa till hela mitt uppträdande och ståndpunktstagande i frågor, som sammanhånga med utjämnningen av bördor mellan staten och kommunerna, och de förslag som jag varit med om att framlägga både såsom enskild riksdagsman och såsom ledamot av regeringar.

Enligt min uppfattning stå vi inför mycket stora och allvarliga problem,

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

när det gäller att finansiera kommunernas ekonomi. Jag skall inte närmare utveckla dessa synpunkter, och jag skall inte heller lämna några specialuppgifter i detta hänseende, men frågan är hur kommunerna och landstingen skola kunna upprätthålla sin verksamhet i den utsträckning, som hittills varit fallet. Jag fick en av de senaste dagarna en uppgift om ökningen av det antal kommuner, som enligt gällande grunder äro berättigade till bidrag från skatteutjämningsmedel, och jag måste säga, att jag blev obehagligt berörd av att höra den siffran. Det finns heller ingenting i utvecklingen, som tyder på, att inte denna siffra ytterligare kommer att höjas. När jag därtill ser de framställningar, som inges till Kungl. Maj:t från kommunerna om rätt att uppta nya lån för att finansiera löpande utgifter, så är det klart, att vi stå inför nya och svårlösta problem.

Men, mina herrar, den sänkning av statsbidraget, som här föreslås, avser inte att vältra över någonting. Det är tvärtom så, att landstingen och kommunerna enligt herrarnas mening vilja ha rättighet att öka utgifterna. Det har också socialministern med styrka framhållit. Det är denna ökning man begär fullmakt av riksdagen att få vidta. Jag måste emellertid understryka, att det går inte för staten att spara, så det har någon effekt på vår ekonomiska ställning, därest man inte på alla håll och i alla avseenden försöker göra indragningar och besparingar. Jag är också landstingsman, och när jag bevistade mitt läns landstingssammanträde förra hösten, uppträdde jag på den sidan, där man ville motsätta sig ökningsar av anslagen och minska redan utgående bidrag. Jag slutade ett anförande där och upprepar det här, att för min del är jag fortfarande övertygad om, att vi måste finna oss i besparingar på alla håll, som naturligtvis kunna vara mer eller mindre effektiva men i alla fall bidra till att konsolidera landets ekonomiska ställning.

Jag måste, herr talman, djupt beklaga, att man inte vill inse detta och att man här för ett resonemang, som om ingenting hänt och ingenting skulle hända. Äro inte vi, som företräda folket i både riksdagen, landstingen och kommunalförvaltningarna, ense därom, att vi måste göra de besparingar och indragningar, som äro möjliga, så ser jag för min del läget fullkomligt tröstlöst. Det går ju an att tala vackert om, att man inte skall sänka levnadsstandarden för de sjuka och de behövande. Jag upprepar ännu en gång, att jag aldrig ifrågasatt någon sänkning, men det är de ökade kostnaderna det är fråga om, och finns det möjlighet att göra nya indragningar, så skall man ovillkorligen göra det i det läge, vari vi nu befinna oss. Det är detta, herr talman, jag mycket starkt understryker.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Det sparsamhetsnit, som regeringen utvecklar, är värt allt erkännande. Men det förvånar mig, att man särskilt tagit denna punkt som utgångspunkt för sin sparsamhet. Pengarna måste ju i alla fall ut, vara sig det är landstingen eller staten som betalar dem, och den maning, som herr socialministern här riktade till landsting och kommuner att spara, tror jag är ganska opåkallad. Den, som känner till landstingens läge för närvarande, vet nog, att landstingen göra vad de kunna för att hålla utgifterna nere, men trots detta ökas landstingsskatten snart sagt oavbrutet i de flesta län, inte minst genom statens och riksdagens påläggande av en hel del uppgifter på landstingen i fråga om nybyggnader av anstalter av olika slag. Därför torde nog statsmakterna ha en del av ansvaret för de utgifter, som för närvarande åvila landstingen.

För övrigt är det ingen lämplig tidpunkt att nu minska bidraget till landstingen. Landstingen och kommunerna äro i förhållande till staten den svagare parten. Skatteunderlaget minskas, restantierna ökas, och utdebiteringen stiger snart sagt i varje kommun. Det kan då inte vara lämpligt att nu företaga den-

na överflyttning av utgifterna, ty faktiskt är det ju fråga om en överflyttning, det kan inte förnekas. Utgifterna för landstingens uppgifter måste bestridas. Var skola pengarna tagas? I den mån man minskar på statens bidrag, måste landstingens och kommunernas utdebitering på de skattskyldiga ökas. Dessutom har ju detta anslag bidragit att verka skatteutjämnande kommunerna och landstingen emellan, och frågan om att få jämnare skattebördor ute i landet är ju för närvarande en mycket viktig fråga i vårt statsliv. Man torde knappast finna någon framkomlig väg i detta avseende utan genom statens hjälp. Här har man ju, herr talman, en sådan möjlighet att utjämna skatterna för landstingen. Men i den mån man minskar detta bidrag skärper man skattetrycket dem emellan, och innan den utredning, som nu pågår angående skatteutjämnningen, borde ej reducering av dessa bidrag vidtagas.

Nu har visserligen herr socialministern här hållit ett både värtaligt och kanske från vissa synpunkter övertygande anförande, gående ut på, att de utgifter, som detta statsbidrag ursprungligen avsåg att tillgodose, ha minskats. Ja, det kan visserligen vara sant beträffande levnadskostnaderna, men jag kan ej se denna fråga från samma utgångsläge som herr socialministern, ty då torde våra anföranden inte komma att råkas. Utan jag vill se saken från en annan synpunkt. Jag tror inte, att vi kunna ta förhållandena 1924 som utgångspunkt och fråga: hur mycket ha levnadskostnaderna sedan det året minskats? Det faktiska läget är, att för närvarande utgår statsbidraget oförändrat sedan år 1924. Någon årlig sänkning av detta bidrag i förhållande till levnadskostnadernas förändringar har ej ägt rum. Det har utgått och utgår fortfarande till, låt mig säga, tuberkulosanstalterna med 1.75 per vård dag, men nu föreslår man att det skall minskas med 15 öre eller vad levnadskostnaderna sjunkit med inte sedan föregående år utan sedan 1924. Det är alltså inte den jämna förändringen från 1924, som man vill sätta i system, utan man klipper helt enkelt av en del av bidraget i ett bekymmersamt läge och säger, att landsting och kommuner få nöja sig med detta. Jag tror, att man måste se frågan på det sättet.

För övrigt avser ju statsbidraget, vilket starkt betonats i utskottets utlåtande, inte bara levnadskostnaderna, utan det är de verkliga totalutgifterna, som därmed skola tillgodoses, och dessa ha icke sjunkit i samma grad som levnadskostnaderna. Jag tillåter mig i det avseendet från utskottets utlåtandet återge några siffror, som äro ganska belysande härför, och dessa avse endast landstings- och kommunala anstalter. För Södermanlands läns landstings sinnesslöanstalt å Löt, innefattande såväl skolhem och arbetshem som asyl, belöpte sig statsbidraget till 48.6 % av den totala driftskostnaden år 1926, 45.8 % år 1927, 46.9 % år 1928, 47.5 % år 1929 och 48.4 % år 1930. Tages hänsyn allenast till anstaltens skolhem, utgjorde motsvarande procenttal respektive 45.8, 42.5, 43.5, 43.1 och 43.1. Samma är förhållandet vid en del andra landstingsanstalter; kostnaderna per underhållsdag ha icke minskats. Som exempel kan anföras Kalmar läns södra landstings arbetshem Ödevata och Malmöhus läns landstings arbetshem Blinkarp. Det statliga driftsbidraget i procent av driftskostnaden belöpte sig vid den förra anstalten till 23.4 år 1926, 27.7 år 1927, 22.7 år 1928, 23.3 år 1929 och 23.9 år 1930 samt vid den senare anstalten till 19.7 år 1926, 25.7 år 1927, 31.8 år 1928, 31 år 1929 och 21.7 år 1930. Som man finner, är det inte någon jämn förskjutning i den riktning, som herr socialministern ville göra gällande. Detta är ju beroende på flera omständigheter. Dels torde väl lönerna för personalen vara ungefär desamma som under de närmast föregående åren, dels äro räntorna och amorteringarna på de lån, som fått upptagas för anstaltens byggande, samma som de varit förut. Underhållskostnaderna torde inte ha undergått någon nämnvärd förskjutning och blivit lägre, och detsamma kan sägas beträffande en hel del andra utgiftsposter. Jag

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)

tror inte man får säga, att anledningen till, att någon minskning inte ägt rum i den utsträckning man velat göra gällande, varit bristande sparsamhet hos landstingen. Det tror jag vore att använda alltför starka ord. Med den erfarenhet jag själv har vet jag, att landstingen äro ytterst angelägna om att se till, att inte utgifterna överstiga vad som är absolut nödvändigt.

Beträffande de enskilda anstalterna, som särskilt utskottets ärade ordförande starkast tryckte på, kan ju saken ligga något annorlunda till. Vid dessa lämna staten ett visst, bestämt fixerat bidrag för varje å anstalten antagen patient, och sedan uttager anstalten av den vårdade eller dennes huvudman den avgift, som ytterligare behövs för att täcka kostnaderna. Skulle därför staten i detta fall vidta någon åtgärd, borde den se till, att inte den avgift, som skall erläggas för den vårdade, sättes oskäligt hög. Studerar man redogörelserna för dessa anstalter, synes det framgå, att dessa avgifter äro anmärkningsvärt höga. Jag saknar ju möjlighet att bedöma, huruvida de äro skäligt tilltagna. Utskottet återger här vad i motionen är yttrat, att arbetet vid dessa anstalter är både enerverande och krävande, och att avgifterna därför inte äro för högt tilltagna, men därom vill jag inte yttra mig. Skulle staten här göra något, så vore det, som sagt, att kontrollera avgifternas storlek, vilket för övrigt också är uttalat.

Utskottet säger: »utskottet har härvid, med beaktande av den av 1924 års riksdag intagna ståndpunkten ifråga om beviljande av statsbidrag till vissa vårdanstalter, varom fråga är, funnit sig alltjämt böra hävda den uppfattningen, att det ur alla synpunkter måste anses önskvärt att bidragsbeloppen icke gång efter annan ändras utan att de bidrag, som beviljats, så långt möjligt är, lämnas orubbade. Starka skäl skola sålunda kunna andragas för att ändring av de bestämmelser härutinnan, som för närvarande gälla, skall vidtagas». Detta är ju ytterligare ett skäl, varför man inte utan föregående mera noggrann undersökning och erinran till dem det gäller bör vidta några förändringar i statsbidraget. Det belopp det här rör sig om är för övrigt i förhållande till hela budgeten av mycket ringa storlek, och man kan inte säga, att det rubbar budgeten. Jag kan inte förstå, att det skulle ge herr statsrådet och chefen för finansdepartementet alltför stora bekymmer, om riksdagen skulle bifalla vad utskottet föreslagit. Mig synes i varje fall, att då pengarna ändock skola skattevägen uttagas, det finns större möjligheter för riksdagen att göra detta än för landstingen och kommunerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I herr andre vice talmannens yttrande instämde herr *Tjällgren*.

Herr **Widell**: Herr talman! Ehuru mitt namn inte finns bland reservanterna, så har jag i statsutskottet vid behandlingen av femte huvudtiteln intagit samma ståndpunkt som utskottets ärade ordförande. Jag har gjort det, därför att jag till alla delar är av samma uppfattning om vårt finansiella läge som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Jag anser, att det är nödvändigt att göra alla de inskränkningar och besparingar, som överhuvudtaget äro tänkbara, men förutsättningen för att man på denna punkt skulle kunna följa Kungl. Maj:t var för mig alldeles bestämt den, att inte följden blir en övervältring av utgifter från staten till landsting och kommuner, ty en sådan överflyttning skulle jag för min del under inga förhållanden vilja vara med om. Enligt min uppfattning är det bättre, att staten bidrar till dessa utgifter i rätt så avsevärd omfattning, än att de mer eller mindre fullständigt skulle drabba landsting och kommuner. Förutsättningen för mig, då jag från början i statsutskottet anslöt mig till det yrkande, som framställdes av utskottets ordförande, var sålunda, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag

skulle medföra en sänkning av de totala utgifterna för dessa anstalter. Emellertid bestreds från olika håll i utskottet, och från synnerligen sakkunnigt håll, möjligheten av något sådant. Det förklarades alldeles bestämt, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag komme inte att möjliggöra en inskränkning av landstingens utgifter, utan komme att medföra en överflyttning av utgifterna från staten till landstingen. Då, som jag redan nämnt, jag för min del inte kunde vara med om något sådant och jag måste anse det ytterst tvivelaktigt, hur det i verkligheten komme att utfalla, ansåg jag mig, fastän jag i debatten anslutit mig till utskottets ordförande, dock inte kunna avge reservation.

Nu har från statsrådsbänken gjorts gällande och anförts goda skäl för den uppfattningen, att någon sådan övervältring i verkligheten inte skulle komma till stånd. Det är naturligtvis svårt att under en debatt i kammaren kunna väga skälen och avgöra, om de äro fullt bärkraftiga. För min del känner jag mig inte fullt övertygad, att inte en övervältring av utgifterna i alla fall skulle komma att ske, och jag nödgas därför, herr talman, sluta utan yrkande. Jag vill dock uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t måtte till en kommande riksdag återkomma med en fullständigare utredning av dessa viktiga frågor.

Herr Linders: Herr talman! Jag ber till en början att få uttala min tack-samhet mot statsutskottet för att det givit landstingens och kommunernas synpunkter på dessa frågor så stort rum. Jag vill vidare understryka, att det förslag till sänkning av statsbidraget, som framlagts av Kungl. Maj:t, i själva verket innebär ett försök att lätta statens ekonomiska börda och ansvar för dessa anstalter — man må förklara, hur man vill från statsrådsbänken, att det inte är fråga om någon övervältring — medan landstingen och kommunerna, som bära det yttersta ansvaret för anstalterna, få det mera bekymmersamt än de skulle få, i fall man följer statsutskottet och bibehåller den nuvarande ordningen. Det kan man ändå inte komma ifrån, och så till vida är det riktigt, att det är en övervältring av bördorna. Jag menar naturligtvis inte, att man under alla tider skall bibehålla ett statsbidrag, som utgår efter vissa normer, oförändrat, även om statsbidraget i och för sig varit och är en sporre för utvecklingen och har varit till stöd för kommunerna och landstingen, när de organiserat vården av sjuka och behövande. Men det föreligger en viss förpliktelse för staten att inte i onödan förändra bidragsprocenten. Jag menar naturligtvis, som sagt, inte, att den skall bibehållas oförändrad i alla tider, utan man kan ta under omprövning, när förhållandena det medge och det finns orsak därtill, om inte procenten bör ändras — höjas eller sänkas. Men jag anser, att tidpunkten just nu är synnerligen illa vald för att med den utredning, som Kungl. Maj:t anfört i propositionen, framkomma med förslag om nedsättning.

Jag har i motionen ganska utförligt påvisat det orättfärdiga i att nu företa en sådan reducering. Denna uppfattning stöder jag delvis på, att frågan om skatteutjämning mellan staten och kommunerna för närvarande är under utredning, och det är väl ingenting, som är mera malplacerat än att under en pågående utredning av detta slag, som kräver den grundligaste undersökning och omprövning av olika faktorer, plötsligt slunga in ett förslag om reducering av ett bidrag till förmån för den ur ekonomisk synpunkt och skattesynpunkt starkaste, medan man gör det mera ansträngande för dem, som ha mindre resurser. Vi veta ju, att landstingen för närvarande måste iaktta den allra största försiktighet, för att inte landstingsskatten skall gå upp, men det största bekymret vållar tanken på möjligheterna till utdebitering om något år. Här förestår den stora omtaxeringen av fastigheter, som otvivelaktigt i

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)

högst betydande grad kommer att sänka antalet skattekronor på landsbygden. Med detta bekymmer för ögonen vet man, att om det inte går att hålla utgifterna nere, så kommer skatteökningen som ett brev på posten.

Vidare måste man komma ihåg — och det vill jag särskilt säga till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet — att landstingen och kommunerna varit animerade att vidta förbättringar i anstaltsvården. Nya uppgifter ha lagts på dem från statens sida med krav på betydande utgifter. Dessa krav ha inte kunnat fyllas, utan att landstingen måst låna upp stora belopp, och det blir ju de kommande årtiondenas lott att så småningom avamortera dessa stora skulder. Under sådana förhållanden måste jag för min del säga, att det är en ytterst olämplig åtgärd att på grundval av den utredning, som hittills företagits, rubba den procent för statsbidraget, som nu tillämpas. Det kan inte verka annat än oroande för landstingen och kommunerna, och hur man än resonerar, kan man inte komma ifrån, att det innebär ökade bördor för dem.

Det har från statsrådsbanken uttalats en bestämd maning till landstingen och kommunerna att iaktta den allra största sparsamhet, och det har förmenats, att just denna sänkning av statsbidraget med vissa procent är den tydliga och bestämda varning som behövs. Jag tror inte, att vederbörande inom landsting och kommuner känna sitt ansvar så litet inför de uppgifter, som hittills ålegat dem och komma att åligga dem under de närmaste åren, att en sådan varning behöver uttalas, och i varje fall bör den inte understrykas genom en bidragsminskning, ty det är något, vi i varje fall kunnat övertyga oss om, att under de senaste åren ha inom landstingen alla åtgärder vidtagits för att åstadkomma besparingar. Man ser nog så bekymmersamt och allvarligt på förhållandena, att man inte behöver befara någon vårdslöshet. Jag har nyss omnämnt den speciella situation, som nu gör det mera bekymmersamt än vanligt, men överhuvud taget tror jag, att man med stort allvar betraktar de ekonomiska spörsmålen och inser skyldigheten att iaktta sparsamhet med skattemedel inom landstingen liksom annorstädes, utan att behöva varningar av det slag som herr finansministern i detta fall rekommenderar.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få ansluta mig till statsutskottets majoritet och yrka bifall till vad statsutskottet i denna punkt har hemställt.

Herr Johansson-Dahr: Herr vice talman! Det är uppenbart, att det kompakta motstånd, som Kungl. Maj:ts förslag på denna och därmed sammanhängande punkter röner, till huvudsaklig del beror på fruktan, att vissa utgifter skulle överflyttas från staten till landstingen. Det måste erkännas, att detta är en ganska betänklighetsfull sak. Även jag deltar i ett landstings förhandlingar och känner väl till, hur svårt landstingen ha att få jämvikt mellan sina inkomster och utgifter, och jag kan intyga, att den allra största sparsamhet där övas, så långt man finner det vara möjligt. Likväl kan jag inte gilla de uttalanden, som här gjorts, då man bekämpar Kungl. Maj:ts förslag. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har dock visat, att en nedgång under de senare åren skett i fråga om vissa kostnader för de anstalter, om vilka här är fråga. Det är visserligen sant, att ett beslut i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag icke skulle leda därtill, att landstingens utgifter på grund av det fallande indexet omedelbart minskades på samma gång som landstingens bidrag från staten minskas. Men socialministerns mening är naturligtvis inte heller denna, utan han menar, att en successiv sänkning efter hand sker, och har skett, och att därigenom den minskning i statsbidraget, som nu ifrågasättes, åtminstone delvis kompenseras. För min del hyser jag i likhet med de allra flesta ledamöterna av riksdagen den önskan, att en del av de utgifter, som nu vila på landstinget, måtte så småningom överflyttas på

staten. Ett steg i den riktningen toges ju vid årets riksdag, då, som vi kunna hoppas, den av Kungl. Maj:t föreslagna seminariereformen kommer att genomföras. Därigenom avlyftas ju från landstingen vissa icke obetydliga utgifter.

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Gentemot den invändning, man har gjort, att det ju inte kan vara rimligt att sänka levnadsstandarden på de anstalter, som landstingen underhålla, vill jag säga, att något sådant väl inte av socialministern ifrågasatts. Hans mening är naturligtvis den, att man vid nu rådande lägre priser kan uppehålla samma standard, som förut krävde ett högre pris. Under sådana förhållanden bör man kunna taga denna minskning i inkomsterna utan att behöva sänka levnadsstandarden för de patienter, som vårdas på landstingens anstalter. Dessa synpunkter må emellertid ha det värde de kunna. Vad jag inte undgått att förvåna mig över är, att man i denna fråga talar, som om man alldeles förbisåge de skäl, som för regeringen ha varit avgörande, nämligen den kristidssituation, som vi befinna oss i. Vi veta dock alla, att den riksstat, som regeringen har förelagt oss, är sådan, att man redan då den uppgjordes inte var säker på att den skulle hålla, och alla underrättelser, som man sedan har fått, gå i den riktningen, att läget försämras dag för dag. Inkomsterna minskas, och var det föga troligt redan då staten uppgjordes, att den skulle hålla, är det ännu mindre troligt den dag, som är. Därför hade jag för min del väntat, att när statsutskottet nu föreslår ökningsar av utgifterna, man skulle ha funnit någon antydning om, var de medel skola tagas, som sålunda komma att fattas i riksstaten. Visserligen kan statsutskottet invända, att detta inte tillkommer statsutskottet, i varje fall inte i detta sammanhang, men jag anser dock, att försiktigheten bort bjuda, att man inte föreslår ökade utgifter, utan att man åtminstone något så när har klart för sig, var man skall få medel till bestridande av dessa utgifter.

Jag har läst i tidningarna i dag, att från statsutskottet väntas ytterligare förslag om höjningar av de utgiftsbelopp, som Kungl. Maj:t har föreslagit för riksdagen. När man läser sådant, och när man ser, vad som här föreligger, blir man betänksam. Även om man har den allra livligaste önskan, att en del av landstingens utgifter må överflyttas på staten och att i varje fall inte statens bidrag till de anstalter, som landstingen underhålla, i regel komma att minskas, måste man ju under utomordentliga förhållanden finna sig i sådant, som man annars inte skulle finna sig i. Vi ha här i riksdagen ett stort antal frihandlare, som på grund av tidsförhållandena måst finna sig i att vissa tullförhöjningar i år ha beslutats. Av samma skäl får man ock finna sig i ett tillfälligt avsteg från strävandet att lätta landstingets bördor. Därför kan jag i den situation, som vi för närvarande befinna oss i, och med de utsikter, som vi ha med avseende på riksstaternas uppgörande under de närmaste åren, icke finna det befogat, att den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden möter så starkt motstånd. Även på håll, där man representerar landstingsintresset, borde man kunna finna sig i situationens krav för ögonblicket. Visserligen vill jag för min del säga, att jag icke fullt ut vågar lita på de siffror, socialministern lagt fram. Det kan hända, att i verkligheten den sänkning av utgifterna, som skulle ske enligt indextalet, på grund av andra mellankomna förhållanden icke i sin helhet ägt rum. Men även bortsett härifrån anser jag, att man måste finna sig i sådana åtgärder, som äro nödvändiga, för att man skall få riksstaten att gå ihop. Jag förstår verkligen inte, hur vi, om det här fortsätter i de följande huvudtitlarna, skola få möjlighet att skapa jämvikt i riksstaten. Men det blir väl deras uppgift, som nu gå in med frejdigt mod för att bevilja medel utöver vad regeringen har föreslagit. För min del tror jag dock, att det vore försiktigast och räddigast, att

Anslag till driftkostnader vid arbetshem. riksdagen följde regeringens förslag. Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till reservationen i förevarande punkt.

(Forts.)

Herr **Bärg**: Jag begärde ordet, herr talman, när finansministern här så starkt betonade, att avsikten visst icke hade varit att övervältra några utgiftsbelopp på landstingen eller kommunerna. Han säger, att en sådan tanke har varit honom alldeles främmande. Det hela skulle vara en besparingsåtgärd, där in netto skulle inbesparas det belopp, varom kivet nu råder. När finansministern påstår, att en sådan tanke är honom alldeles främmande, så skulle jag vara benägen att säga, att då är finansministern också rätt så främmande för verkliga livets förhållanden. Jag förstår mycket väl, att såväl socialministern som finansministern på alla tänkbara sätt söka åstadkomma besparingar, och det är endast en lofvärd gärning. Den maning, som på sin tid skickades ut till landstingen och kommunerna att vara försiktiga vid budgetbehandlingen, var väl betingad, och jag tror, att den i vissa fall också gjort åtskillig nytta. Man fick blicken ytterligare skärpt för tidens svårigheter liksom för att man borde på alla tänkbara sätt vidtaga sådana besparingar, som rimligen kunde ske, utan att ändamålet med utgifterna vedervägrades. Men nog förefaller det mig, som om hela diskussionen har förts här, som om det gällde t. ex. en tvist mellan arbetare och arbetsgivare. Är det så, att den ena parten vinner, betraktas det som en ren besparing o. s. v. Jag vill likna den här diskussionen vid en diskussion, om vilket av de olika departementen inom statsverket som skall bära kostnaderna. — Herr socialministern skakar på huvudet. Jag känner hans goda vilja, men jag tror, att han felbedömer situationen här. Jag har sedan många år sysslat med ett landstings angelägenheter och har varit i tillfälle att under de sista 20 åren mycket intimt deltaga särskilt i handläggningen av sjukvårdsfrågor, och jag tror också, att detta landsting har visat en god vilja att spara och hushålla på ett mycket förnuftigt sätt. Jag törs inte borga för hurudana förhållandena äro i de andra landstingen, men jag skulle väl vilja hoppas, att de gjort samma ansträngningar att föra en förnuftig och omtänksam hushållning. Men om jag skulle bli ålagd att i egenskap av ordförande i vårt landstings sjukvårdsavdelning gå igenom den stat, som fastställdes i höstas för att göra nedprutningar i den, svarande mot det minskade bidrag, som här föreslås, skulle jag gå alldeles bet på den saken. Det förslag, som direktionerna ha givit in till förvaltningsutskottet, ha vi räknat om. Vi ha skurit ned kostnaderna och nedbringat dem till en sådan nivå, att jag i mer än ett fall känner det tveksamt, huruvida det skall vara möjligt för direktionerna att kunna följa staten i fråga. Och ändå lägga vi inom det landstinget mycket stor vikt vid att ideligen, månad för månad kontrollera förvaltningen och användningen av de medel, som äro ställda till direktionernas disposition.

Nu påvisar socialministern, att totalkostnaderna inte nedbringas i samma takt som levnadskostnaderna sjunka. Ja, teoretiskt kan man tillmäta sådana kalkyler värde, *något* realvärde torde de också ha, men nog är det vanligen så, att då dyrtid råder, inskränker man inventarieanskaffning, husreparationer, skötsel av parker och allt sådant. Det får gå, så länge det är möjligt, utan att man vedervägar användbarheten av det hela. När det sedan ges möjligheter, måste man se till att sådana arbeten vidtagas, som man inte haft råd till tidigare, och detta medför givetvis en förskjutning i förhållandet mellan t. ex. utspisningskostnader och underhållskostnader. Inte kan man kalla detta miss-hushållning. Det är endast en förnuftig fördelning av kostnaderna på olika tidsskiften. Jag tror därför, att man inte får tillmäta dessa differenser för stor betydelse.

Jag skulle dessutom vilja fråga socialministern: anser socialministern, att

det procentuella bidrag, som staten börjat gå in för här till dessa anstalter, skall vara ett heligt tal, som man inte har rättighet att rubba? Jag kanske ser oriktigt på denna sak, men även om det skulle ha blivit en väsentlig större förskjutning av kostnaderna från landstingen till staten, hade jag tyckt det vara riktigt. Det är kanske där väsentligen våra uppfattningar gå isär. Jag skulle icke vilja, att ordningen blir sådan, att statsverket skall bära kostnaderna och landstingen och kommunerna skola sköta driften. Det är ingen klok ordning. Men så länge så stora delar av kostnaderna falla på landsting och kommuner, som nu är fallet, kan jag inte tänka mig, att, som det här antytts, dessa landsting och kommuner skulle ansvarslost öka sina egna kostnader för att kunna konsumera statsmedel. Så dåligt är det icke ställt med förvaltningen ute i landstingen, och jag skulle knappast tro, att det är det i primärkommunerna heller. Så länge landstingen få bära så pass avsevärda utgifter för den ifrågavarande vården som nu, kan man vara säker på att de tumma styvvarna, innan de ge ut dem; åtminstone är förhållandet så i det landsting, som jag tillhör. Mig synes frågan bara vara den: skola utgifterna bestridas genom statliga skatter eller genom landstingsskatter? När problemet ställes så, har jag inte svårt, herr talman, att fatta ståndpunkt till frågan.

I fråga om sparsamhet kanske jag kunde ha rättighet att säga det, även om jag i den här frågan har kommit på samma led som mina vänner bondeförbundarna, att i det landsting, jag tillhör, ha vi drivit sparsamheten ända därefter, att vi nekade att övergå från användning av margarin till natursmör. Det var av pur sparsamhet och ingenting annat. Inte ens i det hänseendet kunna vi i Södermanland stå till tjänst med förminskade kostnader genom att övergå till ett billigare näringsmedel än vad som nu användes.

Herr finansministern sade för övrigt, att landsting och kommuner få lära sig att spara liksom staten gör. Vi, som ha sysslat med landstingsangelägenheter i många år, ha den erfarenheten, att man sällan har fått förmaningar till sparsamhet ifrån statsmyndigheternas sida, om jag undantager ett och annat cirkulär från regeringen, när det gällt att ordna våra sjukvårdsfrågor. Det stora besväret har i stället varit att söka förmå dessa inflytelserika myndigheter att inse, att man inte har råd att bygga så dyrt, så förstklassigt och gentilt och till alla delar så fulländat, som från deras sida har krävts. Man har fått nedlägga mycken möda på att övertyga vederbörande, att det går på lindrigare sätt, att man kan använda gamla byggnader och restaurera dem och inskränka sig till måttliga krav; ibland röner man förståelse härför, ibland inte. Jag kan kanske få lov att säga, att man t. o. m. fått gå till själva cheferna för socialdepartementet för att få dem till hjälp för att övertyga vederbörande inflytelserika myndigheter om att de inte skola ställa kraven för högt. Om man inte skulle föra en samvetsgrannare och sparsammare politik i landstingen, än som i allmänhet sker i statsverket, vore det synd om landstingen.

En utgiftspost, som på senare tid har inställt sig, är föranledd av arbetstidens reglering — en fråga, som förut berörts. Men om vi då ta arbetstiden vid statsverket till måttstock, vilken arbetstid jag inte klandrar, visar det sig, att landstingens tjänstehavare trots den nedskärning i arbetstiden, som i åtskilliga fall har skett, likväl ligga ofantligt högt över den lagligen reglerade arbetstiden. Inte kan det kallas för slösaktighet, om man söker att inrätta driften och taga kostnaderna för en sådan ordning, därigenom att man t. ex. för sjuksköterskor nedskriver arbetstiden från 72 till 66 timmar i veckan eller för en del liknande tjänstehavare ännu något mera. Ja, det blir naturligtvis en utgiftsökning; alltid fordras ett par, tre personer till på varje anstalt eller kanske flera, när man minskar arbetstiden med dessa 6 à 7 timmar i veckan, fastän man ändå ligger mycket över den statligt reglerade arbetstiden. Det blir en utgiftsökning, och då skulle man kunna säga, att man inte har iakttagit den

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.

(Forts.)

nödvändiga sparsamheten. Men det går inte i längden att upprätthålla en särskild, avsevärd sämre ordning vid landstingens och kommunernas sjukvårdsinrättningar, än vad man vid statens inrättningar har gått i spetsen för att tillämpa, och det synes mig riktigt, att man inte envisas att upprätthålla en sådan ordning.

Likadant förhåller det sig med lönerna. Jag är inte den, som brukar klaga över att statens tjänstemän ha haft för höga löner, och det gör jag inte i det här sammanhanget heller. Men det blir litet svårt i längden att ständigt se till att landstingens och kommunernas tjänstemän ligga avsevärt under stats-tjänarnas och göra det i fortsättningen. Även om härnäst en liten löneförbättring skulle inträda, tycker jag inte, att man från statens och riksdagens sida, som ha tillmätt statstjänarnas löner, har rättighet att beskylla landstingen för misshushållning, om deras tjänstemän skulle i någon mån närma sig den lönestandard, som statsverkets personal på detta område har. Även om riksdagen nu beslutar bifalla utskottets hemställan, förefaller det mig, som om såväl socialministern som finansministern inte skulle behöva gräma sig över denna motgång.

Jag skulle till sist vilja säga det, att en sak, som jag tror vore värdefull även för landstingen, vore, om man från regeringens och statsmakternas sida ville genom råd och övervakning tillse, att en förnuftig och samvetsgrann förvaltning och hushållning sker inom landstingen, särskilt då landstingen åtnjuta så avsevärda bidrag. En åtgärd, som vore ofantligt mycket bättre än att försöka pressa dem med minskade statsbidrag, vore att studera förhållandena, gärna skicka ut en konsulent eller någon annan till de olika landstingen för att se efter, hur de ha sin förvaltning ordnad, ge dem råd till omläggning av sin förvaltningsapparat och av sin hushållning, i den mån en sådan kan vara till gagn. En sådan åtgärd skulle vara bra mycket effektivare och klokare, om man vill nedbringa kostnaderna för statsverket, än att på det sätt, som föreslagits av Kungl. Maj:t, skära ned bidragen till landstingen. Jag tycker, att om de uppgifter, som här skola fyllas, inte äro isolerade landstingsuppgifter eller kommunala uppgifter, vilka icke komma staten vid, utan äro gemensamma uppgifter för hela samhället, böra anslagen för desamma fyllande också betraktas såsom hela samhällets gemensamma angelägenheter. Knappast heller har man rättighet att säga, att de bidrag, som nu lämnas, såsom statsutskottets ordförande sade, innebära någon övergödning.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till utskottets hemställan.

Herr Petré: Herr talman! Jag har blivit uppkallad av det anförande, som hölls av utskottets ärade ordförande. Under erinran om att en stor del av anstalterna för obildbara sinnesslöa innehades av enskilda personer yttrade han, att han i varje fall inte kunde vara med om att enskilda personer fortfarande skulle göra sig förtjänst på den minskade levnadsomkostnaden. I anledning av detta yttrande vill jag fästa uppmärksamheten på att enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle det inte ske någon ändring i detta förhållande, att enskilda personer kunna förtjäna mer än rimligt på vården av obildbara sinnesslöa. Det förhåller sig nämligen så, att landstingen jämlikt 40 § i fattigvårdslagen äro skyldiga att ersätta kommunerna den avgift, som erlägges av kommuner för vård å statsunderstödda sinnesslöanstalter. I den mån alltså, som dessa sinnesslöanstalter inte minska sina årsavgifter, skulle enda följden av ett minskat statsbidrag till dessa enskilda sinnesslöanstalter bli den, att landstingen finge en ökad utgift till dessa enskilda sinnesslöanstalter, i det att, som sagt, landstingen få betala skillnaden mellan årsavgiften och statsbidraget. I den mån statsbidraget minskas, bli alltså landstingens utgifter till dessa enskilda anstalter större.

Visserligen är det sant, att statsbidraget till dessa anstalter utgår såsom ett maximum, men som också är upplyst av departementschefen, utdelar medicinalstyrelsen enligt nu rådande praxis i regel detta maximum av statsbidrag till dessa enskilda sinnesslöanstalter. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså inte något hinder för de enskilda anstalterna att fortfarande göra sig allt större förtjänst, i den mån levnadskostnaderna sjunka. Detta ha däremot motionärerna i ämnet velat söka sätta ett hinder för. De ha nämligen föreslagit, att det inte bör ske en allmän sänkning av det nuvarande statsbidraget, utan att det bör införas bestämmelser i sådant syfte, att såsom villkor för statsbidrag uppställes, att årsavgiften vid anstalten inte överstiger ett visst belopp. Det vill med andra ord säga, att motionärerna ha framhållit nödvändigheten av att det stadgas en bestämmelse om en maximiårsavgift som villkor för statsbidrag, så att, därest årsavgiften överstiger detta maximum, något statsbidrag inte skulle få utgå. Jag vill sålunda fästa uppmärksamheten på det ena yrkandet i denna motion, där det hemställes, att riksdagen måtte »hos Kungl. Maj:t anhålla om företagande av utredning och framläggande av förslag om sådan ändring i gällande bestämmelser angående statsbidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa, att statsbidraget kommer att utgå allenast för det fall, att årsavgiften icke överstiger visst belopp». Det är alltså statsutskottets majoritet, som därvidlag har beaktat den synpunkten, att den enskilde ej skall få förtjäna hur mycket som helst på en sjunkande levnadskostnad, under det att landstingen finge betala så mycket mer. Det är nämligen så, att statsutskottet i sitt utlåtande har hänvisat till denna motionärernas hemställan, i det utskottet säger: »Utskottet förutsätter, att härvid ock tages i betraktande det förslag om ändring i grunderna angående statsbidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa, som motionsvis framförts.»

Jag har inte kunnat underlåta, herr talman, att i anledning av vad statsutskottets ordförande yttrade fästa uppmärksamheten på, att någon verklig besparing för statsregleringen i fråga om utgifter till enskilda sinnesslöanstalter innebär icke Kungl. Maj:ts förslag, men väl utskottets hemställan, till vilken jag härmed yrkar bifall.

Herr **Rosén**: Det kunde vara nog ordat i denna sak, men jag kan ej underlåta att säga ett par ord, då jag tycker, att landstingen ha blivit väl illa åtgångna från ett par håll. Då jag under många år haft med landstingsangelägenheter att syssla — rätt ingående för resten — så måste jag reagera mot de uttalanden, som här ha gjorts rörande det slags förvaltning, som man tyckes tro förekomma inom landstingen. Herr Kvarnzelius exempelvis sade, att landstingen blivit bortskämda. Socialministern sade, att de ha kunnat öka vissa utgifter. Finansministern sade, att landstingen ville ha rätt att öka vissa utgifter o. s. v.

Först och främst vill jag erinra om, att staten under rätt många år kunnat sänka ej bara den direkta skatten ganska mycket, utan även de indirekta skatterna, men hur många landsting ha lyckats sänka sina skatter? Såvitt jag är riktigt underrättad, ha de flesta landstingen i stället nödgats oavbrutet höja sina skatter. Visserligen har det landsting, vars affärer jag i någon mån känner till, under de sista åren ej behövt höja sin uttaxering med mer än några få ören, men det beror kanske på, att det under ett tjugotal år stod högst bland landstingen, när det gäller beskattning, och numera står som nr 2, och det är ju en ställning, som kanske ej är så avundsvärd. Jag tror inte, att det är möjligt att åstadkomma, åtminstone i det landsting jag känner till, någon som helst besparing utöver vad man hittills varit tvungen att åstadkomma. Jag kan som ett exempel, när man talar om, att man vill ha möjlighet att öka anslagen o. s. v., nämna att, då det i fjol var fråga om ett anslag till en nyin-

Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

rättad skola — ett anslag, som landstinget ansåg nödvändigt — så beviljade man visserligen ett belopp på 1 000 kronor, men var tog man detta belopp ifrån? Jo, man minskade anslagsbeloppet till en annan skola från 2 000 kronor till 1 000. Det anslaget hade utgått i 20 år och kanske mera. Det minskade man till hälften för att kunna giva åt den andra skolan. Är det då riktigt att, när det gäller en budget på 3 miljoner, säga, att man ökar anslagen och vill ha pengar för att öka anslagen, när man nödgas på det sättet hushålla? Jag får säga, att det gjort mig ont många gånger att nödgas vara med om att avslå anslag på några få hundratal kronor till behjärtansvärda ändamål, men man har ej kunnat tillgodose dem, i brist på medel. Man har varit rädd för att lägga sig till med nya uppgifter.

Kom ihåg, mina herrar, att när det gäller de norrländska länen, så befinna sig dessa landsting i den ställning, att de få betala ganska dryga utgifter, som rätteligen borde i mycket stor utsträckning betalas av staten. Ett ganska förmodet och stort landsting i södra delarna av landet behöver kanske ej ha mer än en enda central sjukvårdsanstalt och har det ej. Västerbottens län har två lasarett och, om jag minnes rätt, 16 sjukstugor. Och det är inga blygsamma anstalter; de äro ganska bra. Därför, att avstånden äro så kolossalt stora, är det nödvändigt att plantera ut sjukvårdsanstalter på detta sätt, och det gör, att landstingsskatterna där uppe bli så höga. Men försök att åstadkomma någon sparsamhet där! Jag vågar bestämt påstå, att vad som i den vägen kunnat göras också blivit gjort. Det beror ej på landstinget att så många sjukvårdsanstalter behövas. Det är länets utsträckning som gör dem nödvändiga.

Jag är mycket intresserad för att det sparas, men jag skulle vilja rekommendera herr socialministern att, när det gäller de här frågorna, adressera dessa uppmaningar åt annat håll. Jag har precis samma uppfattning som herr Bårg i Katrineholm, när det gäller byggnaderna. Jag kan ej underlåta att berätta en liten historia, som är alldeles färsk. Västerbottens läns landsting beslöt i fjol att inrätta en avdelning för kroniskt sjuka. Det var ingen stor kostnad, det gick på omkring 100 000 kronor. Ritning förelåg. Den var förhandsgranskad och godkänd av vederbörande myndigheter. Av dessa hade då uttalats vissa önskemål, bl. a. om minskat antal vårdplatser — en minskning, om jag ej tar fel, från 34 till 30. Det gick alltså bort fyra platser, som landstinget ansåg, att man borde kunna ha. Nå, vi voro lojala och rättade oss efter detta och gjorde om förslaget enligt önskningarna. Så skickade vi ned handlingarna igen till vederbörande och anhöllo, att vi nu skulle komma i åtnjutande av det i utsikt ställda statsbidraget till hem för kroniskt sjuka. Vad inträffade då? Jo, efter någon tids väntan fingo vi tillbaka handlingarna med en skrivelse, vari vederbörande uttalade vissa önskemål om ändring i ritningarna och minskat antal platser, från 30 till 28. Vi funderade, hur i alla dagar det kunde hänga ihop. Jag hade med saken att göra därför, att jag tillhör byggnadskommittén. Vi undersökte de gamla handlingarna och funno, att saken var klar förut. Men när vi för att få bidraget komma in med ritningarna på nytt, hade vederbörande tydligen glömt av, att de granskat och godkänt dem förut. Vi skickade då ned dem igen och meddelade att saken var avgjord förut, och nu hemställa vi, att bidragsfrågan måtte avgöras. Sedan dess ha vi ingenting hört.

Så där går det till. Man har inga normer att följa. Det ser ut, som om man vore tvungen att, när en ritning kommit in, göra ändringar, vilka alltid gå i fördyrande riktning, och även om man tillgodoser myndigheternas önskemål, så blir det i alla fall ändring och inskränkning med påföljd, att kostnaderna bli högre per plats, och driften blir naturligtvis också fördyrad. Det där går ej an, man får lov att försöka taga de här sakerna litet förståndigare

och enklare, och man får lov att begränsa anspråken, när det gäller byggnader.

Jag ber, herr talman, att få instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

*Anslag till
driftkostnader
vid arbetshem.
(Forts.)*

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, i enlighet med föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepade propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kvarnzelius* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 45—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Under punkten 53 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

*Anslag till
statens
sinnessjukhus.*

dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus på under punkten angivet sätt;

dels godkänna under punkten införd stat för statens sinnessjukhus, att tillämpas från och med budgetåret 1932/1933;

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till statens sinnessjukhus, nu 10 200 000 kronor, med 100 000 kronor till 10 300 000 kronor.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena, nr 222, inom första kammaren av herr *A. Petré*n och den andra, nr 327, inom andra kammaren av herr *G. Karlsson* i Vadstena och herr *J. H. Blomquist*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsstat för statens sinnessjukhus för budgetåret 1932/1933, att däri upptoges 31 hantverksföreståndare av 1:a klass i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 22 samt 99 hantverksföreståndare av 2:a klass i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 108.

Anslag till
statens
sinnessjukhus.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten under hänvisning till vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till herr Petrén samt herrar Karlssons i Vadstena och Blomquists motioner, I: 222 och II: 327,

a) bestämma antalet ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus på under punkten angivet sätt;

b) godkänna under punkten införd stat för statens sinnessjukhus, att tillämpas från och med budgetåret 1932/1933; samt

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till statens sinnessjukhus, nu 10 200 000 kronor, med 100 000 till 10 300 000 kronor.

Herr **Petrén**: Herr talman! Det är ej min mening att påyrka någon ändring i statsutskottets hemställan, utan jag har begärt ordet för att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet uttala önskvärdheten av att hjälpverksamhet i anslutning till statens sinnessjukhus blir utvidgad. Som bekant beslöt 1930 års riksdag att bevilja anslag till en hjälpverksamhet, som då försöksvis skulle anordnas vid tre av rikets sinnessjukhus. Det sinnessjukhus, vid vilket jag har äran att vara chef, är ett av dem, som ha erhållit anslag till hjälpverksamhet, och jag kan därför tala av egen erfarenhet, när jag här framhåller den stora betydelsen av sådan hjälpverksamhet. Denna består ju däri, att en utbildad sköterska, en s. k. hjälpverksamhetsförestånderska, gör besök inom det till sinnessjukhuset hörande upptagningsområdet, dels hos sådana, som nyligen blivit försökspermitterade från sinnessjukhuset, och dels hos sådana sinnessjuka, som äro anmälda för intagning å sinnessjukhuset. Den stora betydelsen med besök hos de försökspermitterade är den, att man, när denna metod tillämpas, ofta kan på ett vida tidigare stadium göra utskrivning, så att platserna bättre räcka till. Och ej minst viktigt är det, att det på detta sätt blir tillsyn av sakkunnig person över alla de sinnessjuka, som finnas ute i bygderna, omhändertagna dels på ålderdomshem, dels på privata sjukhem.

Genom patienter, som inkommit på det sinnessjukhus, som jag förestår, har jag understundom fått höra talas om missförhållanden vid privata sjukhem, å vilka de förut erhållit vård och som äro belägna i trakter, där nämnda hjälpverksamhet ej är genomförd. Ett sådant, jag skulle vilja påstå, mycket uppseendeväckande fall har jag nyligen publicerat i den medicinska fackpressen. nämligen i Svenska Läkarsällskapets handlingar, därvid jag med hänvisning till detta fall framhållit vådan av att sinnessjuka vårdas utan tillsyn av sakkunnig läkare. Jag skall för att visa hur olämpliga sjukhem det kan finnas här återge något av vad denne man haft att berätta — uppgifter, som jag har kontrollerat genom att inhämta upplysning av de personer, som varit anställda på sjukhemmet i fråga.

Fallet gäller en man, som i några år hade varit mot sin vilja intagen på ett privat sjukhem, alltså olagligt, då man ju ej har rätt att annorstädes än å godkända sinnessjukhus kvarhålla sinnessjuka personer mot deras vilja. Vidare berättade den sjuka, att mannen till innehavarinnan av sjukhemmet var hemfallen till alkoholmissbruk och hade behandlat patienterna mycket brutalt. Av en där anställd sjukvårdare inhämtade jag bl. a. följande. Innehavarinnsans man hade i regel varit mer eller mindre onykter, när han kom hem, och i berusat tillstånd var han mycket brutal. Vårdaren sade, att han »hade aldrig sett en mera obehärskad människa», han var då värre än patienterna. En dag våren 1930, då han åter hemkommit berusad, hade han varit fullständigt vild. Först hade hans vrede riktat sig mot en medföljande supbroder, vilken, då mannen sprang efter en yxa, måste hoppa ut genom ett fönster för att rädda livet. Då innehavarinnsan, som blivit förskräckt, läste in sig, blev man-

nen ursinnig på henne och började bearbeta dörren med yxan. Hon vågade då ej annat än öppna. När hon kom ut, lade han yxan ifrån sig men slog henne med knytnävarna i ansiktet, så att hon skrek högt och skrämd upp alla patienterna, vilka blevo oroliga, då de, inlåsta som de på natten voro, ej visste vad som stod på. Innehavarinnan var länge blågul i ansiktet efter denna misshandel. När vårdaren hade försökt gå emellan, hade han fått en örfil av den onyktr mannen. Vårdaren hade därför gått till telefonen för att ringa till polisen, men därvid funnit telefonrådarna avskurna, varför han fick springa ned till samhället och göra anmälan å polisstationen. Tre poliser hade då farit i bil till sjukhemmet och tagit hand om den berusade mannen, så att han blev omhändertagen, till dess han nyktrat till.

*Anslag till
statens
sinnessjukhus.
(Forts.)*

Sådant kan alltså passera ute i den privata sinnessjukvården, och det är be-
tecknande för hur dålig kontrollen under nuvarande förhållanden är därstädes,
att innehavarinnan av detta privata sjukhem hade kunnat taga hand om flera
sinnessjuka än hon enligt författningen hade rättighet till utan särskilt godkän-
nande. Det är nämligen inte mer än fem sinnessjuka, såväl enligt den gamla
sinnessjukstadgan som enligt den nya, som en person får omhändertaga utan
särskilt tillstånd. Trots att hon ej hade tillstånd att emottaga fler än fem, tog
hon alltså emot 10—12—15, och i årtal hade denna olaglighet passerat, utan
att åtal hade följt.

Nu vill jag nämna, att det föreligger en motion, väckt icke av mig utan av
några andra ledamöter av denna kammare, däri det kräves skärpt kontroll på
dessa smärre enskilda sjukhem, och den motionen blir ju i sinom tid behandlad
här i kammaren, men då det ju är ganska tvivelaktigt, huruvida några lagbe-
stämmelser härvidlag kunna göra tillräcklig effekt, har jag velat begagna till-
fället att, då det nu är fråga om anslagen till sinnessjukvården, framhålla, att
det vore önskvärt, att man finge ökade anslag till hjälpverksamhet vid sinnes-
sjukhusen, så att man kunde få en sådan verksamhet till stånd även vid andra
sinnessjukhus än de tre, som hittills erhållit sådan, ty uppenbart är, att där
sådan hjälpverksamhet blivit genomförd, så att besök äger rum av sakkunnig
vårdpersonal även vid de privata sjukhemmen, vid vilka besök patienterna ha
tillfälle att framställa sina önskemål, blir en sådan vanvård ej längre möjlig.

Jag har ansett mig böra begagna tillfället att till vederbörande statsråd
framföra detta önskemål. Jag har intet annat yrkande, herr talman, än bifall
till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt
hemställt.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga det ordinarie förslagsan-
slaget till bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna med oför-
ändrat belopp, 65 000 kronor;

dels ock godkänna vissa av departementschefen förordade ändringar i grun-
derna för anslagets användning.

*Anslag till
resebidrag för
patienter vid
kustsanatorier.*

Anslag till
resebidrag för
patienter vid
kustsanatorier.
(Forts.)

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna med oförändrat belopp 65 000 kronor; samt

b) godkänna vissa av utskottet förordade ändringar i grunderna för anslagets användning.

Herr Holmgren: Herr talman! Under den här punkten anför utskottet statsrådets resonemang i fråga om samtliga de anslag till resor för patienter till de vårdanstalter, som här komma i fråga, och jag skall be att få säga några ord om den saken.

Man ser av framställningen, att statsrådet är bekymrad för de stora utgifter, som de fria resorna för patienter till vissa vårdanstalter förorsaka, och utgifterna äro ju också mycket stora. Man ser i utskottets betänkande på sid. 127, att det är över 300 000 kronor om året, som dessa fria resor för de sjuka gå till, och alldeles särskilt har statsrådet fäst sin uppmärksamhet vid de stora utgifter, som föranledas av fria resor till anstalter för radiumbehandling, vilket för närvarande är ungefär detsamma som till radiumhemmet i Stockholm. Dessa utgifter äro ju också mycket stora. Om man ser på det första år, för vilket anslag gavs, 1923—24, så var det då 15 000 kronor, som anslogos. Nu, nio år senare, begär statsrådet 100 000 enbart för resor till samma anstalt, vars storlek under tiden icke har ökats. Det är ju då ej underligt, att statsrådet säger, att han måste se sig om efter möjligheter att kunna nedbringa kostnaden, och han har också gjort det, men såvitt man kan se här, har han ej lyckats finna några möjligheter att nedbringa kostnaderna utan föreslår 100 000 mot 80 000 vid den förra riksdagen. För min del tror jag emellertid, att det mycket väl finns möjlighet till att minska de utgifterna, och det är om detta, som jag skulle be att få säga några ord.

För att man skall kunna få innebörden av frågan klar för sig, är det nödvändigt att tänka efter varför det här lämnas understöd till fria resor till radiumhemmet, under det att alla andra sjukvårdsanstalter icke ha motsvarande fördelar, och det är naturligtvis därför, att saken ligger så till, att radium inte finnes annat än på ett fåtal ställen. Det finnes här på radiumhemmet, och det är en mycket svår sjukdom, nämligen livsfarlig kräfta, som det är fråga om. Hela grunden för statsanslaget till fria resor för sjuka dit måste väl sålunda vara den, att de ej i sina hemortslän kunna få för sin svåra kräftsjukdom den behandling, av vilken de äro i behov. Nu skall man komma ihåg, att med radium inte alls kunna behandlas vilka former av kräfta som helst, utan denna behandlingsmetod har en mycket begränsad rayon för sin verksamhet. Med radium kan exempelvis ej behandlas kräfta i lungorna, inte heller kräfta i matstrupen, magen, tarmkanalen, levern, bukspottkörteln, njurarna eller överhuvud taget några kräftformer i kroppens inre, utan det blir egentligen vid hudkräfta samt kräfta i sådana delar av kroppen, som man kan komma åt utifrån, de kvinnliga könsorganen eller munnen och näshålan, som det kan komma i fråga. Vid radiumhemmet i Stockholm behandlas emellertid inte bara dessa sjukdomar, d. v. s. kräfta i huden o. s. v., med radium, utan där behandlas med radium även en mängd andra sjukdomar, vilka inte ha den ingripande betydelse för kroppen, som kräfta har, och vilka alltså ej äro livsfarliga. Nu finnes inte, såvitt jag kan förstå, i bestämmelserna för åtnjutandet av detta reseunderstöd något, som säger, att det bara skall utgå för sjuka, som skola behandlas för kräfta med radium, utan det utgår för alla sjuka, medellösa eller mindre bemedlade, för resa till Stockholm i och för undersökning eller behandling vid radiumhemmet därstädes, således icke för behandling *med radium*, utan för behand-

ling vid *radiumhemmet*, och vid radiumhemmet behandlas inte blott ett mycket stort antal andra sjukdomar än kräfta med radium, utan där behandlas också ett mycket stort antal sjukdomar med andra behandlingsmetoder än radium, t. ex. med röntgen, således med en behandlingsform, som patienterna numera kunna få i sina hemortslän. Och det är väl tydligt, att när bestämmelserna äro så ofullständiga, så bli en hel del av utgifterna förorsakade därav, att anslagets användning inte är begränsad till vad som kan anses vara ett statsintresse, nämligen att lämna fria resor för kräftsjuka för radiumbehandling, utan att det användes i viss utsträckning — hur stor finnes inte utrett — även för andra ändamål än detta.

*Anslag till
resebidrag för
patienter vid
kustsanatorier.*

(Forts.)

Statsrådet har vänt sig till medicinalstyrelsen för att få en utredning om vilken anledningen kan vara till att utgifterna under denna post ha stigit så oerhört hastigt, och medicinalstyrelsen har, som man kan se i statsverkspropositionen, lämnat vissa synpunkter till förklaring därav. Särskilt framhåller den då den starka ökningen vid radiumhemmet och framhåller som en anledning till att utgifterna stigit så hastigt, att en och samma person får resa så många gånger dit och därifrån, också när de bo i avlägsna delar av landet. Under ett kvartal, som styrelsen undersökte, hade till exempel 6 personer fått pengar för att fyra gånger under detta kvartal resa på statens bekostnad från sin hemort till radiumhemmet i Stockholm och tillbaka, 17 personer hade rest tre gånger fram och tillbaka under dessa tre månader, och 70 personer hade under det kvartal, undersökningen omfattade, rest två gånger fram och tillbaka.

Statsrådet påpekar också detta, men han säger, att enligt vad som framgår av medicinalstyrelsens framställning, bero dessa talrika resor inom en kort tidrymd för en och samma patient på att det finns ett otillräckligt antal vårdplatser där, så att man inte kan taga emot patienterna. Men det är inte bara det, som är anledningen — och det har ju medicinalstyrelsen också framhållit — utan i kanske ännu högre grad bero resorna på att patienterna få resa av och an för att visa sig, utan att det är fråga om någon behandling. Sådant kan ju ofta vara alldeles nödvändigt, men det finns i bestämmelserna ingenting angivet om i vilken utsträckning sådant skall få ske. Det existerar intet samarbete med läkarna i hemorten. När man nu överallt i länen har lasarett med framstående både läkare för invärtes sjukdomar och kirurger, vore det naturligtvis önskligt, att innan beslut fattades om en resa till radiumhemmet för en sådan patient, endast för att han skall visa upp sig i Stockholm, borde det av en kompetent läkare i hemlänet ha befunnits, att en sådan resa just då behövde företagas.

Vidare vill jag påpeka, att nu, när vi fått eller skola få radiumanstalter både i Göteborg och Lund, så behövas också bestämmelser, som skapa en viss rayon för var och en av de radiumanstalter, som finnas, så att inte till exempel en patient från Skåne, Blekinge eller Bohuslän på statens bekostnad reser till radiumhemmet i Stockholm, när man har radiumanstalter i Lund och Göteborg. Det finns inte heller några bestämmelser om den saken. Gör man inte några sådana förnuftiga begränsningar av rättigheten till fria resor, är det ju alldeles klart, att det kommer att uppstå mycket betydande kostnader.

Detta anslag är ett förslagsanslag utan någon övre begränsning, och det ligger i sakens natur, att under sådana förhållanden utgifterna komma att automatiskt stiga år från år. Detta är så klart för den, som är insatt i dessa ting, att man rakt inte kan vänta någonting annat.

Således finns det efter min mening mycket väl möjligheter att begränsa detta anslag. Dessa möjligheter skulle vara följande: att man inte utan vidare beviljar ett förslagsanslag, utan att det sättes en maximibegränsning på detta; att fria resor endast beviljas patienter, som på grund av livsfarlig sjukdom äro i behov av radiumbehandling, och således inte vilka som helst andra patienter.

Anslag till
resebidrag för
patienter vid
kustsanatorier.
(Forts.)

som vilja dit; att för var och en av anstalterna utstakas en viss rayon; och att antalet resor för en och samma patient begränsas genom samarbete med läkarna i vederbörandes hemort. Om man förfar på detta sätt, är jag för min del övertygad om att man här skulle kunna spara betydande belopp. Man kan ju inte säga någonting bestämt på förhand, men jag skulle inte förvåna mig, om det till exempel bara på de 100 000 kronor, som gå åt till radiumhemmets patienters resor, skulle kunna sparas 40 000—50 000 kronor, och på de andra posterna skulle man väl kunna spara något motsvarande, om också kanske inte fullt så mycket.

Herr Petré: I anslutning till herr Holmgrens uttalande vill jag uttrycka ett beklagande av att inte dessa synpunkter blivit framförda i en motion, så att vi i utskottet hade haft tillfälle att taga dem under övervägande. Ty jag får säga, att de synpunkter, som här blivit framförda, synas mig synnerligen beaktansvärda.

Herr Holmgren: Herr talman! Med anledning av herr Petréns sista anförande vill jag säga, att jag här i denna kammare en å två gånger förut framfört samma synpunkter, men de ha inte tagits i beaktande, varken av statsrådet eller av utskottet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölles vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt.

Om resebidrag
åt lungsots-
patienter för
ambulatorisk
kvävgas-
behandling.

Punkten 66.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 40, av herr C. Lindmark m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 179, av herr H. Lundström m. fl., hade hemställt, att riksdagen måtte besluta,

dels att i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga ett förslagsanslag å 22 500 kronor för bidrag till resor till sanatorier eller tuberkulossjukhus av mindre bemedlade och medellösa patienter från Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län för ambulatorisk kvävgasbehandling,

dels ock att för ifrågavarande bidrags utbekommande måtte tillämpas samma bestämmelser, som gällde eller bleve gällande för bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av herr Lindmarks m. fl. och herr Lundströms m. fl. förevarande motioner, I: 40 och II: 179, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning statsbidrag till resor till sanatorier eller tuberkulossjukhus för ambulatorisk kvävgasbehandling borde utgå, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Holmgren: Herr talman! Den framställning, som här motionsvägen har gjorts, att bidrag skall lämnas för tuberkulossjuka till resor för ambulatorisk kvävebehandling, anser jag för min del vara mycket behjärtansvärd. Anledningen till att jag nu begärt ordet är endast, att jag vill påpeka, att i den framställning av styrelsen för Svenska sanatorielläkarföreningen, som motionärerna åberopa, finnes en passus, som inte bör stå oemotsagd. Där står, att behandlingen av patienter, som skulle få resa på statens bekostnad, »i regel torde böra utföras å sanatorier eller tuberkulossjukhus av där anställda läkare och endast där särskilda omständigheter så påfordra av annan läkare». Jag vill med anledning därav påpeka, att vid alla lasarett, där det finnes en särskild

invärtes medicinsk avdelning med särskild överläkare, finnes fullgod sakkunskap för behandling av dessa patienter med pneumothorax. I de flesta fall torde till och med lasaretten ha bättre röntgenutrustning, vilket är en mycket viktig omständighet vid denna behandling. Jag vill säga detta, därför att vid den utredning, som nu skall ske, bör den saken tagas i betraktande. Om man också kan ge statsanslag till fria resor till länslasaretten, komma kostnaderna nämligen att minskas, därigenom att de sjuka då i många fall inte behöva resa så långt. Det är efter min mening alldeles uppenbart, att man bör göra detta tillägg här, ty det är faktiskt så, att fullgod sakkunskap finnes också där. Jag vill bara påminna om att vår mest framstående auktoritet i landet i fråga om pneumothorax är professor Jacobæus vid Serafimerlasarettet och inte någon sanatorieläkare.

*Om resebidrag
åt lungots-
patienter för
ambulatorisk
kvävgas-
behandling.
(Forts.)*

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 67—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—95.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 96.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 35 000 kronor.

*Anslag
till
sjuktrans-
porter
med flygplan.*

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren av herr G. Rosén väckta motioner, nr 137 och 138, vari föreslagits, att riksdagen måtte för budgetåret 1932/1933 anvisa

dels till sjuktransporter med flygplan ett extra reservationsanslag av 45 000 kronor;

dels ock till inköp av ett sjuktransportplan, att stationeras vid flygkåren å Frösön, ett extra reservationsanslag av 62 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till herr Roséns berörda motion, I: 137, till sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 45 000 kronor; samt

b) i anledning av herr Roséns motion, I: 138, till inköp av ett sjuktransportplan, att stationeras vid flygkåren å Frösön, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 45 000 kronor.

Herr statsrådet Larsson: Herr talman! Jag kan inte uraktlåta att på denna punkt erinra kammaren därom, att ett bifall till utskottets förslag i detta avseende kommer att innebära ett prejudicerande beslut beträffande en uppgift, som hittills staten endast försöksvis varit inne på.

Jag vill gärna förutskicka, att det var med mycket livligt beklagande, som

Anslag
till sjuktrans-
porter
med flygplan.
(Forts.)

jag, då statsverkspropositionen framlades, fann mig nödsakad att av statsfinansiella skäl minska på de kostnader, som här voro föreslagna, och särskilt att jag ansåg mig tvungen att avstå ifrån de ökade utgifter, som skulle ha blivit följden, om man även i fortsättningen hade bibehållit sjuktransportflygnin-garna på Frösön.

Nu förhåller det sig så, som herrarna säkert känna till, att hittills har Röda korset inköpt de flygplan, som varit använda, och staten har bidragit dels med underhålls- och driftkostnader på Frösön, dels med underhållskostnader i Boden. Det flygplan, som använts på Frösön, är numera förslitet. I alla händelser kan det inte användas utan en mycket dyrbar reparation. Jag finner till min glädje, att utskottet ansett, att en reparation för inemot 30 000 kronor på ett mycket gammalt flygplan icke bör verkställas, utan att man, om verksamheten skall fortsättas, bör i stället inköpa ett nytt plan. Detta är säkert den riktigare vägen, men då är man inne på vad jag anser mig skyldig understryka för kammaren, på det principiellt nya, nämligen att staten nu också går in för att anskaffa flygplan för denna verksamhet och därmed ikläder sig hela ansvaret för att för framtiden uppehålla denna drift.

Det kan nog för övrigt behöva understrykas, att det icke föreligger någon plan över vilka områden i landet, som äro av den natur, att dylika sjuktransportflygningar där böra verkställas. Man har gjort försök på Frösön och i Boden, och de ha utfallit mycket gynnsamt så till vida, att man utan tvivel genom dessa flygningar kunnat rädda åtskilliga människoliv, men man får å andra sidan icke heller bortse ifrån att dessa flygningar ha ställt sig mycket dyrbara. Räknar man ut underhålls- och driftkostnaderna på Frösön t. ex., ha dessa under de senare budgetåren för varje sjuktransport varierat mellan 1 500 och 2 500 kronor. Det har varit ett så förhållandevis ringa antal färder, som företagits, att det för varje flygning blivit ett så högst betydande belopp. Och då har, som sagt, staten ändock hittills icke gått in för att anskaffa själva transportmaterielen, utan denna, som använts försöksvis, har ställts till förfogande av Röda korset.

Det kan väl tänkas, att även andra delar av landet, särskilt en del av våra vidsträckta skärgårdar, äro av den natur, att de — beträffande skärgårdarna i synnerhet vissa tider på året, då isen varken brister eller bär — väl kunna vara i behov av att ha motsvarande anordningar till hjälp för dem, som där hastigt insjukna.

Riksdagen måste sålunda, om den bifaller statsutskottets förslag på denna punkt, vara medveten om att den då ikläder sig utgifter för framtiden, vilka kunna bli av en mycket betydande omfattning. Har man bara ögonen öppna härför och är beredd att taga konsekvenserna, har jag givetvis i och för sig med hänsyn till själva saken ingenting att erinra, men jag anser, att i det nuvarande ekonomiska läget måste man vara mycket betänksam.

En annan sak, som jag också anser mig böra framhålla, är emellertid, att de kalkyler rörande kostnaden för inköp av ett nytt flygplan, som statsutskottet framlagt, synas mig efter de upplysningar, jag inhämtat från sakkunnigt håll, närmast flygstyrelsen, vara av den beskaffenhet, att man måste ställa sig mycket tveksam till huruvida de verkligen äro hållbara. Man vet alltså inte, om man för de av utskottet föreslagna 45 000 kronorna kan erhålla ett användbart flygplan. Vad som är alldeles säkert är, att statsutskottets kalkyler rörande underhålls- och driftkostnaderna för det följande året enligt de sakkunnigas uppgifter ställa sig avgjort för låga, såvitt jag kan förstå minst 10 000 kronor lägre än vad man måste beräkna med hänsyn till de erfarenheter, man har från de närmast föregående åren. Resultatet av ett bifall till statsutskottets förslag på den senare punkten måste sålunda bli, att eftersom det här gäller ett anslag av reservationsanslags natur, flygningarna måste upphöra, när an-

slaget är förbrukat. Kungl. Maj:t torde inte ha möjlighet att då ställa några medel till förfogande för deras fortsättande.

Det kan sålunda, med ett bifall till statsutskottets förslag hända, både att det anslag, som här förordas för själva flygplanets anskaffande, visar sig vara för lågt, och att det anslag för driften — detta kommer med all säkerhet att inträffa — som är föreslaget, kommer att visa sig icke räcka under hela det budgetår, för vilket det är avsett.

*Anslag
till sjuktrans-
porter
med flygplan.
(Forts.)*

Herr Svensson, Martin: Det har under en lång följd av år varit förhållandet, att sjuktransporter med flygplan skett såväl ifrån Boden som ifrån Frösön, och motionsvis har nu framkommit krav på att ersätta det förbrukade flygplanet på Frösön med ett nytt. Inom utskottet har man behärtrat de synpunkter, som motionären har framfört för att tillgodose denna form av sjukvård, och man har där sökt att med iakttagande av största möjliga sparsamhet dock skrapa ihop ett så stort belopp, att man skulle kunna realisera den tanke, som ligger i motionen. Ett nytt flygplan skulle kosta 75 000 kronor. Röda korset lär vara villigt att bidra med ett belopp av 13 000 kronor, och i det flygplan, som nu finnes och som skulle ersättas, är enligt uppgift motorn kraftig och duglig och skulle ha ett realisationsvärde av ungefär 12 000 kronor. Inom utskottet har man förväntat, att också från annat håll skulle, om så erfordrades, kunna anskaffas det belopp, som fattas, då man vill skaffa ett nytt flygplan.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framhåller nu, att den konsekvensen skulle kunna uppstå, att även andra landsändar skulle resa anspråk på liknande anslag. Då vill jag säga, att riksdagen får ju pröva från fall till fall, och jag känner inte till, att några sådana anspråk skulle framkomma. Inom Stockholms län har man ju använt flygplan för sjuktransporter, men det lär numera vara ordnat så, att landstinget har avtal med aktiebolaget Aerotransport, att detta skall ombesörja sådan sjuktransport.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Jag tror inte, att konsekvenserna i detta fall kunna bli så farliga, beroende på att vi ju — dess bättre, skulle jag vilja säga — inte ha många sådana trakter i landet som de här ifrågavarande, där transporter av sjuka med flygplan nödvändigt behöva förekomma. Att i detta fall jag för min del, och jag förmodar även statsutskottet, ansett, att staten i så pass stor utsträckning bör bidra till anskaffandet av ett nytt flygplan, beror givetvis på att det förut begagnade i stor utsträckning använts för övningsflygning och därigenom blivit förslitet på osedvanligt kort tid. Det är givetvis inte Röda korset och dess donator, som bära ansvaret för detta, utan det är ju staten, och då är det inte mer än rättvist och billigt, att flygplanet också ersättes av staten. Även i detta fall är det ju dock ifrågasatt, att Röda korset skulle medverka.

Det första, nu förslitna planet kostade 74 000 kronor. För min del har jag tänkt mig en kostnad av 75 000 kronor för det nya planet, men utskottet har prutat ned detta belopp. Skulle nu det av utskottet nedsatta anslaget inte räcka till, är det ju möjligt, att det felande beloppet kan uppbringas på annat sätt. Därom känner jag emellertid ingenting närmare.

Herr statsrådet nämnde, att de här flygningarna äro mycket dyra, och det äro de ju, men vi ha andra flygningar, som visserligen inte gälla svårt sjuka eller döende utan friska människor, som äro ute i nöjes- eller andra ärenden, och de bli också rätt dyra för staten. De gå i allmänhet åt sådana håll, där det finns mycket goda kommunikationer. För min del har jag inte ansett, att

Anslag
till sjuktrans-
porter
med flygplan.
(Forts.)

de varit så värst trängande, men statsmakterna ha haft en annan uppfattning, och då får man ju finna sig i att bidra därtill, fastän man inte har något gagn av det.

Kostnaderna för flygningarna vid Frösön ha verkligen varit mycket höga, men det sammanhänger med vad jag började med, nämligen att maskinerna i stor utsträckning använts för övningsflygningar. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på att i den mån övningsflygningar i fortsättningen skola förekomma med sjuktransportplan, böra kostnaderna därför inte belasta detta anslag under femte huvudtiteln, utan vederbörande anslag under fjärde huvudtiteln.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag fick av herr statsrådets och chefen för socialdepartementet anförande ett starkt intryck av att det brister i utredningen på denna punkt, och att det vore lämpligt, att punkten återförvisades till utskottet för närmare undersökning. Herr statsrådet påvisade den brist i utredningen, som föreligger, och de konsekvenser, som ett bifall till utskottets hemställan skulle medföra, och han påvisade också, att driftkostnaderna äro felaktigt beräknade, vilket kan leda till att det blir stopp i flygningen efter en viss tid, d. v. s. när anslaget är förbrukat. Vid det förhållandet synes det mig, som om det vore lämpligt — jag har ingenting emot själva saken, men man bör ju ha klart för sig, hur det hela kommer att ställa sig — att ärendet ginge tillbaka till utskottet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka, att punkten återremitteras till utskottet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 96, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 97—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till ersättning åt lappfogdar m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 145 000 kronor.

*Anslag till
ersättning åt
lappfogdar
m. m.*

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 26, inom första kammaren av herr *O. Bergqvist* m. fl. och den andra, nr 62, inom andra kammaren av herrar *E. Lindley* och *V. Hedlund*, däri, hemställt, att riksdagen, måtte besluta, att från och med budgetåret 1932/1933 tillsvidare arvodet till lappfogdarna skulle utgå efter 6 800 kronor, samt förty för nämnda budgetår höja anslaget till ersättning åt lappfogdar med 5 200 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Bergqvists m. fl. och herr Lindleys och Hedlunds berörda motioner, I: 26 och II: 62, till ersättning åt lappfogdar m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 145 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Bergqvist*, *Asplund* och *P. A. Bergström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Bergqvists m. fl. och herrar Lindleys och Hedlunds berörda motioner, I: 26 och II: 62, till ersättning åt lappfogdar m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 150 200 kronor.

Herr Bergqvist: Herr talman! Då jag jämte ett par andra ledamöter av statsutskottet vid denna punkt anförde en reservation, så ber jag att nu få yttra några ord till motivering därav.

Denna reservation ansluter sig till en motion, som jag väckt i denna kammare om provisorisk förhöjning av lappfogdarnas arvoden. Lappfogdarnas lönefråga har under ett tiotal år stått på dagordningen, och orsaken till att den blivit uppskjuten är, att den har sammankopplats med frågan om löne-reglering för andra landsstatens tjänstemän såsom landsfogdar, landsfiskaler m. fl. Emellertid ha vederbörande länsstyrelser ansett, att dessa tjänstemän bilda en alldeles särskild grupp för sig, och det är för övrigt en mycket liten grupp. Det är endast fyra personer, två i Norrbotten, en i Västerbotten och en i Jämtland.

Lappfogdarna ha, såsom vi väl känna till, en ganska viktig uppgift att fylla. Renskötseln är visserligen icke en stor näring men ändå en näring icke utan sin betydelse. Nettoavkastningen av renskötseln har beräknats till ungefär 1 700 000 kronor om året, och denna inkomst avvinnes de kala och ofructbara fjällen, som, därest icke lapparna och deras renskötsel funnes, ej skulle lämna någon som helst avkastning. Nu är det, som vi veta, så att lapparna flytta på sina bestämda vägar. Varje stam eller by har sin bestämda flyttningssväg, som går huvudsakligen efter någon av ådalarna, och sins emellan ha de ej så synnerligen mycket kommunikation. Det visas också därav, att under årens lopp det lapska språket, som talas av en mycket liten folkstam, kommit att, om jag så får säga, sönderfalla i en mängd olika dialekter, så att en lapp t. ex. från de norra trakterna ej alls förstår en lapp i de södra trakterna och vice versa, fastän det är samma språk de tala. Då är det klart, att den enskilde lappen icke kan ha någon överblick över näringen i dess helhet, och om det inträffar, att renhjorden eller »renmakten», såsom de själva säga, växer och

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 17.

*Anslag till
ersättning åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)*

betet blir otillräckligt, de icke själva kunna vidtaga några åtgärder. Förresten är deras flyttning reglerad genom lag, så att de icke äga rätt att gå över med sin hjord till ett annat område. För att en reglering i detta avseende skall kunna ske, behöves det tjänstemän, som ha överblick över hela lappväsendet i landet och som kunna avgiva förslag till de myndigheter, som skola ordna dessa förhållanden.

Det är för den skull som lappfogdarna äro tillsatta. Lappfogdarnas tjänstgöring är mycket ansträngande. De måste ju ge sig ut i vilda ödemarker under vilken årstid som helst, och det fordras en mycket stark fysik för att kunna rätt fullgöra ett sådant uppdrag. Flera av lappfogdarna ha också tagit skada till sin hälsa på sina resor och dött i förtid. En av våra nuvarande lappfogdar, en man med stark fysik, har fått sin hälsa alldeles bruten, fast han är en jämförelsevis ung man. Deras löneförmåner äro ganska begränsade. De ha ett arvode av 5 500 kronor och alla ha de sina bostäder på dyra orter, så att denna inkomst blir helt nära svältgränsen, som man säger.

Nu framhåller visserligen utskottet, att dessa arvoden varit i ständigt stigande under årens lopp. De började med 3 500 kronor, höjdes till 4 000, sedan till 5 000 och 5 500. Men man måste medgiva, att det ändå icke är någon synnerligen hög gräns till vilken de kommit. Det har sagts, att lappfogdarna göra besparingar på sina resor. Jag träffade för två dagar sedan landshövding Linnér i Uppsala. Han har, som vi veta, varit landshövning i Östersund och känner dessa förhållanden i grund och botten. Jag sade, att det hade invänts, att lappfogdarna göra sig en behållning på sina resor, men han försäkrade mig, att det är omöjligt för dem att göra besparingar. Statsrevisorerna ha gjort anmärkning på att lappfogdarnas resekostnader gå till höga belopp. Men revisorerna skulle ha gjort anmärkning mot en annan sak i samband därmed. De skulle ha anmärkt mot, att avstånden i Lappland äro så kolossalt stora och kommunikationerna så ringa! Vägarna äro så gott som inga i de inre delarna, varför dessa resor icke blott sträcka sig över stora och långa sträckor, utan gå genom obanade marker. Därför taga de lång tid och kräva naturligtvis större kostnader. En lappfogde kan ej sitta hemma på sitt arbetsrum och sköta lappväsendet. Det är omöjligt. Han måste ovillkorligen resa och hålla möten med lapparna, vara närvarande vid renskiljningar, reglera flyttningar och annat sådant, varför han nödgas resa. Därför blir det rätt dyrt, fast han själv icke har någon behållning av detta.

Vad innebär nu det förslag, som framställts? Jo, det innebär, att lappfogdarnas arvode skulle höjas till 6 800 kronor, d. v. s. till ett belopp, som ungefär motsvarar B 22 i löneskalan. 1928 års lönekommitté har för lappfogdarna föreslagit just denna löneställning. Ett par reservanter i denna kommitté ha föreslagit B 23 och alla länsstyrelserna B 26. Det skulle således icke bli något föregripande, ty under B 22 kunna de ej komma. Hela denna affär skulle utgöra 5 200 kronor. Det är hela det belopp, som för den provisoriska regleringen skulle krävas. Fastän det statsfinansiella läget i denna stund är prekärt, är det här i alla fall ingen summa att tala om, men med hänsyn till de krävande uppgifter, denna lilla tjänstemannakår har, tycker jag, det vore billigt och rättvist, att de finge denna provisoriska förbättring. Länsstyrelserna ha enhälligt på det livligaste tillstyrkt, att de måtte få den, och att de måtte utbrytas från landsstaten i övrigt och få lönereglering. Kungl. Maj:t har icke ansett sig kunna framlägga förslag härom. Vi motionärer ha i alla fall sökt vädja till riksdagen i denna sak.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Häri instämde herrar *Rosén* och *Asplund*.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! 1928 års lönekommitté har utarbetat förslag till lönereglering för landsfogdar, lappfogdar och landsfiskaler, men Kungl. Maj:t har icke ansett sig av statsfinansiella skäl kunna framlägga detta löneregleringsförslag i år. Nu ha motionärerna här utbrutit den del, som rör lappfogdarna, och föreslagit, att dessa skulle få en tillfällig löneförbättring. Jag tror emellertid, att det icke är rådligt att gå med på en sådan här på fri hand gjord tillfällig löneförbättring. Förra året var det motionsvis föreslaget att göra en sådan löneförbättring för landsfiskalernas del, och då uppträdde under debatten här i kammaren herr Nilsson i Kabbarp såsom sakkunnig på området och påvisade, att om man gick med på detta motionsvis framställda löneförbättringsförslag, så komme det att förrycka den verkliga löneregleringen. Jag tror ej, att det är mera ömmande förhållanden för lappfogdarna än för landsfiskalerna och landsfogdarna. Det har icke motionsvis väckts något förslag om lönereglering för dessa två senare kategorier.

Nu hörde jag visserligen biskop Bergqvist omnämna, att enligt de upplysningar, han fått, skulle icke lappfogdarna ha tillfälle att förtjäna på sina resor. Det var emellertid rätt så överraskande, att det ej kan bli behållning på ersättningen för resorna. Enligt statsrevisorerna har lappfogden i Jämtlands län 4 800 kronor, i Västerbottens län 9 956 kronor, den ene av lappfogdarna i Norrbottens län har 14 312 kronor 49 öre och den andre 7 297 kronor 83 öre för sina resor, och statsrevisorerna säga, att såsom anmärkningsvärt höga måste revisorerna beteckna de till en lappfogde och en uppsyningsman i Norrbottens län utbetalade beloppen, resp. 14 312 och 7 297 kronor. Nog förefaller det, att den, som reser omkring i egen bil ute på en landsbygd, bör ha tillfälle att kunna göra någon besparing på resorna.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Petré: Avdelningens vice ordförande yttrade, att det icke var rådligt att gå med på en sådan här på fri hand gjord tillfällig lönereglering. Jag vill med anledning av detta yttrande fästa uppmärksamheten på att vad som här föreslås såsom ett provisorium ingalunda är någon på fri hand gjord lönereglering, ty det förslag, som föreligger, innebär att lappfogdarna skulle få en avlöning, motsvarande ungefär den som utgår till befattningshavare i 22 lönegraden. Nu förhåller det sig så, att majoriteten inom 1928 års lönekommitté hade föreslagit lönegraden 22, under det att ett flertal av reservanterna däremot ville ha högre lönegrad, nämligen 23, och länsstyrelserna för sin del påyrkade lönegraden 26. Då man nu i motionen nöjt sig med att föreslå en avlöning till lappfogdarna, som motsvarar lönegraden 22, alltså den lägsta lönegrad, som överhuvud satts i fråga, torde det icke vara någon fara med en sådan tillfällig löneförbättring.

Då det vidare av den siste ärade talaren nämndes, att en löneförbättring icke torde vara mera ömmande för lappfogdarna än för landsfogdarna, undrar jag ändå, om ett sådant påstående håller streck. Av en person, som är synnerligen väl initierad i fråga om lappfogdarnas verksamhet, har jag inhämtat, att den ställer mycket stora krav på kroppslig spänstighet och att de ha ett arbete, som är i hög grad slitande. Det har sålunda sagts mig, att dessa tjänstemän på grund av sin krävande verksamhet, som icke minst ställer stora krav på deras fysiska uthållighet, bli i förtid utslitna.

Jag tror därför, att det just för lappfogdarna är synnerligen ömmande att få den föreslagna löneförhöjningen, och jag kan icke annat än på de skäl, som anförts i motionen, yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Asplund: Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med herr Petré. Men jag vill ändå nämna, att man här icke kan taga dessa höga rese-

*Anslag till
ersättning åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)*

*Anslog till
ersättning åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)*

kostnader såsom bevis på stora extra inkomster, ty det är ju en ersättning för kostsamma resor, som äro gjorda, och när man får hålla på och resa året runt uppe i obygderna, i fjälltrakterna, över sjöar och uppför forsar, över fjällpassen in till Norge, oupphörligt, är det ej att undra på att kostnaderna måste stiga till ganska höga belopp. Men för övrigt vill jag påpeka, att den ifrågasvarande lappfogden, som jag förmodar var lappfogde i Norrbottens norra distrikt, har fått något annat genom dessa resor, som statsrevisorerna ej räknat med. Det var ett mycket svårartat bräck, som gjorde, att han fått ligga från början av detta år på lasarett för operation och ännu är sängliggande. Den föregående lappfogden i samma distrikt dog i sin bästa ålder på grund av hjärtfel, åsamkat genom överansträngning. Däröver har för övrigt bevis från en mycket framstående läkare företetts för bankoutskottet för några år sedan, då det gällde pension åt hans efterlevande. Det är sålunda en ganska allvarlig omständighet, som man får taga i betraktande, att dessa lappfogdars ansträngande arbete gör deras livstid så kort. Det är för resten ej för mycket, om de efter väl vitsordad tjänstgöring kunna få någon ersättning för att de icke få ålderstillägg, på grund av att deras lönereglering sammankopplats med den mycket tidsfordrande regleringen av landsfogdarnas löner.

Jag ber få yrka bifall till reservationen.

Herr Björck, Wilhelm: Jag nödgas säga, att det är ändå ganska mycket begärt, att när förslag föreligger utarbetat av 1928 års lönekommitté i ett större sammanhang, man nu skulle reglera dessa arvoden uppåt. De ha under de senare åren flera gånger ökats, såsom det framhålles i betänkandet, så att de nu uppgå till 5 500 kronor jämte ett provisoriskt avlöningstillägg på 500 kronor. Ett beslut i enlighet med reservationen måste ha prejudicerande inverkan. Vi skulle därmed ovillkorligen binda oss med hänsyn till en blivande lönereglering. Men därtill kommer, såsom det redan från utskottsmajoritetens sida har upplysts, att dessa lappfogdar ha högst betydande möjlighet att göra förtjänster på sina resor. Det är dock ett betydande belopp dessa 14,000 kronor, som en lappfogde i Norrbottens län under ett år rest upp. Både försiktighet och den praxis, som tillämpats i liknande fall, påkalla här, att man inväntar det förslag i anledning av det betänkande, som har framlagts av 1928 års lönekommitté, vilket så småningom blir förelagt riksdagen.

Jag måste, herr talman, instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergqvist: Av herr Björcks anförande måste man få den uppfattningen, att till de 5 500 kronor, som omtalas, skulle utgå ytterligare 500 kronor till lappfogdarna. Det är endast i ett enda fall, som detta sker. *I övriga fall är det intet tillägg.*

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på att det icke är första gången som man provisoriskt ordnat en tjänstemannakårs avlöning, fast det förelegat förslag till lönereglering. Många sådana fall skulle kunna påvisas i riksdagens historia.

Herr Rosén: Herr Bergqvist fullföljde icke riktigt sin tankegång. Den »försiktighet», som herr Björck nu så varmt förordar, tycker jag, han borde visat — jag tror det var för tre år sedan. Då förelåg också ett utarbetat förslag till lönereglering, men då beviljades en provisorisk lönereglering. Det gällde nämligen lärarkåren — den står visst herr Björck ganska nära — men medan det nu är fråga om summa 5 200 kronor, var det då fråga om 5 500 000 kronor! Då hörde jag icke herr Björck tala om nödvändigheten av att iakttaga »försiktighet».

Herr **Björck, Wilhelm**: Jag skall ej gå in på den av herr Rosén berörda saken i detta sammanhang, utan begränsa mig till att betona, att den låg något annorlunda till än den nu föreliggande frågan. Jag kan emellertid ej underlåta att i detta sammanhang erinra om att vi i fjol hade motioner om löneroglering för en kår, som stod ganska nära just den förevarande, nämligen landsfiskalerna. Det motionsförslaget avböjdes dock med hänvisning till den utredning, som pågick genom 1928 års lönekommitté. Fallet var alltså fullt analogt med det i dag aktuella.

Man kan väl dock, herr talman, beträffande så nära besläktade befattningshavargrupper icke göra än si, än så.

*Anslag till
ersättning åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)*

Herr **Petrén**: Med anledning av det sista anförandet vill jag fästa uppmärksamheten på att ur statsfinansiell synpunkt är det en rätt betydande skillnad mellan dessa båda fall. I det av herr Björck omnämnda fallet gällde det att reglera lönen för en så stor kår som landsfiskalerna, under det att lappfogdarnas antal, såsom här redan framhållits, är mycket litet. Vad som nu gjorts, att man påyrkat denna provisoriska löneroglering för lappfogdarna var just hänsynen till det slitande arbete de ha, och att det därför föreligger alldeles särskilt ömmande omständigheter här. Det gäller emellertid i sin totalitet en relativt blygsam summa.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Bergqvist** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 101, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 102.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Anslag till
nödhjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län.

Punkten 104.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 25, inom första kammaren av herr *O. Bergqvist* m. fl. och den andra, nr 48, inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl., hade hemställts, att riksdagen för budgetåret 1932/1933 måtte bevilja ett extra reservationsanslag av 100 000 kronor, att ställas till länsstyrelsens i Norrbottens län förfogande för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom nämnda län.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att herrar *Bergqvists* m. fl. och *Hages* m. fl. förevarande motioner, I: 25 och II: 48, icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Bergqvist*, *Nilsson* i Malmö, *Törnkvist* i Karlskrona och *Nilsson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till herrar *Bergqvists* m. fl. och *Hages* m. fl. förevarande motioner, I: 25 och II: 48, för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län för budgetåret 1932/1933 bevilja ett extra reservationsanslag av 100 000 kronor;

2) av herrar *Asplund*, *Björck* och *Anderson* i Råstock, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava viss i denna reservation angiven lydelse och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med anledning av herrar *Bergqvists* m. fl. och *Hages* m. fl. förevarande motioner, I: 25 och II: 48, för tillfälliga hjälpåtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län för budgetåret 1932/1933 bevilja ett extra reservationsanslag av 50 000 kronor.

Herr **Bergqvist**: Då jag även på denna punkt jämte några andra utskottsledamöter har en reservation, får jag jämväl här försöka att med några ord giva skäl för min ståndpunkt.

År 1930 beviljade riksdagen ett belopp av 100 000 kronor till Norrbottens län för tillfälliga hjälpåtgärder. Denna summa ställdes till länsstyrelsens förfogande, och den har sedermera till största delen förbrukats. I motionen nr 25 finnes en redogörelse för hur medlen använts. De ha disponerats på följande sätt: till byggande av lador å utängar inom Jukkasjärvi och Gällivare socknar 35 000 kronor; till bisträckning åt personer, vilka förlorat hästar i smittosam blodbrist 12 250 kronor; till understödjande av elektrifieringen i Korpilombolo socken 14 020 kronor och till byggande av kaj vid Töre och brygga vid Siknäs i Töre socken 6 000 kronor. Vidare har till vissa andra hjälpåtgärder utgått bidrag i mindre poster, tillhoppa 9 400 kronor, till mildrande av nödlägen av mera tillfällig och lokal natur samt andra smärre ändamål. Länsstyrelsen har förklarat, att dessa belopp varit till mycket stor nytta, och att syftet med fördelningen varit, att man skulle hjälpa folket till självhjälp. Man kan kanske från sydsvensk synpunkt tycka, att det där att bygga lador å utängar väl icke skulle vara något ändamål, som bidrager till att lindra nöden i denna landsända. Men så är det dock. Detta sammanhänger med alldeles särskilda förhållanden, som råda i Norrbotten, där man hämtar en stor del av sitt kreatursfoder från kringspredda ängar i skogsmarken på ofta milsvida avstånd från hemmet. Många av dem, som ha sina ängar där, äro fattiga lägenhetshavare, som ej ha råd att uppföra lador utan sätta upp höet i hässjor. Det står sedan i hässjorna, tills det kan hämtas på vinterföret. Detta kan icke ske, förrän myrarna äro tillfrusna, så att man kan komma dit. Under tiden händer det ofta, att lapparnas renar komma och äta upp höet och förtära det foder, som var avsett för vinterbehovet. Då står man där kanske med sina

två, tre kor och har ingenting att ge dem. Följden måste bli, att de få slakta ned dem, och vad det betyder för en familj med flera barn långt uppe i skogsmarkerna, kan man lätt förstå.

Vi skola komma ihåg, att befolkningen i Norrbotten, särskilt i de inre delarna av lappmarken, äro verkliga pionjärer för svensk odling. Under mycket svåra förhållanden bryta de mark och göra landet beboeligt, men under tiden få de själva underkasta sig mycket stora försakelser och kämpa med umbäranden och fattigdom. Kan man hjälpa dem genom ett handtag, varigenom de kunna få bättre förutsättningar att vinna sin utkomst, så har man därmed ej bara gjort en välgärning mot den enskilde och hans familj utan man har på samma gång gjort en verkligt fosterländsk gärning. Naturligtvis vill länet självt göra allt vad det kan för att i detta avseende verka stödjande och hjälpande för befolkningen, men, mina herrar, Norrbottens län befinner sig för närvarande i en mycket prekär situation. Vi ha i varje primärkommun oskäligt stora kommunalskatter, och landstinget har den största landstingsskatt i hela Sverige, nämligen 3:30 kronor. Och framtidsutsikterna äro avskräckande. Vi komma säkert att nödgas utdebitera en betydligt större landstingsskatt för kommande år. Till de tryckta tiderna, som drabba Norrbotten särskilt hårt på grund av att industrien är exportindustri, kommer också, att länet har fått flera påkänningar, som komma att inverka nedtryckande på dess finanser. Landstingets budget uppgöres såsom man vet på grundval av taxeringsnämndernas beslut. Nu har det visat sig, att dessa beslut ha överklagats och medfört en mycket stor nedsättning beträffande vissa skatteobjekt, varigenom länet kommer att få restituera stora belopp. För år 1929 ha vi redan fått återbära 75 000 kronor på grund av att statens byggnader vid Porjus nedsatts i taxeringsvärde. Vidare ha vi fått restituera 75 000 kronor därför att viss royalty vid malmfälten varit beskattad, vilket sedermera upphävts. Men än mer. Som bekant är det så att när en järnväg skall byggas, skall länet tillhandahålla mark. Det är visserligen icke ett gammalt krav utan ett krav ifrån senare tid, kanske för omkring 30 à 40 år sedan. Det var just den tid då järnvägen kom till Norrbottens läns gräns. Då kom denna förordning och det blev därigenom så, att vi ha fått bestå mark till alla våra järnvägar i länet. Och det må så vara. Men det har i ett särskilt fall fört med sig en mycket ödesdiger konsekvens. Länet hade upplåtit mark till bibanan från stambanan vid Älvsbyn till Piteå. Denna bana går över Pite älv vid Sikfors, en plats där det finns en kraftstation. Man förlade emellertid järnvägsbron så, att kraftverket skadats, och landstinget har blivit dömt att betala skadeståndet. Det har redan betalat 200 000 kronor i skadestånd och är vidare dömt att betala 152 000 kronor. Men dessutom är det dömt att ansvara för ytterligare beräknade 741 000 kronor, som kunna komma att krävas för kraftverkets säkerställande. Vi äro sålunda dömda att för en liten bit järnvägsmark, som vi fått bestå, betala över en miljon kronor. Detta blir för ett fattigt län en mycket stor börda. Det är tydligt att det borde vara statens skyldighet att betala dessa stora belopp. Naturligtvis måste länet i sinom tid försöka att på grund av billighetsskäl i detta fall återfå de belopp, som på ett så upprörande sätt utdömts från länet. För att länet skall kunna betala det ädömda skadeståndet, måste skatterna höjas. Detta tynger befolkningen, så att den blir allt fattigare och fattigare, och därför motse vi också framtiden med mycket stor oro.

Nu föreligger det återigen här ett förslag om att ännu en gång ett anslag av 100 000 kronor måtte av riksdagen beviljas till tillfälliga hjälpåtgärder inom länet. Länets belägenhet i ekonomiskt avseende är utan tvivel sådant, att denna begäran inte är omotiverad. Man kan visserligen säga, att även andra län befinna sig i svåra ekonomiska omständigheter, men Norrbottens län skiljer sig ifrån andra län genom naturens karghet och klimatets hårdhet där uppe. Det

*Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norrbottens län.*

(Forts.)

*Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norrbottens län.*
(Forts.)

finns trakter i detta län, där man under vintern inte ser en skymt av solen på över 7 veckor, och vad detta skall ha för inverkan på befolkningen är lätt att tänka sig.

Jag anar naturligtvis, att det är fullkomligt lönlöst att nu tala i den här saken, men det händer ibland, att man måste rädda sin själ, och det är det, som jag försökt göra, och jag gör det nu genom att utan att orda vidare i frågan yrka bifall till den av mig till denna punkt fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Ström, Fredrik*.

Herr Svensson, Martin: Vid 1930 års riksdag lyckades biskop Bergqvist genom sin utomordentliga vältalighet förmå kammaren att slå in på en alldeles ny väg, i det att kammaren beslutade och riksdagen beviljade ett särskilt anslag till ett län — till biskop Bergqvists eget län. Vi levde ju då under andra ekonomiska förhållanden och hade en mera optimistisk syn på vår skatteförmåga än vi ha i dag. Biskop Bergqvist har i sitt anförande nu redogjort för användningen av en del av dessa medel. De ha åtgått till byggandet av lador, till ersättande av förluster som lantmän gjort genom att deras hästar dött i smittsam sjukdom och till byggande av en brygga vid en viss plats. Men när man hör uppgifterna om hur dessa medel använts, har man litet svårt att kunna gå med på att det i dessa fall varit en trängande nöd, som avhjälpes genom dessa medels användning. Och det kan ju inte heller påstås, att Norrbottens län nu har särskilt råkat ut för någon nöd genom missväxt eller sådana förhållanden, som kunna motivera att man lämnar ett särskilt anslag.

Biskop Bergqvist omnämnde de stora utgifter, som landstinget eller vissa kommuner, vilket det nu var, fått vidkännas på grund av en process, som förts, men detta anslag kan ju inte komma att hindra dessa utgifters verkningar.

Efter allt vad vi hört i dag om nödvändigheten av att iakttaga sparsamhet, tror jag, att vi i detta fall böra följa den maningen, och jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergman: Herr talman! Jag måste i den här frågan ställa mig på en annan ståndpunkt än den, som den siste ärade talaren intog. Jag kunde inte värma upp mig tillräckligt för att i den fråga, som nyss förelåg till behandling, gå ifrån utskottets ståndpunkt, men i denna fråga, då det gäller lindrandet av verklig nöd inom Norrbottens län, tycker jag, att det ändamålet är så behjärtansvärt, att jag skulle vilja instämma med dem, som vädja till kammaren att ändå ansluta sig till reservationen.

Det föreligger emellertid två reservationer i denna punkt, och det är därför ett ganska obehagligt läge vi befinna oss i. Jag förutser nämligen, att, om man ifrån olika håll håller på var sin reservation, resultatet kanske blir, att vi stå i valet mellan utskottets förslag, enligt vilket man inte vill ge något anslag alls och reservationen för ett så högt belopp som herr Bergqvists m. fl:s 100 000 kronor, under det att åtskilliga av kammarens ledamöter möjligen vore benägna att rösta för ett anslag på 50 000 kronor enligt herr Asplunds m. fl:s reservation, men bliva förhindrade därifrån, om denna reservation utslås i kontrapositionsvoteringen.

Jag skulle därför vilja hemställa till herr Bergqvist, om han icke ville förena sig med herr Asplund och således taga tillbaka yrkandet om bifall till sin egen reservation, och nöja sig med ett anslag på 50 000 kronor. I så fall tror jag att det skulle kunna finnas någon utsikt att kunna driva igenom detta så välbehövliga anslag. Det förefaller mig, som om denna sak vore så behjärtansvärd att man inte gärna borde riskera utsikten att åtminstone få något. Jag yrkar i varje fall för egen del bifall till reservationen om ett anslag av 50 000 kronor för detta ändamål.

Herr Bergqvist: Herr talman! Herr Johan Bergman uppträder såsom en stor frestare här, och eftersom han är min gamle landsman och studiekamrat, har han naturligtvis en stark makt över mig. Men om jag går med på hans förslag, så säger naturligtvis kammaren: mycket prutades ej, men hälften prutades genast!

Jag får väl då i alla fall gå med på att pruta hälften och således förena mig med herr Bergman om att yrka bifall till den av herrar Asplund och Björck vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Man kan inte gärna begära, att en representant på Stockholmsbänken skall vara mera biskoplig än biskopen, men eljest skulle jag vilja säga, att om något är befogat och rättvist, är det väl, att man i en sådan situation som denna bifaller den reservation, som herr Bergqvist, första gången han yttrade sig, yrkade bifall till. Det är verkligen det minsta man kan göra i en situation sådan som denna.

Nu vill jag emellertid inte upprätthålla ett yrkande, som det väl är utsiktslöst att få igenom, sedan reservanten själv gått ifrån det, utan jag vill i stället även jag gå över på herr Bergmans linje i förhoppning att det må kunna bli ett enhälligt bifall till denna andra reservation.

Herr Johansson-Dahr: Herr talman! Jag kan för min del varken biträda yrkandet om ett extra reservationsanslag på 100 000 kronor eller ett på 50 000 kronor. Vi ha hört, hur de 100 000 kronor, som beviljades förra året, blivit använda. 35 000 kronor ha använts till byggande av lador å utängar inom Jukkasjärvi och Gällivare socknar; 12 250 kronor ha använts till understöd åt personer, vilka förlorat hästar i smittosam blodbrist; vidare ha 14 020 kronor använts till understödjande av elektrifieringen i Korpilombolo socken och 6 000 kronor till byggande av kaj vid Töre och brygga vid Siknäs i Töre socken o. s. v.

Naturligtvis vill jag icke på något sätt sätta i fråga, att dessa ändamål icke skulle vara behjärtansvärda, men här är det väl icke fråga om sådant, utan det är fråga om hjälp till folk, som lider nöd — för att tillgodose de dagliga behoven så att säga — och jag undrar, om det kan vara riktigt att i dessa tider, då vi nödgas noga se på varje belopp, som beviljas, anslå ytterligare 100 000 kronor, utöver vad Kungl. Maj:t begärt, för det ändamål som här är i fråga.

Herr talman! Jag måste ställa mig betänksam, när det gäller att gå med på sådant. Jag nekar, som sagt, icke till att ändamålen kunna vara behjärtansvärda. Men nog får man nästan det intrycket i detta fall, att Konungens befallningshavande, som fått pengarna till sitt förfogande, liksom har sökt efter utvägar att använda dem. Det kan, synes det mig, sättas i fråga, om vi under nuvarande finansiella läge böra bevilja extra anslag för sådana ändamål.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergqvist: I de lapska sagorna står det talat om »Solsidans son». Han var den gynnade som hade det bra och kunde inte förstå deras läge, som bodde på andra sidan, i skuggan. Herr Johansson-Dahr har här uppträtt såsom en släkting till den där Solsidans son, som inte förstod hur det var på den mörkare sidan. Jag kan inte tänka mig annat än att herr Dahr var ute ur plenisalen, då jag höll mitt förra anförande, ty i annat fall tror jag knappast att han kommit med det där som han sade om ladorna. Det var rätt misslyckat. Jag tror för övrigt, att han knappast ens hade berört elektrifieringen i Korpilombolo socken, om han först fått höra, att det för en stor del av befolkningen i Norrbotten kan gå ända till 7 veckor, under vilken tid man inte ser en skymt

*Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län.*

(Forts.)

*Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norrbottens län.*
(Forts.)

av solens ljus. Kan man hjälpa folk, som lever under sådana förhållanden, till litet ljus i hemmet, måste det väl ändå anses vara en god gärning.

Sedan vill jag säga det, att herr Johansson-Dahr har en helt annan uppfattning än min, då det gäller att bringa befolkningen där uppe den bästa hjälpen. Jag tror inte, att det bästa sättet är att ge allmosor till höger och vänster. Det kan man få lov att göra ibland, då det är oundvikligt, men man skall inte uppfostra en befolkning så, att den bara skall leva på allmosor. Nej, man skall vidtaga åtgärder, varigenom man kan egga befolkningen till självhjälp och till att söka reda sig själv. Det är min uppfattning, och det är den synpunkt, som Konungens befallningshavande i Norrbottens län haft för ögonen vid fördelningen av det förut beviljade anslaget.

Att jag nu gick med på endast de 50 000 kronorna berodde huvudsakligen därpå, att de 100 000 kronor, som beviljades förra gången, inte ha använts på ett år utan ha fått räcka under två års tid. Då tänkte jag, att om vi bara få dessa 50 000 kronor nu, så få vi tacka för det och försöka reda oss därmed det här året, men komma igen nästa år och bedja riksdagen om ytterligare 50 000 kronor.

Herr Rosén: Herr talman! Herr Johansson-Dahr måste ha varit ute inte bara då herr Bergqvist höll sitt anförande för en stund sedan, utan även för två år sedan, när riksdagen första gången behandlade denna fråga om ett anslag till avhjälpande av nöden i Norrbottens län. Herr Johansson-Dahr anmärkte nämligen på att bland annat — herr Bergqvist förbigick det — av de 100 000 kronor, som då anvisades, 12 250 kronor hade använts till bisträckning åt personer, vilka förlorat hästar i smittosam blodbrist. Det förhåller sig nämligen så, att då frågan om nödhjälpsanslag behandlades i riksdagen, så förelåg det också, om jag inte minns alldeles galet, en motion, vari begärdes, att riksdagen skulle bevilja några tusen kronor i ersättning till de personer i Korpilombolo, som förlorat hästar i nämnda sjukdom. Men riksdagen avtog den motionen under hänvisning till att, då 100 000 kronor redan beviljats, kunde länsstyrelsen taga av de pengarna. Därför att länsstyrelsen gjort så, som riksdagen den gången sade, kommer herr Johansson-Dahr och förebrår den att den använt pengarna illa! Om man läser i de handlingar, som i dag föreligga, och därur finner anledning till anmärkning, bör man, tycker jag, också gå något tillbaka till grundtexten, så att säga, och se efter vad som förekommit. Det har ju varit så, att vi under ett år givit ut 13 miljoner kronor i ersättning till personer, som förlorat kreatur på grund av mul- och klövsjukan. Men då det är fråga om en liten ersättning i detta fall, där sakkunskapen också blivit alldeles bet, kunde man inte bevilja några särskilda anslag!

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Även om man har en stark känsla av att man skulle vilja gå motionärerna till mötes, får man väl ändå komma ihåg, att inte alltför mycket splittra statens hjälpverksamhet. Regeringen, som har överblicken över hithörande omständigheter och förhållanden, har ju i statsverkspropositionen och i övriga propositioner framlagt vissa förslag till olika åtgärder avseende denna arbetslöshet och den kris, som vi nu genomlida. Vederbörande departementschef har icke heller lämnat den nu föredragna punkten utan uppmärksamhet. Han har prövat ärendet, men han säger, då det gäller anvisandet av ytterligare medel utöver vad som ett föregående år anvisats, att de skäl som motionärerna anföra synas honom »med ungefär samma styrka kunna åberopas till stöd för beviljande av anslag till motsvarande hjälpåtgärder inom vissa andra län». »Av såväl statsfinansiella som andra grunder synes det» honom emellertid icke »kunna ifrå-

gakomma att i utvidgad omfattning bereda medel för en i denna form be-
driven, på förhand till viss landsdel begränsad hjälpverksamhet.»

Det är ju på så många olika sätt som staten beviljar anslag till hjälpverk-
samhet, och därvid är icke Norrbottens län undantaget att döma av det in-
tresse, som förefinnes för anslag till vägar och dylikt, som ju i sin mån be-
reda arbetstillfällen. Jag ber kammarens ledamöter studera det tryck, som
i dag delats i sammanhang med sjätte huvudtiteln, med uppgift om de ar-
betsplatser, där statens arbetslöshetskommission har dylikt arbete i gång,
varav framgår, att det pågår arbete i Norrbottens län för 2 144 055 kronor
och det dessutom pågår åtskilliga statskommunala arbeten, vartill statsbi-
drag lämnas, vilket till stor del går till vägbyggnader vid sidan av det or-
dinarie väganslaget och således där även bereder arbetstillfällen.

Jag har med detta endast velat framhålla, att jag tror att det är viktigt
att man i detta avseende följer regeringen, som prövat de olika behoven och
de olika slagen av hjälpverksamhet, och att man inte går med på enskilda mo-
tionärers framställningar — varigenom man kanske utan avsikt förrycker
hjälpverksamheten på ett sätt, som kan ha konsekvenser i olika avseenden.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hem-
ställan.

Herr Johansson-Dahr: Herr talman! Det är vackert av både biskop Berg-
qvist och herr Rosén, att de tänka på den landsända, som de representera, och
jag erkänner uppriktigt, att jag beundrar dem för den energi, med vilken
de kämpa för den befolkningens bästa, som de företräda. Men de måste ur-
säkta oss andra, om vi se litet kritiskt på saken också.

Det står i den motion, som väckts i denna fråga, att medlen skulle beviljas
för »lindrande av nöd». Nu medger jag, att människor, som träffas av den
olycka att de mista sina hästar i någon sjukdom, kunna komma i svårigheter
därigenom. Jag vill visst icke säga, att det inte kan vara befogat att ge
dem hjälp, ehuruval denna olycka kan träffa människor även i andra lands-
delar. Men jag vidhåller, att jag inte kan anse, att sådana åtgärder som att
bygga lador på utångar eller att införa elektriskt ljus lämpligen kunna och
böra hänföras till, vad som står i motionen, »hjälpåtgärder för lindrande av
nöd». I den situation, vari vi nu befinna oss, måste vi ha också det syftet
för våra beslut, som regeringen har haft, nämligen att få riksstaten att gå
ihop.

Jag tror, att om man ser sunt på saken, kan man erkänna, att regeringen
härvidlag kommit till ett riktigt slut.

Herr Vennerström: Det förefaller, herr talman, som om det vore åtskilligt
som gått herr Johansson-Dahr förbi, inte bara vad som nämndes från herr
Roséns sida. Jag ber få erinra herr Johansson-Dahr om ett uttalande ifrån
en auktoritativ man, nämligen överläkaren vid Norrbottens läns centralsana-
torium i Sandträsk, rörande den stora nöden bland befolkningen såsom bidra-
gande orsak till tuberkulosens härjningar och till att man kan få se syskon-
skaror på 9—10 barn, samtliga lidande av tuberkulos. Denne överläkare sä-
ger ordagrant följande: Det är en fattigdom, som är okänd i de södra de-
larna av Sverige. Kanske har man på veckor icke så mycket mat i huset
att man vet vad man nästa dag skall ge barnen. Mjöl har man kanske icke
alls utan får vara glad så länge det finns litet dålig potatis. Den sociala
sidan av problemet är nog den svåraste att komma till rätta med och det
är min bestämda uppfattning, att ett statsingripande här är ofrånkomligt.

Jag menar, herr talman, att med ett sådant uttalande från en sådan man
rörande det faktiska nödläget och dettas sociala verkan, är det påkallat ifrån

*Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län.
(Forts.)*

Anslag till
nöd hjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län.

(Forts.)

riksdagen och icke minst ifrån första kammaren att lämna en billig penning på 50 000 kronor till lindrande av nöden i Norrbottens län.

Jag ber, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till den av herr Asplund m. fl. avgivna reservationen.

Herr Asplund: Herr talman! Herr Johansson, Johan Bernhard, hemställde nyss, att vi skulle taga del av det tryckta utdrag, med uppgifter från statens arbetslöshetskommission, som utdelats här i kammaren i samband med statsutskottets utlåtande angående sjätte huvudtiteln. Herr Johansson åberopade de siffror, som finnas i detta utdrag, såsom bevis för att det nu ifrågavarande anslaget vore onödigt.

Jag vill då påpeka, att, såvitt jag räknat rätt, mer än 60 procent av de 41 miljoner kronor, som utgjorde kostnaden för de hittills pågående statliga reservarbetena, gå enbart till Götaland, medan däremot icke mer än 16 procent därav gå till Norrland, däri inberäknat landet så långt söderut som till Gävleborgs län. Det går till största delen till anslag åt sådana väghållningsdistrikt, som redan förut äro mycket väl tillgodosedda med vägar. Jag anser det synnerligen olämpligt att i detta sammanhang åberopa sådana saker, som väl torde bli föremål för närmare diskussion om onsdag vid behandlingen av sjätte huvudtiteln.

Beträffande de ladubyggnader, till vilka av föregående anslag medel lämnats, vill jag nämna, att dessa i de flesta fall avse s. k. ströängar. Det är oftast mycket vattendränkta myrängar, där höet bärgas endast vartannat eller vart tredje år, och de ligga ofta på två à tre mils avstånd från innehavarnas bostäder. Ladorna byggas icke därför att förvaringen där är till direkt nytta för höet. Detta blir tvärtom sämre genom att läggas i lador; det är nämligen fråga om mycket vattenhaltigt myrhö, som håller sig bättre om det får stå ute i hässjorna ända till dess marken har frusit, så att det blir möjligt att taga hem det. Men ofta händer det, att det redan, innan detta kan ske, kommer massor av renar, som trampa ner och fördärva höet. *Då blir det nöd i hemmen.* Jag har sett hur man fått kasta ut kroppar av döda får och andra kreatur, som svultit ihjel därför att den återstående hötillgången inte räckt mer än halva vintern. Detta är det sammanhang ladubyggandet har med åtgärder till förekommande av nöd. Det är inte fråga om att bygga lador för något storgods, där man har bördiga ängar, utan endast för de fattigaste av alla fattiga småbrukare och i syfte att förekomma strider mellan de bofasta och lapparna.

Jag yrkar bifall till min reservation, vari hemställes om ett anslag på 50 000 kronor för det ändamål, varom nu är fråga.

Herr Bergman: Herr talman! Herr Johansson-Dahr uttryckte sin beundran för de norrländska representanternas iver att tillgodose sina landsändars intressen, och denna beundran dela vi väl allesammans. Jag ber dock att få erinra om att det ju är en hel mängd reserver, som här påyrkat ifrågavarande anslag, och att det bland dem blott förekommer två representanter för landsändarna där uppe. De övriga ha sålunda känt sig övertygade av norrlänningarnas argument. De äro herrar Nilsson i Malmö, Törnkvist i Karlskrona, Nilsson i Örebro, Björck i Djursholm och Anderson i Råstock. Dessa herrar äro ju inga norrbottningar.

Med avseende på anmärkningen, att det hittills beviljade anslaget skulle ha använts till ovidkommande ändamål, vill jag erinra om att man ju alltid brukar göra gällande, att de medel, som anslås till avhjälpande av ekonomiskt nödläge i den mån det är möjligt, böra användas till att bereda arbete åt de nödlidande och icke att, annat än i undantagsfall, giva dem kontantunderstöd. Detta är väl en riktig princip, och man har ju här alltid försökt följa den, fram-

för allt när det gäller att avhjälpa arbetslösheten. Jag föreställer mig, att de arbeten, som berördes av herr Johansson-Dahr, äro av den beskaffenhet, att nöd lindrats för de personer, som genom dem erhållit sysselsättning. Herr Asplund har ju för övrigt redogjort för hur det förhöll sig med ladubyggandet och påvisat, att detta arbete även i annat avseende gått ut på att lindra nöd. Det förhåller sig nog i de andra fallen på ungefär samma sätt.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Rosén: Herr Johansson-Dahr får ursäkta, att jag återkommer en gång till. Han talade med ett visst förakt om att man använt pengar till den där bryggan. Jag kan inte för min del lika tvärsäkert bedöma, huruvida medlen i Norrbotten användas på ett förståndigt sätt eller icke. Därtill känner jag inte tillräckligt förhållandena. Men jag kan ju få berätta, att jag i Västerbottens län under de sista månaderna har använt länets nödhjälpsmedel på ett sätt, som måhända kan ge herr Johansson-Dahr och andra en viss vägledning. Vi ha inga statsmedel till förfogande för sådana åtgärder, men det kan ju också vara av intresse att se, hur man disponerar andra medel, avsedda för lindrande av nöd. Jag kan då nämna, att därifrån har lämnats bidrag till byggnad just av en brygga. Och varför? Jo, en by hade inte möjlighet att upprätthålla förbindelse med en förbipasserande ångbåt annat än med roddbåt. Dessutom hade byn ingen väg. Man ansåg, att det nästan var ett livsvillkor för den att få en brygga, och länets nödhjälpskassa har bidragit därtill.

Vidare kan jag nämna, att ur samma kassa har lämnats medel, jag vill inte säga till byggnad, men till istandsättande av en väg. Det kan ju låta underligt, men det gällde tjugusju hemmansägare, som saknade varje möjlighet att komma fram till allmän landsväg med en kärra. Då de begärde att få ett belopp för det ändamålet, fingo de det, bl. a. för att de skulle kunna komma ut med ett fordon någon gång och även för att dessa fattiga människor, som allsammans hade ganska många barn, skulle få litet pengar till jul. Förhållandena i de byarna äro sådana, att de även efter jul fått medel från samma kassa.

När man sitter på Smålandsbänken, skall man inte så där tvärsäkert uttala sig om förhållandena i en landsända, som man inte känner till.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag vill bara tillkännage, att jag kommer att rösta för ett anslag å 50 000 kronor. De anmärkningar, som riktats mot användningen av dessa medel, har jag inte kunnat finna vara av någon betydelse. Det gäller här inte bara, som man har ridit upp sig på, att lindra nöd. Det gäller ju också att skapa tryggare förhållanden för människorna där uppe. Jag kan inte neka till att jag tyckte, att det var riktigt, när herr Bergqvist talade om människorna på solsidan och människorna, som bo i skuggan. Människorna, som bo där uppe i skuggan, äro de som bryta bygd för oss. Det är de som se till att denna del av landet inte är bara en tom fläck, utan en integrerande, en levande del av nationen. Man talar om, att vi skola spara. Tänk, om vi också någon gång skulle tänka på att spara människorna! Det är i alla fall det bästa material vi ha, när det gäller vår framtid.

Jag ber att få yrka bifall till förslaget om ett anslag å 50 000 kronor.

I herr förste vice talmannens yttrande herrar *Petrén, Enhörning, Tjällgren, Johan Peter Johansson* och *Schlyter*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Wilhelm Björck, Bürg, Östergren* och *Oscar Olsson*.

Herr Johansson-Dahr: Herr talman! Jag vill inte vidare yttra mig i saken, men jag vill gentemot herr Rosén bara anmärka, att han begagnar all-

*Anslag till
nödhjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län*
(Forts.)

*Anslag till
nödhjälps-
verksamhet
inom Norr-
bottens län.*

(Forts.)

deles för starka uttryck om vad jag sagt. Jag har icke i ringaste mån klandrat användningen av ifrågavarande medel till exempelvis hjälp åt jordbrukare, som förlorat sina hästar. Ej heller har jag på något sätt uttryckt mig föraktfullt om att en del av dessa medel begagnats för uppförande av en brygga. Jag har endast framhållit, att ifrågavarande anslag, såvitt jag har kunnat finna av ordalagen, varit avsett för avhjälpande av nöd, och man fattar ju merendels det uttrycket så, att det är fråga om att avhjälpa förhandenvarande tillfälligt nöd. Nu har från olika håll upplysts, att det visst inte är fråga om detta, utan det gäller att hjälpa folket där uppe i deras allmänna förhållanden. Det må vara en helt annan sak, men så har inte jag fattat meningen med ifrågavarande motion.

Det var endast detta jag ville genmäla i anledning av herr Roséns replik till mig.

Herr Rosén: Herr Johansson-Dahr tycktes mena, att när man skall avhjälpa nöd, måste man absolut dela ut pengarna såsom understöd. Det gör fattigvården, i den mån den kan. Men med sådana här medel och med vår nödhjälpskassa försöka vi i vår landsända att avhjälpa nöd på ett helt annat sätt. I Västerbotten göra vi det ofta t. ex. genom att skänka småbrukaren en ko, ifall han inte har någon, därför att den har gått till skatten, och under förutsättning att han har foder för en ko. På så sätt kan man också avhjälpa nöd.

Herr Bergström, Albert: Herr talman! Jag skall för min del bara be att få meddela, att jag både å avdelningen och i utskottet har röstat för det anslag, som nu begäres. Av någon anledning har jag inte blivit antecknad såsom reservant.

Jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som avser ett anslag å 50 000 kronor.

Herr Pålsson: Herr talman! Det finns väl inte mer än en huvudtitel, där norrlänningarna inte kunna finna en möjlighet att få in ett anslag till byggande av vägar i Norrland, det är första huvudtiteln! I alla övriga huvudtitlar tyckes herr Rosén lyckas få in motioner om väganlag med den motiveringen, att det finns väglösa norrlänningar, som behöva ha en väg lagd för sin privata räkning.

Norrlänningarna få inte leva på solsidan, säger biskop Bergqvist. Hur kan man säga så om en landsdel som faktiskt har 24 timmars sol på dygnet? Kan det fås mera bör nog herr biskopen lära herr landshövdingen att i ödmjuk bön vädja till annat forum än riksdagen. De bönder i Jukkasjärvi, som fått 33 000 kronor till byggande av lador eller fått gratis elektrifierat eller kor till skänks av fjolårets arbetslöshetsmedel, måste väl åtminstone leva på solsidan. Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Asplund m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Bergqvist* och *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 104, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Asplund m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 105—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 110.

Lades till handlingarna.

Punkterna 111 och 112.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål.

Om lagstiftning ang. tvångsmedel i brottmål m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft de inom första kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 56 av herr *Löfgren* och nr 254 av herr *Branting*.

I förstnämnda motion hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande års riksdag av förslag till lagstiftning om föreberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål jämte därmed sammanhängande frågor.

I sistnämnda motion hade yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till särskild lagstiftning angående förberedande undersökning i brottmål samt de processuella tvångsmedlen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida utan avbidan på en allmän rätttegångsreform en reglering i lag av vissa av de straffprocessuella tvångsmedlen låte sig genomföras, samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Bissmark: Herr talman! Jag har deltagit i det beslut, som utskottet har fattat, men jag har inte kommit i tillfälle att närvara vid justeringen av utskottets utlåtande. Ifall jag hade varit närvarande, hade jag nog tillåtit mig hemställa, att utskottet skulle ha något starkare betonat, att den utredning, som här påkallas, inte borde verkställas på sådant sätt, att det pågående arbetet rörande processreformen därigenom stördes. Jag föreställer mig, att utrednin-

Om lag-
stiftning ang-
tvångsmedel i
brottmål m. m.
(Forts.)

gen lämpligen kan anförtros åt andra personer än de sakkunniga, som handha arbetet på den allmänna processreformen. Naturligtvis måste en sådan utredning ske i nära anslutning till dessa sakkunnigas arbete, men å andra sidan synes det mig icke vara nödvändigt, att utredningen ålägges dem.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Schlyter: Herr talman! Jag har för min del ingenting att erinra mot herr Bismarks yttrande utan instämmer däri, men eftersom utskottsutlåtandet givit anledning till diskussion, skulle jag gärna vilja be att få till protokollet antecknad en livlig förhoppning, att det av första lagutskottet begärda lagförslaget måtte komma redan till nästa års riksdag, ty det är möjligt, och det är med hänsyn till vad som inträffat högeligen önskligt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 307, av herr *Hallin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 53, 81, 82 och 105—107 regeringsformen, §§ 33, 35—41, 44, 45, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 75, 78 och 79 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 308, av herr *Mellén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet m. m.; samt

nr 309, av herr *Larson, Edvard*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa egnahemslantagare.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borgen;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län; samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 4.20 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 8 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4.30 e. m.

Herr **talmannen** yttrade: Under omständigheter, så djupt tragiska, så våldsam samt uppskakande, att man har svårt finna ord för att uttrycka sina känslor. har ledamoten av denna kammare Hjalmar von Sydow ryckts bort, bragt om livet genom vad man måste tro vara en sinnesrubbad individs fruktansvärda tilltag, följd i döden av andra olyckliga offer för samma sjuka hjärnas ofattbara lusta. Tilldragelser som denna, i all sin ohygglighet kanske enastående, men tyvärr dock föregången av många ogärningar av liknande slag, göra, att man frestas ställa sig undrande och spörjande om jordelivets mål och mening. Vid detta tillfälle måste vi dock söka förjaga dessa dystra tankar för att erinra om den bortgångne kammarkamratens arbete och insats i vår krets.

Kunnig, klok och god var vår avlidne vän i all sin gärning, och icke minst satte dessa hans egenskaper sin prägel på hans deltagande i riksdagsarbetet. Vi veta alla, att von Sydow på sitt eget försynta, lugna och vinnande sätt förfäktade de meningar, som han omfattat. Icke minnes någon av oss ett stötande eller sårande ord, och dessa hans förnämliga egenskaper rönt också erkännande långt utöver vår krets. Härom bära uttalanden, som redan gjorts i det offentliga, vittnesbörd nog. Aktning och sympati vann von Sydow hos sina meningsmotståndare, och jag kan inte tänka mig ett vackrare eftermäle för den dugande mannen.

Nu är platsen tom efter von Sydow, och svår blir den säkerligen att fylla. Även om det nu icke må vara mig givet att uttala mig om von Sydows insatser utanför riksdagen, så vågar jag väl hoppas, att ni, mina ärade kamrater, vilja tillåta mig erinra om ett personligt minne. För tjugufem år sedan föll det på min lott att jämte flera andra personer söka en lämplig kandidat för den post, som von Sydow sedan på ett så hedrande och framgångsrikt sätt beklädde. Föga anade väl vi då, att den av oss föreslagne och sedan till den ifrågasvarande posten utsedde skulle visa sig vara en så värdefull tillgång icke blott för den institution, åt vilken han ägnade ett nära nog kvartsekelslångt arbete, utan — jag vågar säga det — för hela det svenska samhället.

Må vi hoppas, att när det blodiga minnet av vad som i går skedde har hunnit blekna, von Sydows ljusa bild alltid skall stå framför oss, manande och eggande att i all vår gärning söka vinna framgång med sådana medel och på sådant sätt, som det var förunnat vår avlidne vän att göra.

Med dessa ord lyser jag å allas våra vägnar frid över den gode mannens minne.

Herr statsrådet *Hansén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 172 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 63 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker; samt

nr 173, med förslag till avtal med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 68, i anledning av väckta motioner om avskaffande av krigsdomstolarna och strafflagen för krigsmakten;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet för felaktigt uppburen arrendeavkomst av stadskommunisternas löningsjord i Linköping; samt

nr 74, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förberedande undersökning och tvångsmedel i brottmål.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Hallins* motion, nr 307, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 53, 81, 82 och 105—107 regeringsformen, §§ 33, 35—41, 44, 45, 52, 54, 55, 57, 58, 60, 75, 78 och 79 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförfordningen.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Melléns* motion, nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Larson, Edward*, väckta motionen, nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa egnahemslåntagare.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 6.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtande nr 6 angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel skall sättas först bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 310, av herr *Lindhagen* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade bestämmelser om riksdagens arbetsformer;

nr 311, av herr *Nylander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lantmäteriuundervisningens anordnande vid tekniska högskolan m. m.;

nr 312, av herr *Schlyter* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet m. m.;

nr 313, av herr *Sundberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet m. m.; samt

nr 314, av herr *Karlsson, Gottfrid*, och herr *Johansson, August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kontroll å

tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m.

Anmälades och bordlades första lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 19, i anledning av väckta motioner om allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefatta förberedelse till högförräderibrott m. m.; samt

nr 21, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av dels Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam växellag med mera och antagande av förslag till ny växellag, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konventioner om gemensam checklag med mera och antagande av förslag till ny checklag med mera.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.44 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
